

Euskadiko Hiri Agenda

EUSKO JAURLARITZA - INGURUMEN, LURRALDE PLANGINTZA ETA ETXEBIZITZA SAILA

PROIEKTUA: EUSKADIKO HIRI-AGENDA, BULTZATU 2050
RIS 3 EUSKADI ESPEZIALIZAZIO ADIMENDUNEKO ESTRATEGIA. HIRI-HABITATA
ARGITALPENA: EUSKADIKO HIRI-AGENDA, BULTZATU 2050

LANTALDEA:

Eusko Jaurlaritza:

Maria Aranzazu Leturiondo Aranzamendi. Lurralde Plangintzako sailburuordea
Ignacio de la Puerta Rueda. Lurralde Plangintza, Hirigintza eta Hiri berroneratze zuzendaria
Jesús Mª Erquicia. Lurralde-antolamenduko arduraduna
Maite Mendizabal. Hiria Berroneratzeko Zerbitzuko arkitektoa
Uralde Montón. Hiria Berroneratzeko Zerbitzuko arkitektoa
Aitor Nafarrate. Hiri berroneratze Zerbitzuko arkitekto teknikoa

Innobasque-Berrikuntzaren Euskal Agentzia

Gotzon Bernaola. Berrikuntza Publikoko zuzendaria
Goizalde Atxutegi. Proiektuen arduraduna

Kanpoko laguntzaileak:

Euskal Hiri Agendaren testuinguruaren azterketa
MINSAIT
Euskal Autonomia Erkidegoko hiri-agenda egiteko funtsezko elementuak diseinatzea
Rafael Merinero. Pablo de Olabide Unibertsitatea
Moneyba González Medina. Madrilgo Unibertsitate Autonomoa
Sonia de Gregorio. Madrilgo Unibertsitate Politeknikoa
Dokumentua aztertu, egin eta idaztea
Red2Red Consultores
Nazioarteko gaietan laguntza
Andoni Hidalgo. Euroiker

Bultzatu 2050 Hiri Agendaren aurkezpena

Europar urbanizazio mailarik handiena duten eskualdeetako bat da Euskadi. EUSTATen datuen arabera, Euskadiko herritarren % 2 bakarrik bizi dira 2.000 biztanletik beherako udalerrietan; hau da, landa-inguruneke udalerri esaten diegun horietan.

Espanian populazio-dentsitate altuena dutenen artean bigarrena da gurea, Madrilgo Erkidegoaren atzetik. Euskadiko hiru metropoli eremu nagusiek 1,55 milioi pertsona biltzen dituzte. Horrek esan nahi du hiru eremu horietan biltzen dela euskal populazioaren % 71,56. Beraz, Euskadi hiritarra da batez ere, baina lurraldearen banaketak bilbe eten bat marrazten du, landa-ingurunea eta hiri-ingurunea tartekatuz, elkarren osagarri.

Hazkunde ekonomikoko, iraunkortasuneko eta gizarte-kohesioko aukerak eskaintzeko Euskadiko lurraldearen potentziala hobetzera zuzendutako politika publikoen sistematizazio-ahaleginaren, orientazio estrategikoaren eta koherentziaren emaitza da Bultzatu 2050-Euskadiko Hiri Agenda.

Agenda eratzekeo prozesuan, analisia, prospektiba eta kontsulta txertatu ditugu eta horien ondoren, dokumentu bizi bat onartu dugu. Plan bat da,

izaera inspiratzailekoa eta estrategikoa, Eusko Jaurlaritzak lurraldearen hiri-errealitateari buruz epe luzerako egin beharreko gogoeta bideratzeko gai dena, eragile garrantzitsuekin eta garapen jasangarrian interesa duten alderdiekin etengabeko elkarriketan.

Bultzatu 2050-Euskadiko Hiri Agenda ez da plan hutsa. Aurrez lurralde eta sektore mailan eginiko plangintzaren ganean eraiki eta proiektatu da, Lurralde Antolamenduaren Gidalerro berrietan oinarrituta eta tesuingurua, berriz, nazioartea du, Europa, Basque Country 2030 Agenda ezartzeko esparrua.

Gure herrialdeak, gure erakundeek eta herritarrek bide luzea dugu oraindik egiteko, hemendik hogeita hamar urterako ezarri dugun helmuga horretara iristeko. Denborazko erreferentzia horretan, seguru asko, ehun ekonomiko berria eta ikuspegi berriak izango ditugu etorkizuneko erronkei erantzuteko; jada gure oraina diren erronkei erantzuteko, alegia. Horiek horrela, mugikortasuna funtsezkoa izango da hiri adiskidetsuago eta erresilienteagoak eratzekeo; hiri-erronkei erantzunak emateko teknologikoki aurreratutakoak izango diren hiriak eratzekeo.

Etxebizitza-eredua baldintzatuko dute, halaber, aldaketa demografikoek eta kultura arloko aldaketek. Gero eta ohikoagoa izango da etxebizitzetan osasun-teknologiak txertatzea eta bizitzeko formula partekatua sortzeko bidea jorratuko dugu. Malgutu egin beharko da, beraz, etxebizitza-eredu klasikoa eta orain dugun eredua birgaitu egin beharko da hirien berroneratze osoaren tesuinguruan.

Aipatu dugun data horretan, klima-aldaketaren eragina arintzeko eta haren arriskueta egokitzeko neurriak hartuak izango ditugu eta aurrera egingo dugu ekonomia karbonogabetzeko bidean. Trantsizio horretan, gainera, baztertze energetikoa sortzeko arriskua eta beste ondorio sozial txar batzuk saihestu beharko ditugu.

Aipatu dugun helburu hori ez dago hain urrun ere, eta horra iristeko, ahalegin kolektibo handia egin beharko dugu. Apustu politiko argiak behar ditugu, inbertsioak, aliantza publiko-pribatuak eta bateragarri egin beharko ditugu ekimenerako askatasuna eta guztiona den horren kudeaketa publikoa. Hori guztia planteatzen du aurkeztera goazen Bultzatu 2050 Hiri Agendak.

Iñaki Arriola
Ingurumen,
Lurralde Plangintza eta
Etxebizitza Saila

Edukia

1.	SARRERA	9
2.	TESTUINGURU OROKORRA: EUSKADIKO HIRI AGENDARAKO ERREFERENTZIAK	14
2.1.	Erreferentzia-testuingurua	12
2.1.1.	Agenda 2030 eta Garapen Iraunkorreko Helburuak topatzea	
2.1.2.	Hiri Agenda Berria Nazio Batuetan	
2.1.3.	Europar Batasuneko Hiri Agenda	
2.1.4.	Espainiako Hiri Agenda	
2.2.	Euskal Autonomia Erkidegoko erreferentzia-esparrua	15
2.2.1.	Basque Country 2030 Agenda	
2.2.2.	Lurralde Antolamenduaren Gidalerroak	
2.2.3.	Euskal Adierazpena	
2.2.4.	Klima 2050 Estrategia	
3.	EUSKADI HIRITARRA: OINARRIZKO DATUAK	21
3.1.1.	Oinarrizko alderdiak	
3.1.2.	Ekonomia eta langabezia	
3.1.3.	Ingurumen arloak	
4.	HIRI AGENDAREN ERRONKA ESTRATEGIKOAK 2050 ALDERA	29
4.1.	Hiri agendaren erronka orokorrak: hiriak 2050 aldera	29
4.1.1.	Ingurumen-erronkak	
4.1.2.	Erronka sozialak	
4.1.3.	Erronka ekonomikoak	
4.1.4.	Erronka teknologikoak	
4.2.	Hirien erronkak Euskaditik	34
4.2.1.	Gizarte-kohesioaren alorreko erronkak	
4.2.2.	Produkzio- eta kontsumo-harremanetako erronkak	
4.2.3.	Hirigintza-ereduaren alorreko erronkak	
4.2.4.	Hirien gobernantzako erronkak	
5.	BULTZATU 2050, LEHENTASUN ESTRATEGIKOAK	41
5.1.	Etxebizitzarako eta oinarrizko hornikuntzetarako eskubidea bultzatzea	44
5.1.1.	Etxebizitzarako sarbidea guztiontzat	
5.1.2.	Eraikinak birgaitzea eta hiriko birsorkuntza	
5.1.3.	Oinarrizko ekipamenduak	
5.1.4.	Kalitate handiko gune publiko irisgarriak eta ingurunea	
5.2.	Mugimenduan dauden hiriak: mugigarritasun berri baten alde	47
5.2.1.	Mugikortasun jasangarria	
5.2.2.	Hiri barruko mugikortasuna	
5.2.3.	Hiriarteko mugikortasuna	
5.2.4.	Mugikortasun multimodala	
5.3.	Hiri-plangintzako eredu jasangarri berria	50
5.3.1.	Kultur eta natura-ondarea babestea	
5.3.2.	Lurraldearen eta ondare naturalaren erresilientzia	
5.3.3.	Lurzoruaren erabilera jasangarria	
5.3.4.	Espazio-berdintasuna	

5.4.	Hiri berritzaileak eta jakintsuak	53
5.4.1.	Ikerketa, berrikuntza eta teknologia	
5.4.2.	Konektagarritasuna	
5.4.3.	Smart city-ak	
5.4.4.	Berrikuntza ez-teknologikoa	
5.5.	Hiri dinamikoak eta lehiakorrak	56
5.5.1.	Produkzio eta kontsumo jasangarriak	
5.5.2.	Kalitatezko enplegua	
5.5.3.	Tokiko ekonomia erresilientea	
5.5.4.	Ekonomia zirkularra	
5.6.	Hiri jasangarriak eta erresilienteak	59
5.6.1.	Kutsadura eta ingurumen-kalitatea kontrolatzea	
5.6.2.	Klimaren aldeko ekintza	
5.6.3.	Baliabide naturalen eta hondakinen kudeaketa	
5.6.4.	Bioaniztasuna eta ekosistemak	
5.7.	Bizi-kalitatean oinarritutako hiriak	62
5.7.1.	Estaldura unibertsala eta osasun-sistamarako irisgarritasuna	
5.7.2.	Kalitatezkoa eta berdina den osasun-arreta	
5.7.3.	Bizitza- eta aisialdi-ohitura osasungarriak bultzatzea	
5.7.4.	Osasun arloko berrikuntza eta ikerketa	
5.8.	Aniztasuna eta inklusioa, identitate-adierazle gisa	65
5.8.1.	Gizarte-kohesioa	
5.8.2.	Belaunaldien arteko berdintasuna, dibertsitate funtzionalaren eta jatorriaren arabera	
5.8.3.	Hezkuntza eta prestakuntza bidezkoa eta inklusiboa	
5.8.4.	Kulturarako eta aisialdirako aukerak pertsona guztientzat	
6.	ZEHARKAKO DIMENTSIOAK	69
6.1.	Hiri Agendaren maila askotako gobernantza	69
6.1.1.	Gobernantza Hiri Agendaren esparruan: Bultzatu 2050 foroa	
6.1.2.	Euskal Autonomia Erkidegoko Lurralde Antolamendurako Batzordea	
6.1.3.	Open Government Partnership	
6.1.4.	Udalsarea 2030	
6.2.	Genero-ikuspegia txertatzea	71
6.3.	Ikuspegia lurraldetik	74
6.4.	Integraltasuna	74
6.5.	Jarraipena eta ebaluazioa	75
7.	KOHERENTZIA AGENDA 2030EKIN ETA GJHAK	77
7.1.	Bat egitearen testuinguru instituzionala	77
7.1.1.	Garapen jasangarrirako 11. helburuarekin bat egitea	
7.1.2.	Lotura Basque Country 2030 Agendaren 11. helburuarekin	
7.1.3.	Udalerriek Basque Country 2030 Agenda betetzeko egiten duten ekarpena	
7.2.	Koherentzia-testuingurua	80
7.2.1.	Bultzatu 2050, Agenda 2030 eta Basque Country 2030en Koherentzia Testuingurua	
8.	ADIERAZLE SISTEMA	91

Sarrera

Historian lehen aldiz, gizateria landatarra baino hiritarragoa da. Mendeko lehen hamarkada hauetan, munduko biztanleriaren erdia baino gehiago hirietan bizi da. Horrek esan nahi du aldaketa handia izan dela gure planetarekiko harremanean elkar ulertzeko moduan. Mugarri hori, aro hiritarra izenekoaren hasiera zehaztu zuena, Europar Batasunean XX. mendean lortu zen. Urbanizazio mailarik handiena duen kontinentea da.

Euskadi ere dinamika horrekin bat etorri da eta urbanizazio mailarik handiena duen Europako eskualdeetako bat da. Estatistikako Institutu Nazionalako landa-udalerrriaren definizioarekin bat etorritik, Euskadiko herritarren % 1,2 soilik bizi da landatar izendapeneko udalerrietan eta populazio-dentsitateari dagokionez, Estatuko bigarren altuena da, Madril-en atzetik. Euskadiko hiru metropoli eremu nagusiek 1,55 milioi pertsona biltzen dituzte. Horrek esan nahi du hiru eremu horietan biltzen dela populazioaren % 71,56. Hori dela eta, Euskadi bereziki lurralde hiritarra da.

Baieztapen horretatik abiatuta, hazkunde ekonomikoko, iraunkortasuneko eta gizarte-kohesioko aukerak eskaintzeko Euskadiko potentziala hobetzera zuzendutako politika publikoen sistematizazio-ahaleginaren, orientazio estrategikoaren eta koherentziaren ondorio da Bultzatu 2050-Euskadiko Hiri Agenda.

Egite-prozesuaren abiapuntua honako hau izan da: azterketa, prospektiba eta kontsulta, izaera inspiratzailekoa eta estrategikoa, Eusko Jaurlaritzaren lurraldearen errealitateari buruzko epe luze-ko gogoeta bideratzeko gai dena, eragile garrantzitsuekin eta interesa duten alderdiekin etengabeko elkarriketetan.

Bultzatu 2050 ez da besteak bezalako plana. Plangintzako aurreko lanetatik abiatuta eraikitzen eta proiektatzen da eta Euskadin hiri-lurraldeko erronken eta ahalmenen ikuspegitik kokatzen ditu, betiere, lurralde osoaren hiriko eta tokiko politiketarako erreferentzia-testuingurua eskainiz, Eusko Jaurlaritza, Foru Aldundiak eta Udalerrri mailetan.

Horrela, nazioarteko eta Europako testuinguruan kokatzen da eta lurralde mailako garapen iraunkorra eta ekonomikoki oparoa eraikitzeko martxan jarrita dagoen zereginetik eraikitzen da. Bultzatu 2050en helburua honako hau da: hiri eta herri inklusiboak, seguruak, erresilienteak eta iraunkorrak lortzea. Horietan, inor eta leku bakar bat ere ez da atzean geratuko eta 2050 urtera arteko denbora-ikuspegiarekin egiten du. Jakina da biltzen dituen dimentsioen ezaugarriak -sozioekonomikoa, energetikoa, klimatikoa, lurralde mailakoa- direla eta, aurre egin beharreko erronkak irismen luzekoak dira, baina epe ertainean aldi bateko berrikusketa ahalbidetzen duen dimentsio dinamikoarekin.

ONU Habitategen ezarritako helburuekin eta Garapen Jasangarrirako Helburuekin (GJH) bat etorritik, batez ere 11. helburuari dagokionez, eta Europarako kalitate handiko Baukultur bati buruzko Datuen Aitorpen bere eginez, Bultzatu 2050ek hiri-eredu propioaren, iraunkorren, elkarbizitzan oinarritutakoaren ereduaren aldeko apustua egin du, betiere, goi mailako kalitateko hiri-gintzan oinarrituta, eta Eusko Jaurlaritzako sail desberdinen politiken koherentzia-testuingurua zehazten du jarduera horiek lurraldean duten hiri-inpaktuarekin lotuta eta Eusko Jaurlaritzaren epe ertaineko eta luzeko erantzun estrategikoa ezarriz aro hiritarrak modu orokorrean eta Europan ordezkatzen dituen erronka estrategikoen aurrean.

01

Kontseilu Aholkulariaren bilerak

Akademia
Eragile pribatuak
Administrazioa

Administrazio-tailerra

Udalerrriak
Foru-aldundiak
Eusko Legebiltzarra

Parte-hartze sozialeko tailerra

Herritar antolakuntza
Adituak

Testuinguru Orokorra: Euskadiko hiri agendarako erreferentziak

Bultzatu 2050 Euskadiko Hiri Agendaren testuinguru orokorraren garapenean, politika publikoak garatzen direneko agertokiak osatzen dituzten nazioarteko erreferentziak hartu behar dira kontuan, baita Euskadiren beraren aurrekariak ere. Horrela, Bultzatu 2050 hiri-agenda gisa kokatzen da lurraldean esku-hartze arloa sortzeko nazioarteko komunitatearen ahaleginetan, GJHeKin modu koordinatuan, baita Europar Batasunaren arloan zehaztutako lehentasunekin ere.

Era berean, Bultzatu 2050en garapena ez da hutsetik hasi: Eusko Jaurlaritzak Agenda 2030 ezartzeko testuinguru propioa garatu du, baita epe luzeko lurralde-plangintza egitea ere. Horiek Hiri Agenda garatzen deneko araudi- eta politika-oinarria osatzen dute. Hiri Agendaren helburua Euskadiren bultzada nazioarteko ahaleginekin bateratzea da; eta horrela, GJHak betetzen direla laguntzen da.

Erreferentzia- testuinguru zabala

- Agenda 2030
- Hiri Agenda Berria
- Europako Hiri Agenda
- Espainiako Hiri Agenda
- Beste tresna batzuk:
 - Alkateen ituna
 - Chefchaueneko aitortpena

Euskadiko erreferentzia- testuingurua

- Lurralde Antolamenduaren Gidalerroak
- Euskadi Basque Country 2030 Agenda
- Euskal Adierazpena
- Udalsarea 2030
- Klima 2050

Politiken koherentzia- testuingurua

- Ekonomia eta berrikuntza:
 - 10 plan eta estrategia
- Inklusioa eta erresilientzia soziala:
 - 16 plan eta estrategia
- Ingurumen-jasangarritasun:
 - 11 plan eta estrategia
- Gobernantza:
 - 2 Ekimen

2.1. Erreferentzia-testuingurua

2.1.1. Agenda 2030 eta Garapen Iraunkorreko Helburuak topatzea

GJHek, Nazio Batuen Batzar Orokorren baitan, 2000. urteko Milurtekoko Aitorpenetik abiatuta garatutako ahaleginen fruitu eta bilakaera gisa, Nazioarteko Komunitateak onartutako lehen agenda orokorra osatzen dute. 2015eko irailean aitortuta, Milurteko Garapen Helburuak (MGH) ordezkatzan dituzte, jarduera-agenda eskainiz 17 helbururekin, 169 xederekin eta garapen-bidean dauden herrialdeetarako eta indarrean dauden herrialdeetarako eta herrialde industrializatueterako proposatutako 230 adierazlerek.

Nazioarteko agendari dagokionez, GJHak 2012an egindako Río+20 Garapen Iraunkorreko Gailurreko ondorioez eta 2015eko iraileko Batzar Orokorrean amaitu zen arte Nazio Batuen sistema garatu zuen “post 2015” prozesuez baliatzen dira.

Horrela, agendak Nazio Batuek giza garapen iraunkorraren alde garatutako eztabaidak eta ahaleginak gauzatzen ditu, horren dimentsio nagusiei arreta jarritz: pertsonen garapena, hazkunde ekonomikoa, iraunkortasuna, erakunde demokratikoak eta bidezkoak, eta garapen iraunkorrerako nazioarteko aliantza sortzea.

2.1.2. Hiri Agenda Berria Nazio Batuetan

Modu paraleloan, Habitat III.enaren Munduko Gailurrak, 2016an, Hiri Agenda Berria (HAB) onartu zuen. Agenda hori modu paraleloan txertatzen da Nazioarteko Komunitatearen ahaleginetan GJHak lortzeko. HABk printzipioak, jarduera-ildoak eta Nazioarteko Komunitatearen konpromisoak biltzen ditu hiri-garapen iraunkorraren arloan.

2.1.3. Europar Batasuneko Hiri Agenda

Europar Batasunaren Hiri Agenda lurralde-garapenaren ikuspegitik, hiri arloan jarduteko lehen tasun estrategiko jakin batzuk adostuta eraikitze-prozesu batean oinarritzen da.

Europar Batasunak hiri arloan konpetentziak mantentzen ez dituenaz, azken hamarkadan zehar garatu den inplikaturako eragileen arteko adostasunetik abiatuta gertatzen da esku hartzea, eta batez ere, Europako hiri jasangarrien gainera Leipzigeko gutunetik (2007) abiatuta.

Leipzigeko gutunean bi gomendio-ardatz nagusi aipatzen dira bereziki:

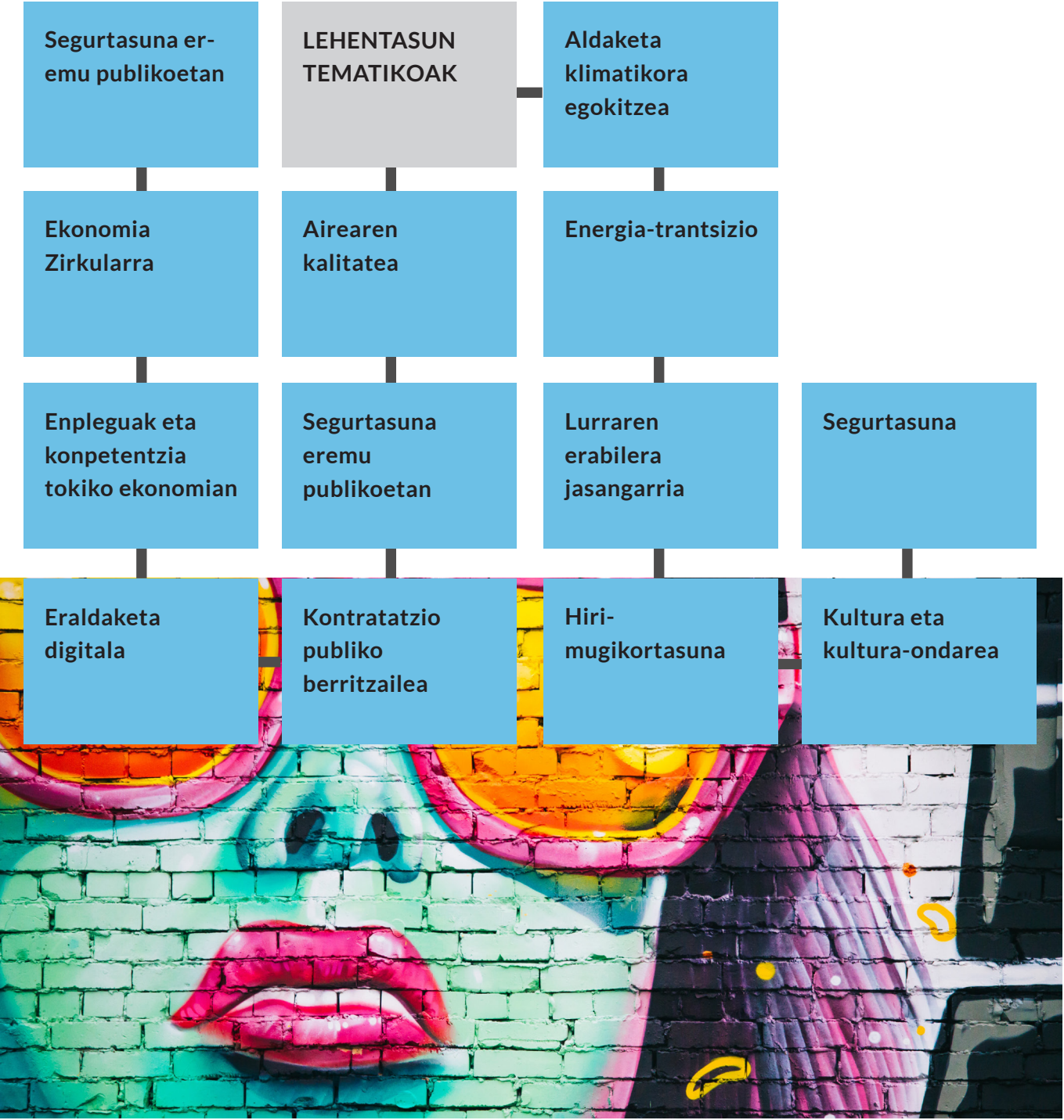
1.- Hiri-garapenean txertatutako politikak gehiago erabiltzea. Horrela ulertzen dira hiri-politikako arlo garantzitsuetako espazioko, sektoreko eta denborari lotutako arloak koordinatzen direnak, hau da, kohesio-politika eta bizitza-kalitatea, goi mailako kalitateko eremu publikoen sorrera eta finkapena, eta energia-eraginkortasunaren bultzada.

2.- Arreta berezia jartzea hirien testuinguru orokorraren baitan auzorik behartsuenak direnei, ingurumen fisikoaren hobekuntza ekonomiari eta enpleguari egindako bultzadarekin, kohesioa eta gizarteratzearekin eta hiri-garraio eraginkor eta esku-ragarriaren sustapenarekin batera konbinatutako jarduera integratuak bultzatuz.

Leipzigeko gutunaren garapenean, Amsterdameko Ituna, 2016an onartutakoa, nagusitzen da Europako Hiri Agendaren (EHA) bidez Europar Batasunean aro hiritarrak eskaintzen dituen erronkei erantzun koordinatua martxan jartzeko erreferentziatzko testuinguru gisa. Europako

Hiri Agendaren helburua udal-agintaritzekin lankidetzat testuingurua sortzea da Europar Batasuneko politiken diseinuan eta ezarpenean, batez ere lurralde-garapenarekin eta -kohesioarekin zerikusia duten horietan. Agendak politiken eta EBko legediaren ikuspegi bateratua eta koordinatua sustatzen du, Hiri Eremuetan inpaktu handia eginez lurralde-kohesioaren testuinguruaren baitan.

EHAK Europako kidetasunaren inguruan gauzatutako hainbat lehen-tasun tematiko ezarri ditu ardatz hauen inguruan:

2.1.4. Espainiako Hiri Agenda

Estatuaren printzipioak eta jarduerak biltzen ditu, garapen jasangarriarako 11. helburuarekin lotutako erronkak lortzeko dagoeneko. Alde horretatik, Espainiako Hiri Agendak ez dauka arau-mailarik; izan ere, administrazio publikoen eta gainerako eragile interesatuen konpromiso bolutarioak ditu oinarri. Hauek dira agendaren helburu espezifikoak:

Lurzoruaren erabilera arrazionala, kontserbazioa eta babesa	Gizarte-kohesioa sustatzea eta berdintasuna bilatzea
Hiri-sakabanatzea saihestea eta lehendik dagoen hiri biziberritzea	Hiri-ekonomia sustatzea eta laguntzea
Klima-aldaketaren eraginak prebenitzea eta murriztea	Etxebizitza eskuratzeko modua bermatzea
Baliabideak modu jasangarrian kudeatzea eta ekonomia zirkularrari laguntzea	Berrikuntza digitalaren lider eta sustatzaile izatea
Gertutasunari eta mugikortasun jasangarriari laguntzea	Esku hartzeko eta gobernantzako erremintak hobetzea

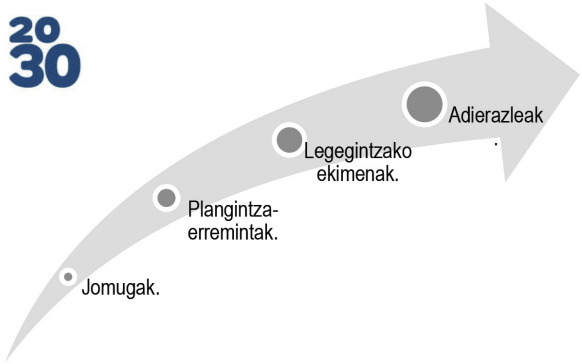
2.2. Euskal Autonomia Erkidegoko erreferentzia-esparrua

2.2.1. Basque Country 2030 Agenda

Euskadi Basque Country 2030 Agendak islatzen du zenbateraino dauden lerrokatuta XI. legegintzako gobernu-programa eta hura garatzen duten politika sektorialak garapen jasangarriarako 17 helburuekin eta helburuoi lotutako jomugekin, bai eta zer ekarpen egiten dieten ere. Agendak gobernu-programa eta Nazio Batuen 2030erako agenda lotzen ditu, eta batez ere Eusko Jaurlaritzak bere jardun-gaitasunean dituen auziak eta konpromisoak ditu ardatz.

Basque Country 2030 Agendaren bildurik, hainbat helburu ezarri dira Euskadira, betiere garapen jasangarriarako helburuekin zuzenean lotuta. Hori hala, 15 helburu horiek artikulatzeko, 15 plan estrategiko, 54 plan sektorial, legegintzako 28 ekimen eta 175 konpromiso planteatzen dira. Era berean, 100 berrikuspen-adierazleko sorta bat ere aurreikusi da.

Agenda Euskadi
Basque Country 30

2.2.2. Lurralde Antolamenduaren Gidalerroak

2019ko uztailean onartu ziren behin betiko, 128/2019 Dekretuaren bidez; hala, Euskadiko Lurralde Antolamenduaren Gidalerroek ezartzen dute 2040rako lurralde-estrategiaren esparru orokorra. Euskal Autonomia Erkidegoan egiten diren jarduera sektorial eta erabilera guztien lurralde-eraginaren analisi xehatu batean daude oinarrituta, eta lurralde-eredua garatzen dute, printzipio jakin batzuk oinarri hartuta.

- **Lurralde jasangarria:** Ekosistema aberatsagoak eta funtzionalagoak, hobeto kontserbatuta eta konektatuta, paisaia erakargarriagoekin, asentamenduentso eta trinkoagoko sistema bat sustatuz, barnezein kanpo-konexio hobearekin, elkarrekin lotutako oreka askotariko bat bilatuz. Lurralde Antolamenduaren Gidalerroen apustuen artean nabarmentzen dira garraio kolektiboko sistemak ahalik eta gehien erabiltzea, hiriak berroneratzea, birziklatzea, energia-eraginkortasuna eta erresilientzia.
- **Lurralde inklusiboa:** erreferentzia berezia eginez genero-ikuspegiari, esku-hartzeen inpaktu sozial eta soziosanitarioari, eta lurraldearen aniztasun linguistikoaren izaera espezifikoa kontuan izanik.
- **Lurralde bizia:** bioeskualde-ikuspegia gako-espazio gisa, harreman jasangarri eta erresiliente bat birstortzeko eremu bakoitzeko hiri-, landa- eta natura-inguruneen artean.
- **Lurralde adimenduna:** berrikuntza-faktoreak sustatuz, eta lurraldea eta jarduera ekonomikoak egoera berrietara moldatzea erraztuz. Potentzial berritzailea zehazten duten atributuek xede jakinak dituzte: aniztasuna, konplexutasuna, dentsitatea, kanpora irekitzea, konektibitatea eta interrelazio-aukerak.

- **Lurralde orekatua:** hiru hiriburuek osatutako hainbat nukleotako sistema batetik abiatuz, zeinaren sorburua osagarritasunean eta interrelazioan baitago oinarriturik, hiri-euskarri integratu bat osatuko da, eta egiteko garrantzitsua izango dute eremu funtzionalek eta eremu horietako eskualde buruek bitarteko eskala horretan.
- **Interrelaziodun lurraldea:** bai barrutik, bai kanpotik, mugan diren autonomia-erkidegoekin eta lurraldeekin, Euskadiko barne lurralde-espazioen arteko interkonektibitatea eta konektibitatea hobetuz.
- **Partaidetza sustatzen duen lurraldea:** Lurralde Antolamenduaren Gidalerroek aitortzen dute partaidetza bidez prestatuak direla, eta partaidetzaren erronka planteatzen dute berrikuspen-prozesutik harago, adieraziz beharrezko mekanismoak topatu beharko lirakeela partaidetza hori modu egonkorrean errazteko lurralde-estrategiaren garapenean zehar.

Printzipio horietatik abiatuta, Lurralde Antolamenduaren Gidalerroek esku hartzeko ardatz hauei egiten diete erreferentzia:

Ingurune fisikoa eta azpiegitura berdea: ingurune fisikoaren, azpiegitura berdearen eta ekosistemen zerbitzuen antolamendua

Landa-habitata

Hiri-habitata: hainbat nukleotako euskal sistema; eremu funtzionaletako hiri eta eskualde buruen sarea; hiriak eraldatzeko, berroneratzeko eta errehabilitatzeko ardatzak; hiri-hazkundeko perimetroa; jarduera ekonomikoen lurzorua; bizitegi-kuantifikazioa; planeamenduak bateragarri egitea

Paisaia, kultura- eta natura-ondarea eta baliabide turistikoak

Baliabideak modu jasangarrian kudeatzea: ura, energia eta ekonomia zirkularra

Mugikortasuna eta logistika: mugikortasun multimodala, motorrik gabeko mugikortasuna edo oinez eta bizikletaz, bide-mugikortasuna, trenbide-mugikortasuna, portu- eta aireportu-mugikortasuna, eredu logistikoa.

Alderdi transbertsalak: genero-ikuspegia, klima-aldaketa, osasuna, euskara, irisgarritasun unibertsala, lurralde-interrelazioa

Gobernantza: lurralde-antolamenduaren garapena, eremu funtzionalak, antolaketa eta kudeaketa, partaidetza, segimendua, ebaluazioa eta adierazleak

Hiri Agenda garatzeko duten garrantzia kontuan izanik, Lurralde Antolamenduaren Gidalerroak eta Basque Country 2030 Agendak osatzen dute haren lehenda-biziko geruza, eta lurralde-antolamendua ezartzen da funtsezko baieztapen-elementu gisa.

2.2.3. Euskal Adierazpena

Eusko Jaurlaritzak, Udalsarea udalerrien sareak, hiru foru-aldundiek eta EAEko hiru hiriburuetako udalek babestua da, eta Euskadiko toki-eragileen arteko elkarrizketaprozesu batetik abiatzen da, Bilbon 2016ko apirilean egin zen Hiri eta Herri Jasangarrien Europako VIII. Konferentziaren esparruan. Konferentziaren oinarria Aalborgeko Gutunetik (1994) eta Aalborgeko Konpromisoetatik (2004) abiatutako prozesu irekia zen, eta konpromiso-esparru bat ezartzen zuen hiriak jasangarritasunerantz eraldatzeko, hiru lehentasun ezarriz.

- **Eraldaketa soziokulturala:** jasangarritasun-kultura bat garatuz, hainbat premisatan oinarriturik –udal-zerbitzuak herritar guztientzat eskuragarri ipintzea; toki-politiken plangintza eta ezarpen parte-hartzaileak sustatzea; zerbitzuak, jarduerak eta egiteko publiko zein pribatuak berriro definitzea; berrikuntza soziala sustatzea; eta «ekonomia partekatuaren» babesa.

- **Eraldaketa sozioekonomikoa:** toki-ekonomietarako aukerak sortuz gako-eremuetarako, hala nola energia berriztagarrien ekoizpen deszentralizatua, toki-elikagaien produkzioa, garraioa edo gizarte-zerbitzuak. Proposatzen da toki-balioko kateak eta toki-inbertsioko aukerak sortzea, crowdfundinga, erosketa publiko arduratsua, ekonomia zirkularra sustatzea eta tankerako ekimenak sustatuz.
- **Eraldaketa teknologikoa:** teknologia berrien erabilera arduratsua, arrakala digitalari heltzea, estandar irekien erabilera sustatzea eta toki-gizarteak iraultza digitalak eragindako aldaketetara egokitzea.

Euskal Adierazpena lehen mailako erreferentzia-esparru bat da Euskadi Bultzatu 2050 Hiri Agenda presatzeko, bai alderdi politikotik, bai adierazpen moduan; izan ere, haren printzipioek osatzen dute euskal udalerrien borondatea Agenda 2030 eta Nazio Batuen Hiri Agenda Berria betetzen laguntzeko, eta gako-erreferentzia gisa hartu behar da kontuan.

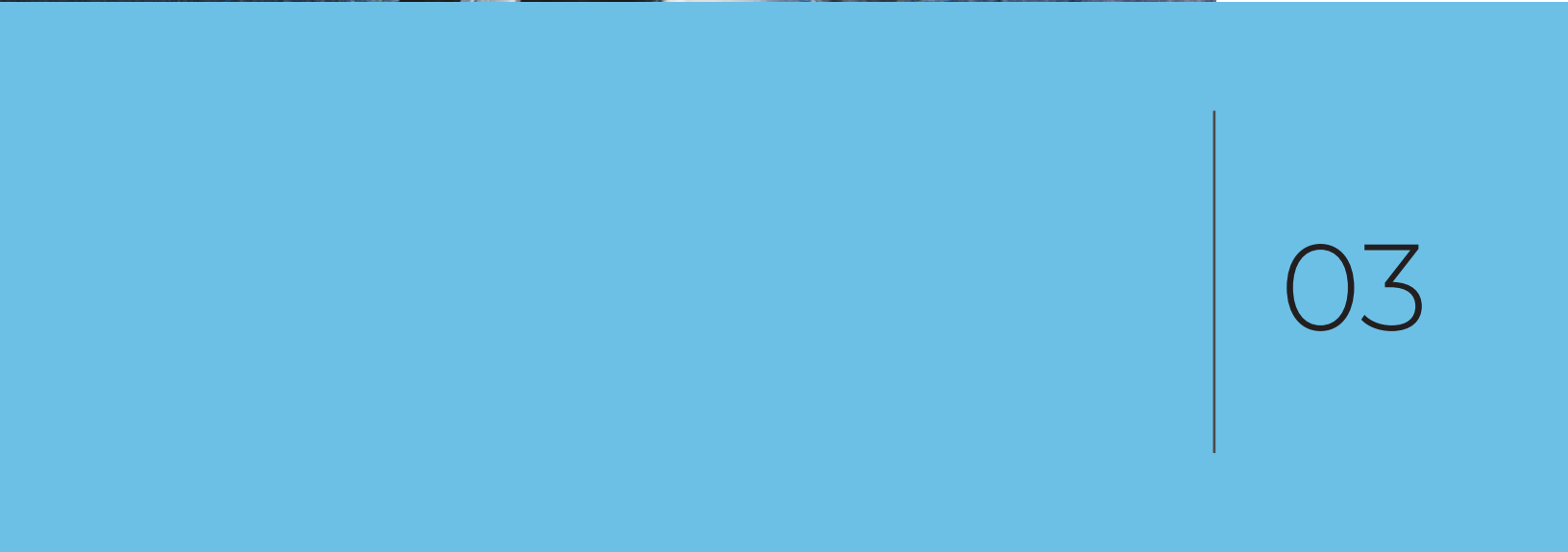
2.2.4. Klima 2050 Estrategia

Euskadiko 2050eko Klima Aldaketa Estrategiaren helburua da ingurumen arloko jarduera-ildoak finkatzea epe ertainera eta luzera begira ekologikoki jasangarria den gizarte-eredua lortzeko. Horretarako, estrategia horrek bete beharreko bederatzi helburu ditu ezarrita:

- **1. helburua. Karbono baxuko energia-eredua:** energia berriztagarriak bultzatuta, energia-eraginkortasuna hobetzea du helburu (batez ere, hiriko ingurunean). Horretarako, jarduera-ildo jakin batzuk proposatzen ditu: energia-ziurtagiria emateko eraikinetan ikuskapen teknikoak egitea, energetikoki autosufizienteak diren eraikinak bultzatzea (zero igorpeneko eraikuntza), hiri-birsorkuntza eta eraikinen birgaitze-lanak egiten laguntza auzoaren ikuspegia aintzat hartuta eta naturan oinarritutako irtenbideak barneratuta, eta hiriko inguru-neak birnaturalizatzea.
- **2. helburua. Igorpenik gabeko garraioa:** garraiobide ekologikoagoak bultzatzea du xede, erregai fosilen kontsumoan oinarritutakoen kaltetan. Jarduerak bizitokietatik gertu kokatzea proposatzen du.
- **3. helburua. Eraginkortasuna eta lurraldearen erresilientzia:** klima-aldaketa-eretikiko erresistentea den hiri-egitura bultzatzea eta lurraldearen estrategian zaugarritasunaren azterketa eta klima-aldaketa-eretikiko ego-kitzapena txertatzea du xede. Helburuak lortzeko, jarduera-ildo jakin batzuk proposatu dira: klima-aldaketa-eretikoko diren azpiegitura berdeak bultzatzea edo klima-aldaketa-eretikoko zaugarritasunaren eta inpaktuen mapa kartografikoa egitea, esate baterako.
- **4. helburua. Natura-ingurunearen erresilientzia:** helburuen artean dago espezie eta habitatahulak leheneratzea, eta klima-aldaketa-eretikoko aldagaia kostaldeko eremuen kudeaketan barneratzea.
- **5. helburua. Erresilientzia eta lehen sektoreko igorpenak:** helburua lehen sektoreko jardunbideak klima-baldintza berrietara egokitzea da, negutegi-efektuko gasen igorpenak gutxituta eta Euskadik karbonoaren isurgune gisa duen potentziala areagotuta.
- **6. helburua. Hiri-hondakinen sorkuntza gutxitzea:** hiri-hondakinen sorkuntza gutxitzea eta birziklapena eta berrerabilera sustatzea du helburu.

- **7. helburua. Arriskuei aurre hartzea:** epe luzera begira ur-hornikuntza bermatzea eta, muturreko gertaeren aurrean, azpiegitura kritikoen erresilientzia ziurtatzea da helburua.
- **8. helburua. Ezagutzaren transferentzia eta berrikuntza:** berrikuntza eta klima-aldaketa-eretikoko horren eraginen inguruko ezagutza zientifikoa hobetzea planteatzen du.
- **9. helburua. Arduratsua, eredugarria eta erreferentea den Euskadiko administrazio publikoa:** helburu nagusietako bat igorpen kutsagarriarik gabeko administrazio publikoa lortzea da, Euskadi klima-aldaketa-eretikoko arloan nazioarteko erreferente gisa kokatuta. Helburuen artean daude, bestalde, herritarrak sentsibilizatzea, trebatzea eta informazioa ematea.

Hiri Agendaren erreferentzia-esparrurako duen garrantzia dela eta, klima-aldaketa-eretikoko estrategia, gainerako estrategiekin batera, Bultzatu 2050 Hiri Agendaren erreferentzia-esparrurako funtsezko elementua da.

Euskadi hiritarra: oinarrizko datuak

3.1.1. Oinarritzko alderdiak

BILBO	DONOSTIA	GASTEIZ
35 udalerri	13 udalerri	1 udalerri
900.307 biztanle	407.146 biztanle	244.634 biztanle
1.786 biztanle km2	1.081 biztanle km2	884 biztanle km2

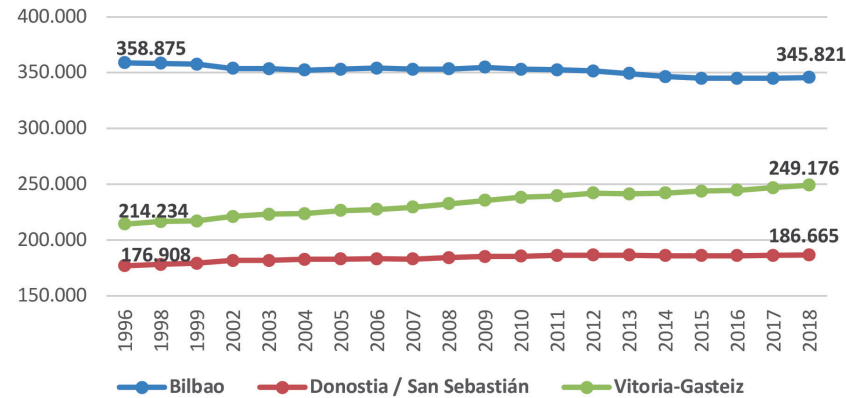
Euskadi oso lurralde hiritarra da biztanleriaren kokalekuari dagokionez, baina hiriko ingurune horiekin lurraldearen % 7 bakarrik betetzen duen berezitasuna du aldi berean. Gainera, lurraldean modu orekatuan gertatzen da kontzentrazio hori eta, bereziki, hiru hiriburuen inguruan. Euskadiko biztanleen % 71,56 baino gehiago bizi da bertan eta haren influentzia eremuetan. Aldiz, gainerako udalerriak lurraldea modu historikoan egituratu izan den eskualdeen inguruan kokatu dira. Euskadiko biztanleen % 78 baino gehiago 10.000 biztanle baino gehiagoko udalerrietan bizi da.

Euskadiren konfigurazioa dela eta, **hiri-eskualde polizentrikoa** dela esan dezakegu. Bertako hiru metropoli eremuez gain, tarteko hiriak daude eta **ingurune landatarrarekin eta naturalarekin lotura handia** dute. Ingurune horrek bere morfologiari eta nortasunari eutsi die eta horien arteko erlazioa da, hain zuzen ere, Euskadiren nortasun-ezaugarrietako bat. Euskadi hiritarra ulertzea landatar gunerekin eta inguruko hiriburu naturalarekin duen lotura ulertzearen pare da, eta hiriko egiturarekin, naturaguneekin eta errealitate anitz horren lokailu gisa lan egiten duen azpiegituren hornikuntzekin elkartzen da.

Kulturalki Euskal Hiri gisa konfiguratuta dagoen hiri-eskualde polizentriko horrek gizarte, enpresa eta herritarren alderdiei dagokienez partekatuta dagoen nortasun sendoko erreferentzia-esparrua ezartzen du. Maila anitzeko gobernantza du, honako hauen bidez egituratutakoa: udalerri dinamikoak, foru-aldundiak eta Eusko Jaurlaritza. Horiek administrazio maila ugarien arteko adostasunean oinarritutako lankidetzeta eta koordinazio-esparruaren arabera egiten dute lan.

Errealitate horretatik abiatuta, hiriburutzat hartutako udalerrietako hiriko biztanleriak izandako bilakaera desberdina izan da: izan ere, Bilboren kasuan, gutxienez 1996. urtetik biztanleria gutxitu egin da; Donostiak hazkunde txikia izan du; eta Gasteiz izan da azken 20 urteotan gehien hazi den Euskadiko hiria.

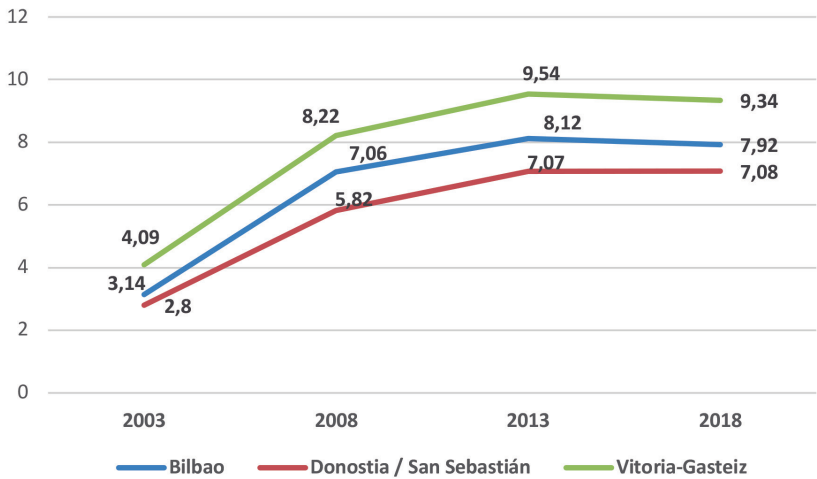
1. grafikoa. Euskadiko hiriburuetan bizi den biztanleria, guztira

Iturria: Udalmap (EUSTAT)

Gasteiz dago baita ere bertan bizi den atzerriko biztanleriaren proportzioaren buruan, biztanleriaren gutzitzaoren % 9,34ko tasarekin. Aldiz, Bilbo eta Donostia kopuru baxuagoe-tan mantentzen dira.

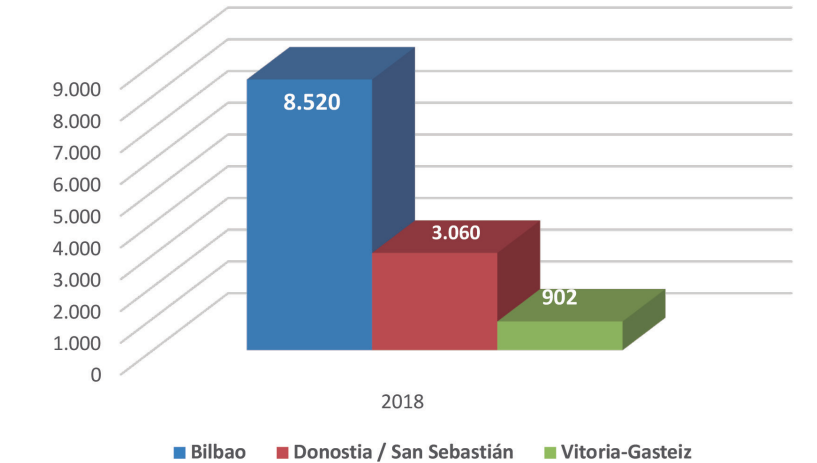
2. grafikoa. Euskadiko hiriburuetan bizi den atzerriko biztanleriaren proportzioa

Iturria: Udalmap (EUSTAT)

Euskadiko hiri-egituran, **dentsitatea hiri-ereduarekin guztiz erlazionatuta dagoen bektore instrumental gisa ageri da**. Horrela, Bilbo hiriak kilometro koadro bakoitzeko 8500 biztanle ditu, eta Europa hegoaldeko hiribururik dentsoenetakoa da. Gasteizek, aldiz, biztanleriaren dentsitate kopurua askoz ere murriztagoa erakusten du.

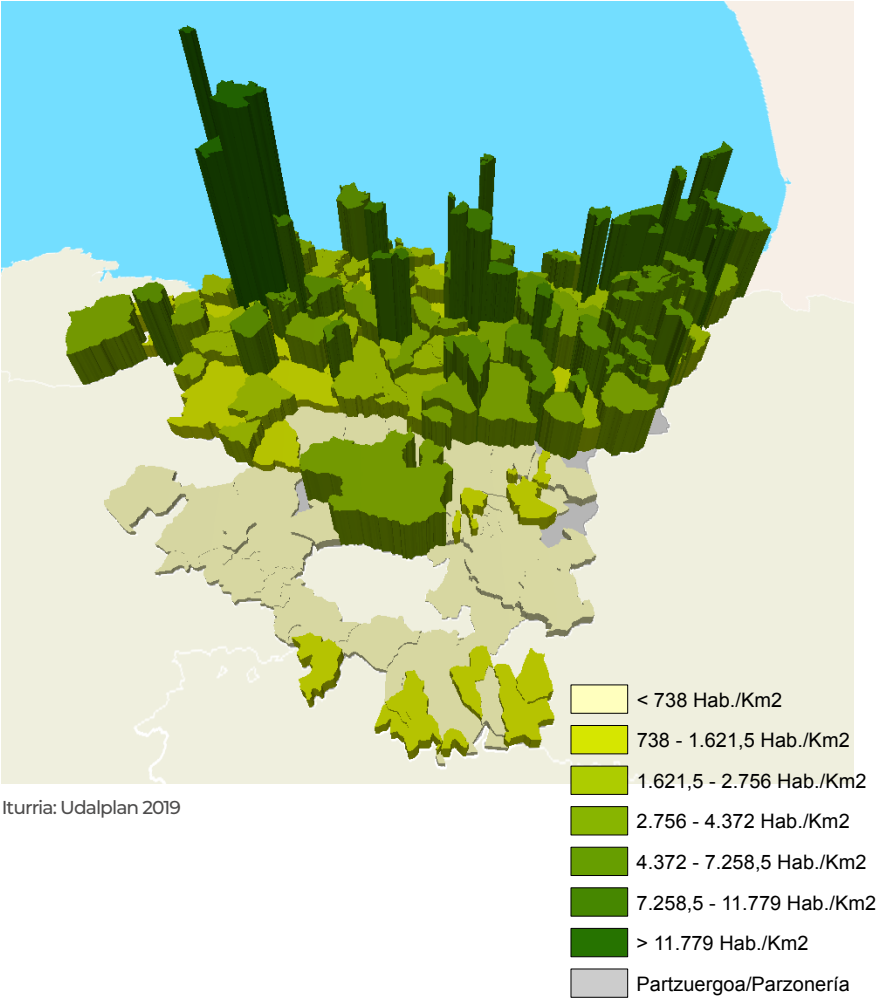
3. grafikoa. Biztanleriaren dentsitatea Euskadiko hiriburuetan

Iturria: Udalmap (EUSTAT)

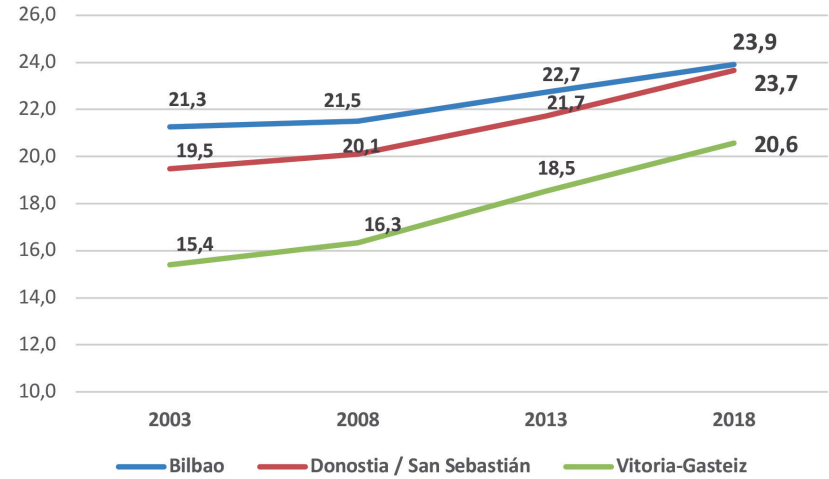
Hala eta guztiz ere, Euskadiko hiri-testuingurua ondo ulertzeko, biztanleriaren dentsitatea lurraldea orotara hartuta aipatu behar dugu, hirietatik abiatuta osatzen diren eremu funtzionalak txertatuta. Horrela, Bilboko metropoli-eremuak kilometro koadroko 7153 biztanle arteko hiriko biztanleriaren dentsitatea du, baina 1753 bizt/km2-ko lurraldeko guztizko dentsitatea. Aldiz, Donostiak 6250 bizt/km2-ko hiriko dentsitatea du eta 1068 bizt/km2-ko guztizko dentsitatea. Araba Erdialdeak 2074 bizt/km2-ko hiri-dentsitatea du, 119,80 bizt/Km2-ko guztizko dentsitatearekin. Bestalde, eremu funtzionaletan, kilometro koadroko 19.000 biztanleko kopurua gainditzen duen populazio-dentsitatea duten udalerriak biltzen dira, eta dentsitate txikiagoko eremuekin batera bizi dira. Horrela, errealitate demografiko anitza osatzen dute.

Hiriko dentsitatea Udalerrietan

Bilakaera demografiko anitz horren ondorioz, zahartze maila desberdinekin egiten dugu topo. Bilbok eta Donostiak antzeko datuak eskaintzen dituzte, 65 urte baino gehiagoko biztanleriaren % 24rekin. Gasteiz, aldiz, gutxiago zahartu den hiria da, 65 urte baino gehiagoko biztanleriaren datuak % 20,6an kokatzen baitira, Euskadiko beste bi hiriburuak baino hainbat puntu beherago.

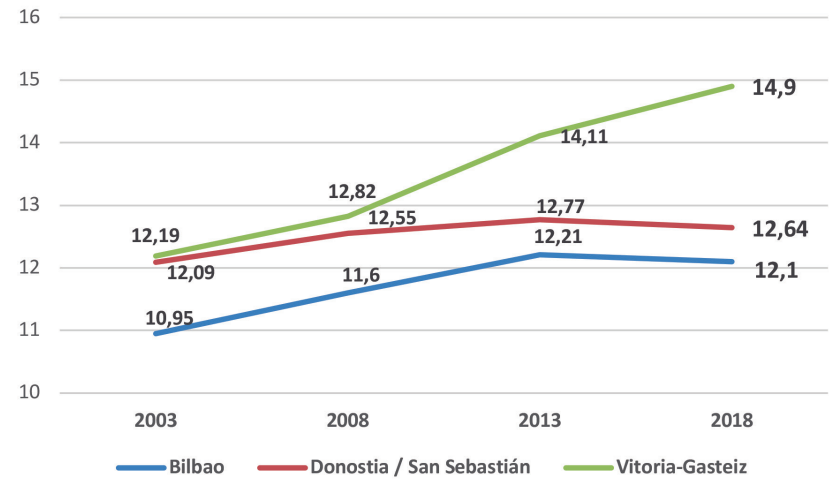
4. grafikoa. Euskadiko hiriburuen zahartze-indizea (65 urte eta gehiagoko biztanleriaren %)

Iturria: Udalmap (EUSTAT)

Egoera alderantzizkoa da 14 urte baino gutxiagoko biztanleria aztertzen denean: Gasteiz gailentzen da beste bi hiriburuarekin alderatuta, eta azken bost urteetan, ratio horretan hazten jarraitzen duen bakarra da.

5. grafikoa. Euskadiko hiriburuetakako haurren indizea (0 eta 14 urte arteko biztanleriaren %)

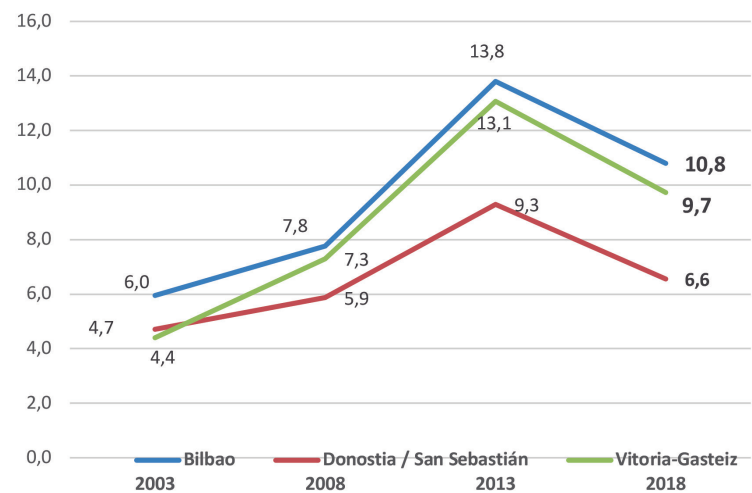

Iturria: Udalmap (EUSTAT)

3.1.2. Ekonomia eta langabezia

Dinamismoa, izaera ekintzailea eta enpresa-izaera, eta industria- eta zerbitzu-sektorearen lehiakortasuna dela eta, Euskadik langabezia-tasa baxua du Estatuko gainerakoarekin alderatuta. Egoera hori oso nabarmen islatzen da hiriburuetan; izan ere, horietan, Estatuko batez bestekoak baino nabarmen baxuagoak diren langabezia-tasak mantentzen dituzte. Donostia nabarmendu behar da Estatuko batez bestekoaren erdia izango litzatekeen tasarekin.

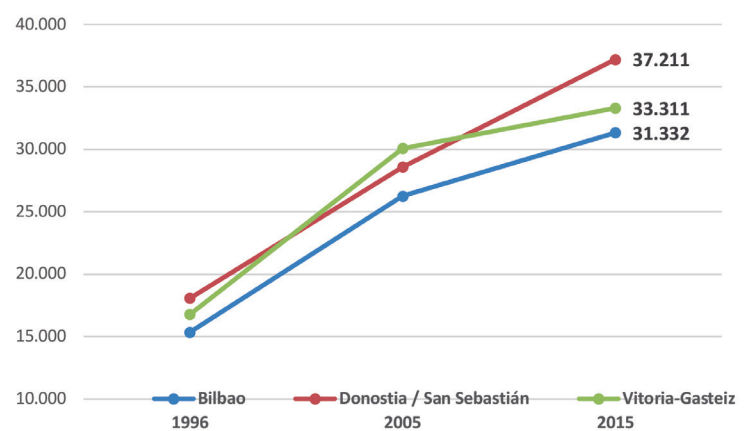
6. Grafikoa. Lanbiden erregistratutako langabezian dagoen biztanleria (16 eta 64 urte arteko biztanleriaren %)

Iturria: Udalmap (EUSTAT)

Modu paraleloan, berrets daiteke hiru udalerrietako per capita errenta Estatu osoko zati altuan kokatzen dela. 2015ean, per capita errenta 31 eta 37 mila euro artean kokatzen zen. Errenta horren banaketa, ordea, oso desberdina da: pertsona fisikoen errentaren gaineko zergaren aitortpen estatistikek hiru hiriburuak per capita errentako 3 eta 1 arteko aldearekin kokatzen dituzte barruti aberatsenen eta txiroenen artean.

7. Grafikoa. Udal BPGd per capita (€)

Iturria: Udalmap (EUSTAT)

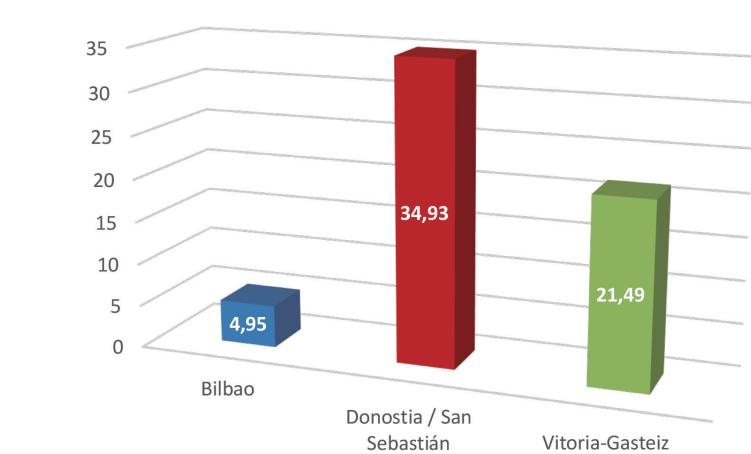
3.1.3. Ingurumen arloak

Hiria-landakoa-naturalaren izaera espezifikoarengatik, Euskadik lurralde eta azpiegitura berde oso garatuak ditu. Gasteiz nabarmentzen da eta Europar Batasuneko hiri berdeen artean ageri da bere mugikortasun-politikari eta bertako azpiegitura berdeen kopuruari eta kalitateari esker. Hala eta guztiz ere, Donostia da pertsona bakoitzeko hiriko eremu berde metro gehien dituen hiriburuen rankingeko buruan.

Era berean, itxura guztien arabera Euskadi aldaketa klimatikoak inpartu txikia eragingo duen Europa hegoaldeko eskualdea baldin bada ere, eta bertako ekonomikaren izaera industrial den bezalakoa izanagatik uraren eta beste baliabide batzuen kontsumoak arro hidrikoen gaineko gehiegizko presiorik eragiten ez badu ere, nabarmendu behar da klima-aldaketa asimetrikoa dela, eta kostako eremuetan, biztanleriaren % 70 bizi den eremuetan, zaurgarritasun handia duela.

Gainera, mix energetikoa energia ez berriztagarrien mende dago (gehiegi) eta orografia eta lurralde-banaketak direla eta, auto partikularren erabilera intentsiboa egiten dugu oraindik ere; izan ere, lanpostuetara egiten diren lekualdaketen % 50 baino gehiago garraibide horren bidez egiten da.

8. Grafikoa. Parkeek, lorategiek eta hiriko eremu berdeek okupatutako azalera (m²/pertsona) (2009)

Iturria: Udalmap (EUSTAT)

Hiri agendaren erronka estrategikoak 2050 aldera

Planetaren etorkizuna hiritarra da: 2008tik, biztanleriaren erdia baino gehiago hirietan bizi da eta horren efektu ekonomikoak eta sozialak gizateria osora iristen dira. Bultzatu 2050-Euskadiko Hiri Agendaren helburua Euskadiko hiri ereduari laguntzeaz gain, ondasun publiko orokorren horniketaren ikuspegitik, Nazio Batuen Hiriko Agenda Berrian ezarritako helburuak lortzen laguntzea da. Horretarako, beharrezkoa da hiriek etorkizunean aurre egin beharreko erronka nagusiei erantzutea.

4.1. Hiri agendaren erronka orokorrak: hiriak 2050 aldera

04

INGURUMEN ERRONKAK

Klima aldaketa eta energia-eredua
Ura eta baliabideak lortzeko lehia
Hondakinen tratamendua eta kudeaketa
Hiri-eredua eta mugikortasuna
Hiriko ekosistemak kaltetzea

ERRONKA SOZIALAK

Aldaketa demografikoa
Etxebizitzarako eta zerbitzuetarako sarbidea
Migrazioak eta pertsonen nazioarteko mugikortasuna
Talentua lortzeko konpetentzia
Desberdintasuna eta espazio-bereizketa
Identitate kulturala eta aniztasuna

ERRONKA EKONOMIKOAK

Hiriak balio-kate orokorretan txertatzea
Eskalako eta hubiltasuneko ekonomiak
Decouplinga hazkunde ekonomiaren eta enplegu-hazkundearen artean

ERRONKA TEKNOLOGIKOAK

Mugikortasun autonomoa
Negozio-eredu berriak
Hiriaren datifikazioa
Kate logistiko berriak
Zebitzuen automatizazioa

4.1.1. Ingurumen-
erronkak

Hiriek hainbat ingurumen-erronkari egin behar diote aurre: hiriek negutegi-efektuko gasen guztizkoaren % 70 baino gehiago sortzen dute. Hori dela eta, karbonoan ekonomia neutrorako trantsizioa, 2050. urterako Europar Batasuneko estrategian zehaztuta dagoen moduan, birdiseinuaren eta kudeaketaren gakoetako bat izango da. Baina ez da bakarra: baliabide naturalen kudeaketa eta hondakinen tratamenduak eta ezabatzeak lehentasun berri batekin egin dute bat hiriko ekosistemen babesaren eskutik. Horretarako, ezinbestekoa da proposatzen den hiri-eredu urbanoa planteatzea, baita hori egia bihurtzen lagunduko duten politika publikoak ere.

Euskadik, Klima 2050 Estrategiaren helburuen testuinguruan, 2005eko urtearekin alderatuta, 2030. urterako, negutegi-efektuko gasak % 40 murriztea onartu du, eta 2050erako, % 80 murriztea, azken kontsumoaren gainean energia berriztagarrien % 40ko kontsumoarekin. Energia-mendekotasun altua murriztea, % 90 baino gehiagokoa, ezinbestekoa da energia-autosufizientzia bermatzeko.

4.1.2. Erronka
sozialak

Ingurumen-erronkekin batera, erronka sozialek erronka handiei egin behar diete aurre: aldaketa demografikoak, desberdintasunerako joerak eta bereizkeria-arriskuak hirietan, horiek guztiek ezbaian jartzen dute hiriek eskubideetan, batez ere etxebizitzarako sarbideari buruzkoan, hiriko bizitza aberatsa egiteko beharrezko baliabideak eskaintzeko duten gaitasuna.

Pertsonen nazioarteko mugikortasunaren hazkunderako joerak hiriei ere eragingo die. Aniztasun- eta harrera-testuingurua eskaini beharko dute talenturako eta lanesku kualifikaturako konpetentzia etorkizuneko joera nabarmenetakoa izango den munduan.

4.1.3. Erronka
ekonomikoak

Ahalmen ekonomikoaren zati handi bat biltzen duten eremu gisa, hiriek, arlo honetan, erronka garrantzitsuei ere egin behar diete aurre. Hauek dira hiriek erantzun beharreko erronka nagusietako batzuk: enplegu-sorrerarik gabeko hazkunde ekonomikoko garaian mehatxua, baliokate orokorren birkonfigurazioa eta horien txertaketa lortzeko beharra, eta eskalako ekonomien arteko kontraesana, jarduera ekonomikoa eremu jakin batzuetan pilatzeko joera izaten baitute, eta hurbiltasunean oinarritutako sistema ekonomikoa mantentzeko beharra.

4.1.4. Erronka
teknologikoak

Azkenik, teknologia berriak bat-batean sartzeak, datuen ekonomiak izandako igoerak, enpleguaren automatizazioak eta negozio-eredu berriak sortzeak hiri berritzaileak eta sortzaileak, teknologikoki aurreratuak, herritarrak atzean geratuko ez direnak, mantentzeko eta sustatzeko aukera berriak dakartza.

4.2. Hirien erronkak
Euskaditik

Berariazkoa izan arren, Euskadi ere gertatzen ari diren eraldaketa makro horietan murgilduta dago; hainbat tentsio sortzen dira, eta Euskadiko hirien eta hiri-nukleoen testuinguruan, erronka estrategiko jakin batzuk planteatzen dira makrojoera horiek Euskadin hirien eta hiri-nukleoen testuingurura eramatearen ondorioz:

4.2.1. Gizarte-kohesioaren
alorreko erronkak

ANIZTASUNA

Euskadiko hiri-eremuetan gertatuko den aldaketa handietako bat zera izango da, **aniztasuna agertuko dela gure nortasunaren oinarritzko elementu gisa**. Horrekin eta nortasun partekatu berriak eraikitzearekin batera, kultura-aberastasun eta gizarte-aniztasun handiagoa sortuko da, zein角度 espazio propioa izan beharko baitute euskarak eta euskal kulturako beste hainbat elementuk eta tradizioek. **Kultura indar zentripeto** eta ezinbesteko erreminta gisa ikusten da, erronka horiei guztiei erantzun planifikatua eman ahal izateko.

Aniztasun sozial horrek **hainbat faktore** izango ditu oinarrian: kulturarekin, nortasunarekin, jatorriarekin eta adinarekin lotuak... Era berean, inpaktu argia izango du Euskadiko hiri-eremuetako **profil demografikoan**. Aurreikuspen guztien arabera, Euskadi gizarte zaharragoa izango da; hau da, adineko pertsona gehiago eta zaharragoak izango ditu, eta horrek izango du eraginik zainketa-lanetan edota mendetasunari erantzuteko kostuetan. Ondorioz, ezinbestekoa izango da migratzaile gehiago hartzea eta integratzea. Gizarte-kohesioa bermatzeko, ezinbestekoa izango da migratzaileak hartzeko eta integratzeko mekanismoak onartzea eta jaiotze-politikak sustatzea.

DESBERDINTASUNA

Euskadi **gizarte pluralagoa** izango da, baina baita **desberdinagoa** eta polarizatuagoa ere: errentaren eta maila ekonomikoaren arteko aldeek, espazio-banaketak, zerbitzu publikoak pribatizatzeko arriskuak eta halakoek inpaktu zuzena izango dute herritarren osasunean eta ongizatean, bizitza-proiektu duin bat garatzeko aukeretan.

Tokian tokiko esparruan ere, erronka zera izango da, **pertsonak ipintzea erabaki eta ekintza publiko guztien erdigunean**, genero-ikuspegia modu transbertsalean ezarritik eta interseksionalitateari erreparatuz; hau da, emakumeen errealitate ugariei eta interakzioan diharduten hauskortasun-baldintzei. Esparru kolektibotik eraikiz, hiri-espazioa aukera-agertoki gisa konfiguratu ahal izango da, ase gabeko beharrian gehiago sorraziko dituen begirada indibidualaren aurrean.

4.2.2. Produkzio- eta kontsumo-harremanetako erronkak

Esparru indibidualetik edo kolektibotik eraikitzeak (gizarte indibidualistagoa edo kolektibistagoa) baldintzatuko du gizarte- eta harreman-eredua 2050era bitartean. Hiri-eremuek arriskua dute giza alderdiak eta harremanekin lotutako ezaugarriak baztertzen dituen hiri-bilbe bilakatzeko. Eta horrek zuzeneko inpaktua izango du hirietako jarduera ekonomikoan.

HIRIAK BIRBANATZEA VS DUALIZAZIOA

Identifikatutako lehendabiziko inpaktua da **hirietan birbanaketa-jarduerak gauzatzea dualizazioa saihesteko**. Enplegu prekarioa eta iraupen luzeko langabezia indarrean diren agertoki batean aurrean, erreminta digitalak erabiltzetik eratorritako desberdintasun sozialak ikusirik (arrakala digitala, desberdintasuna, bazterkeria...) edo energia-gutxiegitasuna kontuan izanda, birbanaketa-esparru berriak planteatu behar dira.

- **Errenta:** diru-sarrerak bermatzeko errentan sakontzea, oinarrizko errenta unibertsala...
- **Teknologia:** teknologia modu ekitatiboan eskuratu ahal izatea (bitarteko teknologikoak eskuratzeko eta baliatzeko gaitasuna), teknologia eta enplegua (lanaren deslokalizazioa), teknologia eta osasuna (elikadura, zahartzea, ingurumen-kutsadura...), zibersegurtasuna eta hiri teknologizatuak...
- **Osasuna:** osasuna politika guztietan biltzea (zahartze osasungarria, bizi-itzaropena eta -kalitatea, eta abar), hauskortasun-egoera larrienean dauden kolektiboen aukera-ga-beziari buelta emateko.
- **Energia:** autonomia energetikoko eredueta-rantz aurrera egitea (sorkuntza, berriztagarriak...), kutsadura garbitzea...

ORDAINDUTAKO ETA ORDAINDU GABEKO JARDUERAREN ARTEKO OREKA

Hemendik 2050era, **ezinbestekoa izango da bes-telako oreka bat topatzea (berria, dinamikoagoa...) ordaindutako jardueraren (enplegua) eta ordaindu gabekoaren artean (zainketak)**; hala, pertsona guztien bizi-kalitatea bermatuko da eta ekonomiaren beherakada saihestuko –lanerako adinean diren pertsona kualifikatuen gabeziak eragindako beherakada, alegia–.

Horren ondorioz, enplegura eta ordaindu gabeko lanera eskainitako denboren erabilera eta konfigurazio berriak ekarriko ditu (zainketak, kontziliazioa, asoziazionismoa, bizilagun-bizitza...); halaber, norbere enpleguaren bestelako konfigurazio bat ekarriko du, hiri-eremuetako jarduera ekonomikoan izandako aldaketetatik eratorrita.

Denboraren erabilerak eta konfigurazioa

Lan-bizitza ez da amaituko 60 eta 70 urte bitartean; bizitza osoan zeharreko lan- eta enplegu-unean birkonfiguratuko dira

Lan-bizitza eta bizitza pertsonala bateragarri egitea: gorantz edo beherantz?

Zainketen prekarizazioa: zaintzaileak hauskortasun-egoeran, zainketa-lanak pribatizatzea...

Lanaren birbanaketa (lan-ordu gutxiago pertsonako eta eskuragarritasun handiagoa aisiarako, zainketetarako...).

Aldaketak enpleguan

Enpleguaren kalitatea – arrakala teknologikoak eragindako dualizazioa.

Enplegua lurraldean banatuta.

Talentuaren premia (intentsitate teknologikoa jarduera industrialean) – prestakuntza.

Telelana, arriskua lan-harremanetan (gizatasuna galtzea).

Lanpostuak amortizatzea (langabezia teknologikoa).

Oinarri teknologikoko lanpostu berriak – prestakuntza eta talentua.

EKONOMIA- ETA PRODUKZIO-JARDU-ERAREKIN LOTUTAKO ALDAKETAK

Era berean, nabarmentzekoak dira **ekonomia- eta produkzio-jarduerarekin lotutako hiri-eremuetan gertatuko diren aldaketak**:

- Ekonomia zerbitizatzea hirietan – zerbitzuetan eta merkataritzan oinarritutako ekonomia (ehun ekonomiko berria), I+G+B-ko zerbitzu-enpresa intentsiboagoa, zerbitzu-ekonomiaren garapena zahartutako populazioari zuzenduta...
- Espezializazio handia eta sektore intentsiboak bertan behera uztea (nitxo berriak, hala nola elikaduraren bioteknologia).
- Ekonomia digitalizatua – produkzio-prozesuen digitalizazio eta automatizazio handia.
- Berrindustrializazioa – hondakinak murriztean, karbonogabetzean eta halakoetan oinarrituta.

Euskadiko hiri-sareak enpresa- eta ekintzailetza-sektore lehiakorra eta dinamikoa du oinarrian, eta horixe da lurraldearen motor ekonomikoa. Lehiakortasunarekin eta enpresa-hazkundera sustatzearekin lotutako erronkei lurralde-ikuspegiz heldu behar zaie, eta kontuan izan behar da hiri-sareak zer-nolako lotura duen enpresen eta ehun produktiboaren nazioarteko bokazioarekin.

BALIABIDEEN ETA GARAPEN- ETA KONTSUMO-EREDUEN LOGIKA BERRIA

Aldaketa horiek **baliabideen eta garapen- eta kontsumo-ereduen logika berri batekin** gauzatu beharko dira: pertsonak, interes orokorra eta planeta ipiniko dira ekonomiaren erdigunean, eta **gizarte-berrikuntza aldaketa-bektore saihestezin izango da**.

Ezinbestekoa izango da hirietan **balio erantsi eta sortzaile handiko eredu ekonomikoak ezartzea, negozio- eta ekintzailetza-eredu berrietan oinarrituta**, guztia ere produkzioaren efizientzia hobetzeko (natura-baliabide gutxiago erabiltzea eta kutsadura atmosferikoa murriztea, birziklatzea, produkzio- eta kontsumo-ziklo laburretara bueltatzea...), beharrian eta erronka sozialak estaltzera bideratuta egotea (gertutasuneko ekonomia burujabeak, *silver economy*, ekonomia zirkularra...) eta hirien eta landaguneen arteko konexioa berregingo dutenak (nekazaritzako eta elikadurako estrategia, urrats hidrikoa, kontsumo arduratsua...).

Hiri zirkularraren ideia, bertan bizi diren pertsonen garapena artatzen eta posible egiten duena (gizarte- eta hezkuntza-ikuspegi batetik), garapen harmoniatsuko eredu ekonomikoen bidez, zeina espazio publiko zein pribatuekin osatuko baita, berdintasun-baldintzetan bizi eta mugi gaitzen, eta baldintza horietan izan ditzagun gure harreman sozialak.

4.2.3. Hirigintza-ereduaren
alorreko erronkak

HAINBAT HIRI-EREDUREN ARTEKO
BIZIKIDETZA HIRI BEREAN

Hirien plangintza eta kudeaketa egiteko meka-
nismoek eta erremintek erantzuna eman beharko
diete **hiri berean bizikidetzan diren hainbat hi-
ri-ehuni. Hiri-desorekari erantzuna emateak** gi-
zarte-haustura arindu ahal izango du, baita «pos-
ta-kodearen arabera desberdintasunak ere»
hemendik 2050era bitartean (beste horrenbeste
espazio publikoaren erabilera eta okupazioan
diren desberdintasunetan).

Denbora-horizonte horretan, bermatuta egon-
go dira hainbat alderdi, hala nola espazio publi-
koaren **eskuragarritasuna** (hirigintza-trabak deu-
seztatuz, hiri-igogailuak ipiniz...), eta hala lortuko
da **hiri-espazioaren liberazioa eta berroneratzea**.
Hori guztia hainbat faktoreren ondorio izango da:

- Espazio publikoak berreskuratzea, hirian ha-
rremanak eta kohesioa sustatzeko espazio
sozial gisa.
- Hirietako biodibertsitatearen eta natura-gu-
neen galerari buelta ematea (Birnaturaliza-
zioa, berdeguneak eta abar).
- Mugikortasun-eredu berriak sustatzea (oi-
nezkoen bideak, mugikortasun jasagarria,
autonomia eta abar).
- Azpiegiturak birgaitzea eta hiri-sareak ez
ezik etxebizitzaren parkea ere berroneratzea
(mantentze-lanetarako eta birjartzeko bitar-
tekoak esleituz).

Alde horretatik, bizitzaren kultura betetzea-
ren aldeko apustua egin behar da, eta helburu
gisa gorde behar da **eraikitako eremuari kali-
tate handiz eustea, esparru kultural eta sozia-
lean errotua, auzo dinamikoekin eta hainbat
erabilerarekin**.

Komunikazio-sareen robotizazioak, automatiza-
zioak eta integrazioak erraztu egingo dute tele-
lana, eta murriztu egingo dute, ondorioz, langile
askoren eta askoren presentzia fisikoa; horrek
lantoki berriak sortzen lagunduko du hirietan,
auzoetan eta, orobat, ohiko bizilekuetatik hur-
bil. Horren ondorioz, nabarmen murriztuko dira
lan-arrazoiek eragindako joan-etorriak popula-
zioaren zati handi baten artean, eta lagungarria
izango da auzoak biziberritzeko, prestakun-
tza-maila handiko merkataritza berreskuratuz.

MUGIKORTASUNA

**Mugikortasunak egiteko erabakigarria izan-
go du** hiri lagunkoiagoak eta erresilienteagoak
osatzen, teknologikoki aurreratuago izaten hi-
riaren erronkei erantzuteko, eta jarduera eko-
nomikoaren eskalaren eta kokapenaren arabera
diseinaturik:

HIRI-MUGIKORTASUNAREN EZAUGARRIAK

- Hiri-mugikortasuna oinezkoetara egokitzea
- Berdeguneak populazioaren esku ipintzea
- Mugikortasun jasagarria: elektrifikazioa,
mugikortasun partekatua, eskaripeko mugi-
kortasuna, garraio publikoa...
- Mugikortasun autonomia (sistema autono-
moak, produktua erosi eta etxean jasotzea,
eta abar)
- Garraio-azpiegitura eta -eredu berriak,
ez-indibidualizatuak
- Mugikortasunaren arriskua eta inpaktua
osasunean (sedentarismoa)

HIRIAREN INGURUKO
LURRALDEAREN GARAPENA

Azkenik, gure ereduen biziraupena lortzeko,
**hirien hazkundea inguruko lurraldearen garape-
narekin artikulatu beharko da** (landa- eta natu-
ra-ingurunea), eta saihestekoa izango da hiriaren
erdigunea agertoki ekonomiko nagusi bilakatzea,
gizarte-desberdintasuna sorraraziz (populazioa
galtzea, enplegu-aukerarik ez izatea eta abar)
hiri-eremu nagusietatik urrunen dauden udale-
rriekiko (neurri txikiko udalerriak). Beharrezkoa
izango da bizitokiak (bir)dentsifikatzeko planak
egitea hirietan; **birdentsifikazio hori ez da berez
helburu izango, baizik eta bitarteko bat Euska-
diko hiri-ereduaren biziraupena bermatzeko**,
espazio publiko eta eraikien kalitate handiarekin.

4.2.4. Hirien
governantzako erronkak

ETXEBIZITZA-EREDUA

Aldaketa demografikoek eta kulturek, hala-ber, **etxebizitza-eredua baldintzatuko dute**, eta konponbide askok eta askok eskatuko dute tek-nologia txertatzea etxebizitzaren diseinuan bertan (baita kaleetan eta sarbideetan ere). Gero eta ohikoagoa izango da **osasu-teknologiak txer-tatzea etxebizitzetan** (gaixotasunak bizkor diag-nostikatzeko teknologiak, adineko pertsonak ugaritzearen ondorioz, teknologia lagunduak edo domotika), eta **etxebizitza partekatuaren ere-duetarantz** egingo da aurrera. Etxebizitzarako eskubide subjektiboa bermatu beharko da, haren kalitatean arreta ipiniz, klase ertain eta apalen txirotze-arriskuko testuinguru batean, higiezina-ren stockak balioa galdu izanaren ondorioz.

Ezinbestekoa izango da etxebizitza-eredu kla-sikoa malgutzea errealitate sozial berriei eran-tzuteko, bai eta lehendik den etxebizitza-eredua berritzea eta birgaitzea ere, energia-efizientzia hobetuz.

ESPAZIOEN KONFIGURAZIO ETA
ERABILERA BERRIA

Espazioen konfigurazio eta erabilera berria lantzeko, ezinbestekoak izango dira lankidetz-a publiko-pribatuko eredu berriak, transbertsalita-tea eta kudeaketa publikoa. Finean, lotura estua izango du bitarteko publikoen gobernantza-ere-du berriekin eta erabilera eta antolaketarekin; hala, aldirietako auzoak hiri-sarean bilduko dira, baita espazio naturalak ere, guztia ere eraztun berdeen eta naturan oinarritutako bestelako soluzioen bidez.

ERAKUNDE- ETA GIZARTE-EHUN
SENDOA

2050ean, Euskadiko hiriek eta hiri-eremuek erakunde- eta gizarte-sare sendoa izango dute, eta, gainera, lankidetz-a-eredu publiko-pribatu baten bidez jardungo dute. Eragile publikoen eta pribatuen arteko koordinazioak eta lerrokatzeak garrantzi berezia izango du, botere ekonomikoa ez dadin kontzentratu zentro global handietan eta interes pribatuek ez dezaten hiri-a erabat be-reganatu interes orokorraren gainetik (eta, ondo-rioz, toki-gobernuek ez dezaten botererik galdu).

Testuinguru globalizatu batean, toki-governant-zaren ereduak eskala handiko joerak eta mugi-menduak konektatzeko apustua egin beharko luke, bottom-up gerturatzearen bidez.

Hainbat elementu identifika daitezke, **toki-go-bernantzako eredu hori neurri handi batean bal-dintzatuko dutenak**. Elementu horien inpaktua zuzen ulertu eta kudeatu beharko da.

HIRIAREN HIPERGARDENTASUNA
ETA DATIFIKAZIOA

Lehendabiziko alderdiak **hiriaren hipergarden-tasuna eta datifikazioa** ditu hizpide. Teknologiak hiri-eremuetan izango duen inpaktuaren bidez, interkonexio eta azpiegitura berriak configura-tuko dira, eta datuak –publikoak zein pribatuak– xurgatzeko gaitasun handiagoa ahalbidetuko dute; halaber, teknologia eta gardentasuna txer-tatu ahal izango dira Euskadiko hirietako gober-nantzan eta administrazioan.

Nolanahi ere den, datifikazio hori kudeatze-ko gaitasuna edo ezintasuna gorabehera, eta edozer dela ere esparru teknologiko berri horien inpaktua (gauzen Internet, adimen artifiziala...), hipergardentasunak mahai gainean ipiniko ditu informazio hori baliatzearekin eta kudeatzeare-kin lotutako alderdiak. Teknologien eta datuen etika eta demokratizazioa hiri-garapeneko oina-rrizko zutabe izango dira (kontratu sozial berria), pertsonen merkantilizazio- eta kontrol-ereduen aurrean (azken horien pribatutasunari eraso na-barmena egiteaz gainera, askatasun indibiduala murrizten duten aldetik). Herritarren pribatuta-sunak eta erabaki-askatasunak jasan dezakete eraginik, erremintak modu ez oso etikoan erabiliz gero, edo onarpenean oinarritutako harremanak ezartzen badira erakundeen eta herritarren ar-tean.

Teknologia berriek hiriaren kudeaketa hobetzen lagundu beharko dute (beharrianak eta erronkak detektatzen, erantzun proaktiboak ematen eta halakoak ezartzea balioesten). Datifikazioa la-gungarria izan liteke hiri-eremuetako segurta-suna modu efikazagoan kudeatzeko (krimenak, trafikoa, hondamendi naturalak, epidemiak...), baina batez ere **pertsonen bizi-kalitatearen zer-bitzura dagoen bitarteko gisa** ulertu behar da.

GIZARTEAK HIRIAN ALDAKETA
SUSTATZEKO EGITEKOA DAUKA

Bigarrenak biltzen du nola aktibatu behar diren mekanismoak, **gizartea aldaketa-sustatzaile izan dadin hirian**. Esparru publikoaren kudeaketan jokabide kritikoa eta erantzunkidea duten herritarrek lortzeko bidean aurrera egiteak eskatzen du herritarren partaidetza-eredu aurreratuen aldeko apustua egitea (esate baterako, ingurumen-kudeaketan eta tankera horretako esparruetan), eta, hemendik 30 urterako agertoki batean, ahalduntze digitaleko mekanismoak ere garatzea (eskubide digitalak aitortzea eta teknologien erabilera egokiaren ezagutzan trebatzea).

Aldaketa instituzionalekin batera, ezinbestekoa izango da bizitza-proiektu eta proiektu kolektiborako gaitasun kritikoak garatzea eta ikastea (hala nola erronkak taldean konpontzea edo jokabide kritikoa izatea, informazioaren egiazkotasuna zailtzean ipintzen den testuinguru baten aurrean): datuak eta plataformak kode irekian ipintzea, gardentasuna eta kontuak ematea, herritarren partaidetza eta lankidetzak... Azken buruan, apustu garbia egitea partaidetzaren ikuspegi mugatua hiri-politika baten baterako sorkuntzako egiazko ekosistemarentz zabaltzeko.

BALIABIDE PUBLIKOEN ETA KOLEKTIBOEN
ERABILERA ETA BANAKETA

Hirugarren tokian, **baliabide publikoen eta kolektiboen erabilera eta banaketa** erabakigarria izango da hiri-eremuetako desberdintasunak ugaritzeko prozesuari buelta emateko, are gehiago herritarren dependentzia handiagoa aurreikusten baldin bada diru-sarrera publikoekiko.

Fiskalitatea erreminta kritikoa da birbanaketarako eta zerbitzu publikoak bermatzeko, baina agertoki berriei laguntzeko potentziala ere badu. Hirietako jarduera-ildo berrien artean, susta litezke aldaketak zerga-ereduan, konparazio batez, fiskalitate berdearen alde egiteko edo populazioaren zahartzearekin lotutako zerbitzu berriak eskaintzeko –sozialak zein sanitarioak–.

Diru-sarrera publikoak bermatzeaz gain eta bi-tartekoei dagokienez, hiriek natura-baliabideen erabilera eta kudeaketa optimizatu beharko dute (ura, berdeguneak, basoak eta ekosistema/espazio naturalak, biodibertsitatea...), baita halakoak leheneratzea eta gordetzea ere. Bestalde, kanpo-efektuak minimizatu beharko dira (adibidez, lurzoruko kutsadura erretiratzeko kostuak) eta hiri-eremuetarako energia-politika garatu beharko da, honako hauek aurreikusiz: energia jasangarriak sortzea eta erabiltzea, energia eskuratzea eta birbanatzea, eta haren berreskurapena.

AURRERABIDEA NEURTZEKO
ADIERAZLE BERRIAK

Bultzatu 2050, lehentasun estrategikoak

Bultzatu 2050-Euskadiko Hiri Agendaren helburu nagusia zera da, **hirirako eskubidea baliatzeko baldintzak bermatzea, ekonomia-, gizarte-, ingurumen- eta teknologia-trantsizioko inguruabar batean.**

Hirirako eskubidea, pertsona guztiek izan dezaten etxebizitza duina izateko eskubidea, oinarritzko zerbitzuak eskaintzen dituen eta sozialki balioetsitako auzo osasungarri bat izatekoa; hiriaren gainerakoarekin artikulaturik, eta sare osoan mugikortasuna bermaturik; ekintzailletza, enplegu eta prestakuntzarako aukerak eskainiko dituen; gizarteratzea bermatuko duena eta biztanle guztien partaidetza eta berdintasun politiko eta juridikoa gauzatuko dituen.

Hirirako eskubide hori baliatzeak eskatzen du hiri-politika berriak egokitzea, berriro diseinatzea eta abiaraztea, trantsizio horrek berekin dituen erronkei erantzun ahal izateko, guztia ere jasangarritasun-maila handiarekin, hiriak berreskuratuz bizikidetza eta truke ekonomiko, sozial, kultural eta politikorako espazio gisa. Hirirako eskubideak hiri-espazioaren kalitatearen aldeko apustua egiten du, multzo oso gisa hartuz: hiriak bizileku, lanleku, gozamenerako leku eta bizikidetza-eremu dira.

AUKERAK ETA BERMEAK ESKAINTZEN DITUZTEN HIRIAK

- Bizi-proiektu duin baten garapena.
- Kultura-, nortasun- eta harreman-balioak gordetzen eta kohesionatzen dituzten gizarte/habitat multikulturalak.
- Aukera-berdintasuna, lurraldean zerbitzu publikoak eskuratzeko.
- Indibidualismorako joera handiegia duen gizartea saihestea.
- Lurralde-oreka (landa- eta hiri-ingurunea, kudeaketa integratua, orekako fluxuak -baliabideak eta hondakinak-, muturreko gertaera klimatiko naturalak, ingurumena, gerra-gatazkak, isuriaren kontrol eraginkorra).
- Hiri osasungarriak pertsonen ongizaterako.
- Zainketak: zahartzea, haurrak, mugikortasuna... Zahar gehiago izango dira, eta zaharragoak.
- Erresilientzia (klimateko aldaketak, muturreko gertakariak eta aldaketak globalak, azpiegitura berdea, zerbitzu ekosistemikoak, hirigintza-eredu berria, hiriak berriro trinkotzea).
- Hiri natural bihurtzea.

2050erako erronka, horrenbestez, izango da Euskadirako hiri-eredu jakin bat sortzea, garapen jasangarria, inklusiboa eta adimenduna sustatuko dituen, etengabe aldatzen ari diren aldagai horiek kudeatzeko gauza izanik.

ERANTZUNAK DISEINATZEN ETA EZARTZEN DITUZTEN HIRIAK

- Trantsizio energetikoa (karbonogabe-tzea, efizientzia eta aurrezkia, mugikortasuna, autoprodukzioa eta banaketa-eredua aldatzea).
- Klima-aldaketa (bero-uhartea, artifizializazioa murriztea, lurzorua kontsumoa murriztea, ondasunak eta baliabideak).
- Mugikortasuna (hiriak oinezkoentzat bihurtzea, barne-desplazamenduak bizikletaz eta kanpokoak garraio publikoz).
- Mugikortasunean gertatuko diren aldaketak, teknologia eta erabilera berrien ondorioz.
- Talentua trebatzea eta erakartzea.
- Digitalizazioa aktibo eta erronka estrategiko gisa ere hartzea.
- Teknologia pertsonen eta harreman sozialen zerbitzura.
- Integrazioa, toki-ekonomiaren eta ekonomia globalaren arteko oreka globalizazio-prozesuetan.
- Hiriaren gobernantza eta finantzaketa.
- Adierazle berriak errealitate konplexu baterako eskala egokietan.
- Negozio-, teknologia-, enplegu- eta enplegarritasun-eredu berriak, zahartze-testuiguru batean.

Erronkei aurrea hartuz

- Etorkizuneko 15 erronka

Helburuak mugatzen

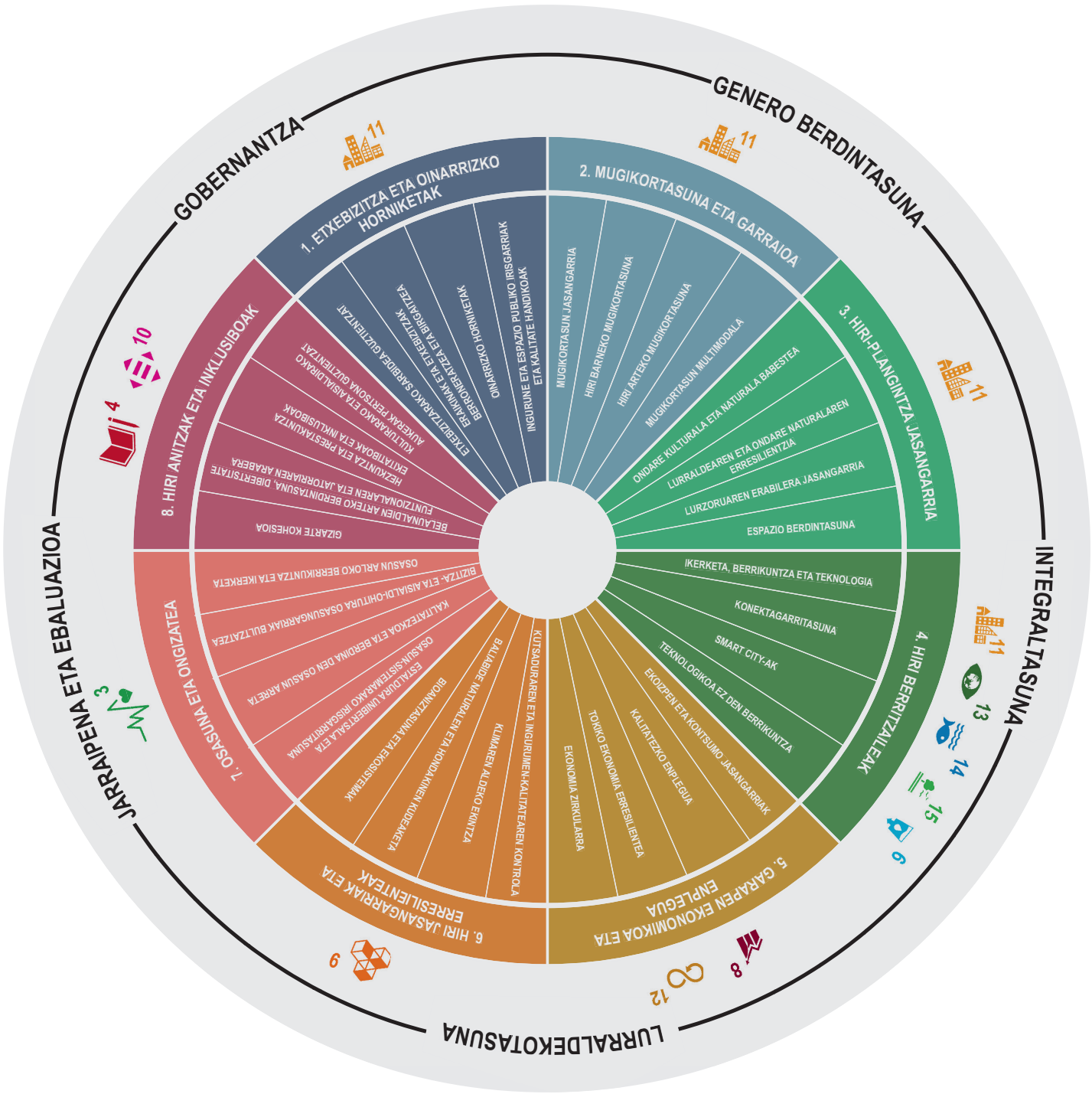
- 8 lehentasun estrategiko
- 5 printzipio transbertsal

Jarduerak zehaztuz

- Esku hartzeko 33 ardatz
- 104 jarduera-ildo

Euskal hiri-eredu hori sendotzen aurrera egiteko, agenda bat proposatzen da, erronka globalei eta erronka horiek Euskadin izango duten inpaktuari erantzunez: 8 lehentasun estrategiko izango dira, zeinak esku hartzeko 31 ardatzetan eta 105 jarduera-ildotan artikulatuko baitira. Lehentasun horiekin batera, bost dimentsio transbertsal izango dira: agendaren hainbat mailatako gobernantza, genero-ikuspegia, jardueren integralitatea, lurraldetiko ikuspegia eta segimenduaren eta ebaluazioaren aldeko apustua.

I. eranskinean egiten da atal honen jarraipena (jardueren fitxak), eta hantxe garatzen dira 105 jarduera-ildoak. Hai-etan zehazten da zer plan edo erremintarekin dauden lotuta, zer eragile dauden potentzialki lotuta haien garapenean, zer lotura duen jarduera bakoitzak Nazio Batuen garapen jasangarrirako helburuekin eta jomugekin eta Basque Country 2030 Agendan ezarritakoekin. Horrez gain, esku hartzeko ardatz batzuen eta besteen arteko loturak ere ageri dira eranskinean.

5.1. Etxebizitzarako eta oinarritzko hornikuntzetarako eskubidea bultzatzea

Gizarte-kohesiorako ekarpena

Pertsona guztien bizitza-zikloko une bakoitzerako etxebizitza duina, eskuragarria eta irisgarria izateko eskubidea sustatzea.

ETXEBIZITZARAKO SARBIDEA

ERAIKINAK ETA ETXEBIZITZAK BERRONERATZEA ETA BIRGAITZEA

OINARRIZKO HORNIKETAK

INGURUA ETA EREMU PUBLIKOAK

Etxebizitzarako eskubidearen lehentasun estrategikoaren ikuspegia:

- Hiria birsortzearen eta hiriguneak dentsifikatzearen aldeko apustua, eraikuntza berrien garapenaren aurrean.
- Herritarren herri mailako beharrak eta behar sozialak betetzeko dagoen etxebizitzaren parkearen egokitzapena eta dibertsifikazioa, lurralde eremu berberean erabilera mistoa sustatuz.
- Alokatzeko merkatuaren eta etxebizitzaren erabilera, sarbide eta kudeaketa formula berrien aldeko apustua: co-housing, alderantzizko hipotekak eta abar.
- Pertsonentzako eta familia ahulenentzako etxebizitzarako sarbidea izateko eskubidearen berme-programak ezartzea, espazio-bereizketa saihestuz.
- Lurralderako gutxiengo zerbitzuak eta oinarritzko horniketak ezartzea.
- Davos 2018en aitortpenarekin bat etorriz, goi mailako kalitatearekin eraikitako eremua sustatzea, erreferentzia berezia eginez eraikitako inguruaren kalitate arkitektonikoari, bai ikuspegi kulturaletik, bai bizitegi ikuspegitik.

Jarduera-ardatzak

5.1.1. Etxebizitzarako sarbidea guztiontzat

- **Alokairuan dauden etxebizitzaren** parkeko eskaintza eta eskaintza hori garatzeko lanean parte hartzen duten eragile ugarien arteko koordinazioa hobetzea, bitartekaritza-programen bidez **etxebizitza hutsen mobilizazioari lehentasuna emanda.**
- **Etxebizitza publikoen eta babestuen parkearen kudeaketa hobetzea eta areagotzea**, alokairuan dauden etxebizitzari lehentasuna emanda. Etxebizitzarako sarbide-politiken aldeko apustua, **egoera ahulean dauden familiei eta pertsoneri erreferentzia berezia** eginda. Kupoen eta baremazioen egungo sistema aldatzea sustapen publikoko etxebizitzak esleitzeko.
- **Etxegabetzeak prebenitzeko plana** finkatzea (jabetzako etxebizitzena zein alokairukoena) sustapen publikoarekin zein jabetza pribatuarekin lotuta. **Familiaren gehiegizko zorpetzeari laguntza emateko** Eusko Jaurlaritzak garatutako **zerbitzuak hedatzea**. Egoera ahulean dauden pertsonentzako bizitegi irtenbide alternatiboak prebenitzeko, tratatzeko eta arbitratzeko jardueren koordinazioa bultzatzea.
- **Koordinazioa bultzatzea** Eusko Jaurlaritzaren, foru-agintarien, tokiko agintarien eta hirugarren sektorearen artean etxebizitzarako eskubide-programa sustatzeko.
- **Energia-txirotasunari** aurre egitea, egoera ahulean edo gizarte-bazterkeria jasateko arriskuan dauden familien behar presazkoenak arinduta.
- **Etxe-gabeziaren aurkako borroka** esparru horretan berritzaileak diren programak ezarrita: Housing first, esate baterako.
- **Co-housing-a eta partekatutako etxebizitzak bultzatzea**. Programan eskuragarri dagoen etxebizitza kopurua areagotzea eta sartzeko eskakizunak berrikustea.

5.1.2. Eraikinen eta etxebizitzak berroneratzea eta birgaitzea

- **Eraikinen hiriko parkea birgaitzea eta energia-eraginkortasuna bultzatzea**, energia mailako erronka berrietara (inguratzaileak eta instalazio termikoak) eta behar pertsonaletara egokituta horietara irisgarritasuna izatea bermatuta, esate baterako, energia-txirotasuna jasateko arriskua desagerrarazita, eta osasun- eta erosotasun-baldintzak bermatuta.
- Enplegu-sorrera sustatzea etxebizitzaren birgaitzearekin lotutako azpisektorean eta, aldi berean, Euskadiko etxebizitzaren kontserbazioa, irisgarritasuneko eta energia-eraginkortasuneko baldintzak hobetzea.
- “Birgaitzea errentaren orde” programak bultzatzea. Etxebizitzaren birgaitzea, lanerako preskakuntza j eta alokairuko etxebizitzarako sarbidea uztartzen ditu.
- Finantza-tresnak bultzatzea etxebizitzaren energia-eraginkortasuna hobetzeko proiektuak garatu ahal izateko hiriko birsorkuntzako programa integralen baitan. Errenta baxueneko familia-unitateen parte-hartzea bermatzen du horrek.
- **Tresna juridikoak eta hirigintzakoak** eguneratzea birgaitzea eta birsorkuntza bultzatzeko.
- **Eraikinen birdiseinua** bultzatzea, eraikin bakoitzean etxebizitza mota ezberdinak egitea erraztuta. Etxebizitzaren birdiseinua bultzatzea pertsonen bizitza-zikloaren arabera egokitzeko. Horretarako, formula berritzaileak erabili beharko lirateke: alderantzizko hipotekak, adibidez.

- **Genero-ikuspegia txertatuta duten** “etxebizitza adiskidetsuak” eraikitzea bultzatzea, talde sozial guztien beharrei erantzunda eta zaintza-lana egiten duten pertsonengan arreta berezia jarrita, eta bizitokien eraikitze lana zaintzetara egokituta (hutsik dauden gunek hornitzea).
- Hiri-birsorkuntzako proposamenak garatzea, izaera integralarekin, auzo eta gunek zaurgarrietasun, izaera holistikoarekin hiri-segregazio baldintzak alderantzizatzeko ahalbidetzen duten ekintzak barneratuta.

5.1.3. Oinarritzko ekipamenduak

- Lurralde bakoitzean beharrezkoak diren **hornikuntzen eta zerbitzuen gutxieneko katalogoak** barneratzea, lurzorua erabilerarekin lotutako dibertsifikazioari lehentasuna emanda eta gertutasuna eta oinezko mugigarritasuna bultzatuta.
- Eraikinen birgaitzea eta hiriko birsorkuntza bultzatzea eta **hirugarren sektoreko eraikitze-lanetan energia-eraginkortasuneko** neurriak barneratzea (batez ere, administrazio publikoen eraikinetan).
- Auzoetan eskuragarri dauden **zerbitzuak orekatuko dituzten hornikuntza-politikak** bultzatzea, gizarte mailako zailtasun handienak dituzten auzoetan arreta berezia jarrita. Azpiegitura sozialak, kirol arlokoak, berdeguneak, telekomunikazio-azpiegiturak, besteak beste zainketa-lana egiten duten pertsonen eguneroko bizitza garatzeko beharrezkoak eta erabilera segurukoak diren hornikuntzak eta abarrak hornitzea, hiriguneekiko mendekotasun funtzionala ekidinda.

5.1.4. Kalitate handiko gunek publiko irisgarriak eta ingurunea

- **Hiri-irisgarritasun unibertsala** (igogailuak, arrapalak, barrerak kentzea eta abar) eta adinekoekin, haurrekin eta premia bereziak dituzten pertsonekin adiskidetsua den hiriko plangintza lortzea. Irisgarritasunari dagokionez **espazio publikoa** hobetzeko jarduerak garatzea, **oinetz ibiltzeko erakargarriagoa eta atsegina den espazio** bihurtzeko.
- **Harremanetarako eta elkarbizitzarako guneen sorrera eta transferentzia** sustatzea (publikoak zein pribatuak), erabiltzaileen profila aintzat hartuta. Auzo bakoitzean, harremanak izateko gunek berreskuratzea.

Ezartzeko tresnak

- Lurralde Antolamenduaren Gidalerroak
- Etxebizitza Plana
- Lurralde mailako Esku-hartze Integratuko proposamena.
- Bizigarritasuneko dekretua
- Energia mailako estrategia.
- Enpleguaren eta suspertze ekonomikoaren esparru-programa.
- Etxerik gabeko Pertsonentzako Euskal Estrategia.
- Inklusio Sozialaren Plana.

Adierazleak

- Babestutako etxebizitzaren parkea.
- Etxerik gabeko pertsonen zuzendutako laguntza.
- Hiri-kalteberatasunaren adierazleak.

5.2. Mugimenduan dauden hiriak: mugigarritasun berri baten alde

Garraio publiko multimodala

Hiriko eta hiri arteko mugikortasun-sistema berriz diseinatzea igorpenetan baxua den mugikortasuna, formula malguak, jasangarriak eta seguruak eskaintzen dituena lortzeko

MUGIKORTASUN JASANGARRIA

HIRI ARTEKO MUGIKORTASUNA

HIRI BARNEKO MUGIKORTASUNA

MUGIKORTASUN MULTIMODALA

Mugigarritasun jasangarriaren lehentasun estrategikoaren ikuspegia:

- **Ibilgailu partikularren araberak gutxitzearen** eta mugikortasuneko zerbitzu jasangarriaren eskaintza integratua hobetzearen aldeko apustua (herriarren behar pertsonaletarako egokiak).
- Hiriko eta hiriarteko garraio-azpiegiturak mugikortasuneko modalitate berrietarako egokitzea: ibilgailu elektrikoak, partekatuak, bizikletak eta abar.
- Hiriko eta hiriarteko **irisgarritasun unibertsala** bultzatzea, batez ere mugikortasun mugatuko pertsonentzat.
- Herriarren erantzunkidetasuna eta protagonismoa hobetzea mugikortasun seguru, jasangarria eta eragingarria kudeatzeko garaian.
- Hiriko eta lurralde mailako plangintza txertatzea mugikortasun jasangarriaren elementu bultzatzaile gisa.
- Neurri txikieneko udalerriak mugikortasun jasangarriko erronketan barneratzen direla bermatzea.
- Mugikortasuneko beharrak gutxitzea bideratutako politikak finkatzea.

Jarduera-ardatzak

5.2.1. Mugikortasun jasangarria

- Lurralde Antolamenduaren Gidalerroen arabera, mugikortasun jasangarria **hiriko eta lurraldeko plangintzan** txertatzea.
- **Hiriguneak** eta alboko eremuak **oinezkoentzat egitea** bultzatzea behartutako mugikortasunerako oinezko ibiliak indartzeko. Bizitokiko lehentasun eremuak eta igorpen baxuko gunek ezartzea hiri-inguruetan.
- **Bizikletaren erabilera bultzatzea hiriko irismeneko bidegorriak** diseinatuta eta eraikita, eta alboko enpresa eremuekin lotuta.
- **Igorpen baxuko ibilgailuak** abian jartzeko eta erabiltzeko beharrezkoak diren azpiegiturak sustatzea eta finkatzea, eta automobilen parkea berritzearen alde egitea. Automobil elektrikoaren erabilera orokortzeko beharrezkoa den interkonexio elektrikoko sarea finkatzea (linea, konexioak).

Mugikortasun-beharrak

5.2.2. Hiri barruko mugikortasuna

- Hiriko azpiegiturak sustatzea eta hornitzea **ibilgailuen erabilera partekatuko** ereduak zabaltzeko: automobilak, bizikletak eta abar. Mugikortasuneko modalitate berriak zaintzeko eta aparkatzeko puntuak ezartzea.
- **Datuen teknologiak** eskaintzen dituen aukerak aprobetxatzea **mugigarritasunaren kudeaketa hobetzeko**, mugikortasuneko zerbitzu pertsonalak sortzea bultzatuta (herritar bakoitzaren gorabeheren arabera egokiak).
- **Garraio-zerbitzu publikoen** eskaintza herritarren behar aldakorren arabera egokitzea, malgutasuna hobetuz eta mugikortasuneko eskariarekin lotutako joerak aintzat hartuta, mugikortasuneko datuak eta sistemaren ikaskuntza automatikoko gaitasunak kudeatuz.
- Gai hauekin lotutako **hezkuntza eta sentsibilizazio arloko programak** garatzea: mugikortasun jasangarria, bide-segurtasuna eta zirkulazio-istripuen prebentzioa.
- **Mugikortasun jasangarriko** eta seguruko **udal-plannen** lankidetza sustatzea eta abian jartzeko erakunde arteko lankidetza-mekanismoak finkatzea.

Ostoporik gabeko hiriak

5.2.3. Hiriarteko mugikortasuna

- **Hiriarteko eta auzoen arteko konexioak** hobetzea mugikortasuneko behar pertsonalek eragindako eskaerak aintzat hartuta. Teknologia berriez baliatzea hiriarteko zerbitzu publikoen malgutasuna eta mugikortasuneko beharren araberrako egokitzapena hobetzeko.
- Mugikortasuneko modalitate berriak **hiriko plangintzan** txertatzea, lurzoruaren erabilera dibertsifikatua, “zero kilometroko” produktuen sustapena eta zerbitzu nagusietarako sarbide-gertutasuna bultzatuta.
- Arreta berezia jartzea **sarbide mugatuenak dituzten**, hedatzen ari diren edo zaurgarritasun handiena duten **eremuetan**.
- **Mugikortasun jasangarriko irizpideak** txertatzea merkataritzako, enpresa arloko edo industriako **gune berriak planifikatzeko eta martxan jartzeko garaian**. Bizitoki eremuekiko integrazioa edo gertutasuna bultzatzea.

5.2.4. Mugikortasun multimodala

- **Intermodalitatea bultzatzea eta** garraio jasangarriko modalitate ugariaren **interkonexio-nodoak sortzea**. Hori, batez ere, garraio publikoko geltokietan egin beharko litzateke, tren- eta autobus-geltokietan partekatutako ibilgailuak uzteko gunek finkatuta, adibidez.

Ezartzeko tresnak

- Lurralde Antolamendurako Gidalerroak.
- Garraio jasangarriko gida-plana.
- Bideko segurtasuneko eta mugikortasun seguru eta jasangarriko plana.
- Klima 2050 Estrategia.

Adierazleak

- Ibilgailu elektrikoaren parkea.
- Oinezkoen erabilerako azalera.
- Motordun ibilgailu pribatuetan egindako ibilbideen %.

5.3. Hiri-plangintzako eredu jasangarri berria

Lurralde Antolamenduaren Gidalerroekin bat etorritik, hiriguneen birdentsifikazioa eta birsortzea, kalitatezko eremu publikoen eta elkarbizitzako eremuen sorrera eta guztiontzako irisgarritasuna lehenetsiko duen hiriko plangintza-testuingurua ezartzea.

ONDAREA BABESTEA

LURRALDEAREN ETA ONDARE NATURALAREN ERRESILIENTZIA

LURZORUAREN ERABILERA JASANGARRIA

ESPAZIO BERDINTASUNA

Hiriko plangintza eragingarriaren eta orekatuaren lehentasun estrategikoaren ikuspegia:

- Hiri konpaktuaren aldeko apustua, birdentsifikatutako eta birsortutako guneekin, elkarbizitzarako eremuekin eta lurzoruen erabilera dibertsifikatuarekin (hiriko berrikuntza eta jasangarritasuna izango lirateke plangintzaren irizpideak, aurretik eraikita dagoenaren erabilera bultzatuta).
- Gertutasunaren aldeko apustua harreman sozialetan eta ekonomikoetan, lurraldean segregazioa eta desberdintasun sozialak ekidinda.
- Hiri-plangintzako tresnen erabilera, arintasuna eta kudeaketa hobetzea, emaitzak ezartzeko, kudeatzeko eta ebaluatzeko mekanismo berriak txertatuta.
- Kultur ondarearen erabilera eta balorizazioa babestea eta bultzatzea.
- Lurraldearen errealitatean oinarritutako hirigintza-tresnen erabilera bultzatzea, behetik-gora egindako ikuspegiarekin.

Jarduera-ardatzak

5.3.1. Kultur eta natura-ondarea babestea

- Hiri-plangintzan **azpiegitura berde berriak eta lehendik daudenetan egindako hobekuntzak** txertatzea, eta hiriguneetan birsorkuntzarako eremuak edo hiriko produkzio-modalitate berrietarako (hiri-baratzak, adibidez) guneak erreserbatzea.
- **Kultura- eta natura-ondarea** eta hiriko bioaniztasuna **babesteko planak** finkatzea.
- Herritarren zientzia-programen bidez, **kultur eta natura-ondarea babesteko eta baloratzeko kultura** sustatzea.

5.3.2. Lurraldearen eta ondare naturalaren erresilientzia

- Hiri-antolamenduan **klima-aldaketara egokitze irizpideak** txertatzea: ibilguen kudeaketa uholdeak izateko arriskua arintzeko, eraikinetan estalki begetalak eta isolamendu pasiboko beste batzuk erabiltzea. Hori guztia naturan oinarritutako irtenbideetan oinarrituta egingo da batez ere. Energia garbien ekimenak garatzeko hiriko azpiegiturak prestatzea.
- **Kutsatutako** edo egoera txarrean dauden **lurrak birsortzeko ekimena** egitea erabilera berreskuratzeko lehentasun gisa.
- **Ingurumen-arriskuei aurre hartzea**, haien kudeaketa eta arintzea babes zibileko tokiko planetan, hiri-azpiegitura kritikoen babesean eta kontingentzia-planen prestakuntzan sartuta.

5.3.3. Lurzoruen erabilera jasangarria

- **Hiri-eredu trinkoa** sustatzea, hazkundearen aurrean birsorkuntzari lehentasuna emanda. Gutxiegi erabili den hiri-lurra lehentasun gisa berreskuratzea.
- Eraikinen (publikoak zein komunitatekoak) **beheko solairuak erabiltzeko eta ustiatzeko planak** finkatzea: zerbitzuen sustapena, gizarte-ekipamenduak eta abar.
- **Hiri-plangintza integratua** sustatzea hiri-agenda honetan ezarritako lehentasunezko ildoetara lotutako plangintza-tresnetan adierazle berriak gehituta. Lurralde- eta hiri-antolamenduko tresnak kudeatzeko, planifikatzeko eta egokitze gaitasunak hobetzea, **izapidetze-lanak bizkortuta**, horiei lotutako administrazio-prozedurak hobetuta eta erakunde eskumendunak modu aktiboan barneratuta.

Lurraldearen administratze arina

5.3.4. Espazio-berdintasuna

- **Herritarren parte-hartzea eta erantzunkidetasuna** sustatzea Lurralde Antolamenduaren Gidalerroek ezarritakoaren arabera, kontsulta-mekanismoen eta espazio publikoen baterako sorkuntzaren bidez: onli-neko kontsultak, herritarren foroak, inbertsio-aurre-kontu parte-hartzaileak eta abar.
- Getoak sortzea ekiditen eta aniztasun soziala duten auzoak sortzen dituzten hirigintza-politikak babes-tea. **Herritarren elkarbizitza anitzeko dinamikak sortuko diren gune publiko mistoak sustatzea.** Auzo edo zonalde jakin batzuetan isolamendua sortzen duten oztopo fisikoak edo azpiegiturenak kentze-ko pizgarriak ezartzea, hiri barruan mugikortasuna ahalbidetuta. Euskadiko administrazioak bultzatu-tako sustapen edo eraikin sozialetan bizitoki mailako kontzentrazioak eta segregazioak ekiditeko neurriak hartzea.
- **Merkataritza eta gertutasuneko ekipamenduak sus-tatzea** auzoetan, hirien erdialdean pilatzea ekidinda eta ekipamendu komertzial handien gehieneko azale-ra mugatuta.

Ezartzeko tresnak

- Lurraldea antolatzeko gidalerroak.
- Lurralde mailako esku-hartze proposamen integratua.
- Hiri Antolamenduko Planak.

Adierazleak

- Kutsatuta egon daitezkeen lurzoruak.
- Artifizializatutako lurzorua.
- Hiri-birsorkuntza integraleko prozesuekin lotutako esparruak.

5.4. Hiri berritzaileak eta jakintsuak

Berrikuntza pertsonetatik, pertsonekin eta pertsonentzat

Euskadiko lurraldearen dimentsio berritzailea sustatzea, ezagutzea errazagoa den ekosistema eta dinamismo eta sormen kultural, ekonomiko eta ingurunekoa duena den heinean

IKERKETA, BERRIKUNTZA ETA TEKNOLOGIA

KONEKTAGARRITASUNA

TEKNOLOGIKOA EZ DEN BERRIKUNTZA

SMART CITY-AK

Hiri Berritzaileen lehentasun estrategikoan jarritako ikuspegia:

- Euskadiko hirietan elkarri konektatuta dauden jar-duera-egitura berritzaileak eraikitzeke lana bultzatzea aukera berriak sortzeko beharrezkoak diren azpiegitura eta politikekin.
- **Hiri sortzaileak** bultzatzea, talentua eta ikaskuntza oinarri hartuta. Hori izango da berrikuntza sozial eta ekonomikoaren bektore nagusia eta pertsona izango da horren guztiaren oinarrizko helburua eta erdigunea.
- **Eragile anitzeko parte-hartzea**, aliantza publiko-privatu-sozialak eta berrikuntzako eta hiriko sormeneko ekimenen garapenean oinarritutako berrikuntza sustatzea.
- **Berrikuntza-politikak** tokiko errealitate ugarietara bideratzea bultzatzea.
- **Hiriko teknologia bitarteko gisa txertatzearen** aldeko apustua egitea helburu gisa txertatu beharrean, eragile ugarien parte-hartzea eta konplizitatea jasota. Smart City izenekoetatik (hiri adimentsuak) Wise City (hiri jakintsuak) hirietara aurrera egitea.

Jarduera-ardatzak

5.4.1. Ikerketa, berrikuntza eta teknologia

- **Zerbitzu aurreratuetako zerbitzu publikoen eta pribatuen katalogoak** prestatzea industriarako, hiriguneetan horien kokapena erraztuta.
- **Prestakuntza-eredu berriak ezartzearen** (STEAM kompetentziak eta kompetentzia digitalak barneratzen dituztenak), pentsamendu kritikoa eta sistemikoa bultzatzearen eta arazoan aurrean diziplina anitzetatik gerturatzea egitearen aldeko apustua egitea.
- Unibertsitateko eta hezkuntza arloko sistemarekin lankidetzak ikaskuntzako eta ikerketarako hiriko ekosistema finkatzeko lanean (lan horietan sartutako sektoreak jaso beharko ditu).
- **Udal-zerbitzu publikoen digitalizazioaren** eta herritarren alfabetatzearen aldeko apustua egitea behar bezala erabili ahal izateko, herritarrek beren eskubide digitalak erabiltzeko lehentasuna emanda: aplikazio eta webgune irisgarriak, administrazio elektronikoa adiskidetsua, datu pertsonalen kontrolerako eta erabilerarako eskubidea.
- **Hiriko berrikuntzaren eta landatar berrikuntzaren arteko elkarrekintza** sustatzea. Landatar-hiriko esparru jarraituan berrikuntza-loturak ezartzea.

5.4.2. Konektagarritasuna

- Datuetan, aplikazioetan eta negozio-eredu digitalan oinarritutako kudeaketa eta berrikuntzarako beharrezkoak diren **azken belaunaldiaren komunikazioaren azpiegituren** hedapena bultzatzea: 5G eta azken belaunaldiaren banda zabala, hedapenean lurralde mailako orekan arreta berezia jarrita. Biztanleriak konektagarritasun ultrabizkorren erabateko estaldura lortzea domotikako, laguntza pertsonal digitala, tokiko irisgarritasun-zerbitzuetako eta abarretako aplikazioak errazteko.

5.4.3. Smart cityak

- **Berrikuntzako Tokiko Agendak** eta lurralde-plan adimentsuak, Berrikuntzaren Euskal Estrategiaren arabera egituratuta eta herritarren gaitasun eta beharretan, gaitasunetan, tokiko balioetan eta tokiko produkzio-egituraren oinarritutako ikuspegia dutenak, sortzeko babesa ematea. Tokiko agenda horiek ezarri behar dituzte diseinurako, ezarpenerako eta jarraitapenerako beharrezkoak diren lankidetzak eta elkarlan-esparru publiko-pribatu-sozialak.
- **Jabetza publikoko eta herritarreko datuen kudeaketan eta sorkuntzan** oinarritutako hiriko berrikuntza-politikaren aldeko apustua egiteko datu irekien politikaren, eta horiek berrerabiltzeko eta kudeatzeko ekimen publiko-pribatuak abian jartzearen bidez.

Berrikuntza landatar eremun ere

Talentua eta teknologia erakartzea

5.4.4. Berrikuntza ez-teknologikoa

- **Sorkuntzarako eta berrikuntzarako bertako guneen** hornikuntza babestea, azpiegiturez gain, laguntza eta babesa emateko zerbitzu aurreratuak emanda.
- **Tokiko izaera duen berrikuntza soziala** sustatzea ekintzailatza sozialaren eta herritarren eta hirugarren sektoreko erakundeekin adostutako aliantzen bidez.

Ezartzeko tresna

- Euskadiko Espezializazio Adimentsuko Estrategia (RIS3).
- EGEF Programa Operatiboa.
- Agenda Digitala.
- 2030eko Zientzia, Teknologia eta Berrikuntza Plana.

Adierazleak

- Ingurumeneko kudeaketa-tresnen ezarpen maila (enpresa pribatuetan, administrazio publikoan eta udalekoak ez diren beste erakunde eta elkarte batzuetan).
- Edukiera handiko banda-estaldura (zuntza eta 5G) duten herritarren %.
- Smart City plana duten hirien kopurua.

5.5. Hiri dinamikoak eta lehiakorrak

Hiriguneak jarduera ekonomikoarekin

Euskadiko hiri-egitura finkatzea, Europako hegoaldeko ekonomia industrial dinamikoagoenetako baten eremu egituratzailea den heinean, herritarrentzako enplegua eta ongizatea sortzeko gai dena.

EKOIZPEN ETA KONTSUMO JASANGARRIAK

KALITATEZKO ENPLEGUA

TOKIKO EKONOMIA ERRESILIENTEA

EKONOMIA ZIRKULARRA

Ekonomia dinamikoaren eta lehiakorren lehentasun estrategikoaren ikuspegia:

- Ekonomiaren motor nagusia industria lehiakorra, jasangarria eta berritzailea dituen Euskadiren aldeko apustua.
- Ingurumenari eta gizarte-ari dagokienez arduratsua den ekonomia eta enpresa mailako eredia bultzatzea. Pertsonen beharrak izango ditu oinarri eta ingurunea errespetatuko du.
- Hiriko izaera duten, eta enplegua eta aukerak sortzen dituzten proiektu ekintzaile berriak abian jartzeko beharrezko politikak eta azpiegiturak bultzatzea.
- Toki mailan aliantza publiko-pribatuak sortzea babes-tea, batez ere enplegu berriak sortzeko programetan.
- Hiriko garapen ekonomikoa jarduera ekonomikorako lurzoruaren erabilera dibernsifikatuen logikaren arabera interpretatzea, gertutasuneko ekonomiarako guneak sortuta eta horiek erabilera eskusiboetan (komertziala, industria, bizitokia, tertziarioa) bereiztea ekidinda.
- Enplegu egonkorra eta kalitatezkoa sortzearen eta langileen kualifikazioaren aldeko apustua egitea Euskadiko ekonomiaren lehiakortasunerako sektore nagusi gisa.

Jarduera-ardatzak

5.5.1. Produkzio eta kontsumo jasangarriak

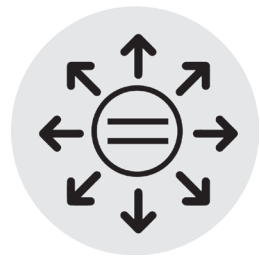
- Herritarren parte-hartzea, hezkuntza, informazioa eta prestakuntza hobetzea kontsumo arduratsu eta jasangarriari buruzko informazio-kanpainen bidez. Tokikoa eta gertutasuneko den kontsumoa txertatzea jasangarritasuneko sektore gisa.
- Tokiko erakundeek kontratazio publikoan ingurumenarekin eta gizartearekin lotutako klausulak sartzen laguntzea.
- Proiektu pertsonalekin eta familiakoekin bateragarria den hiriko bizitza ekonomikoaren dimentsioa bultzatzea. Lan osagarriak bultzatzea eta laneko eta norberaren bizitzako kontziliazio-politikak hobetzea. Ongizate pertsonaleko adierazleak gehitzea plangintza ekonomikoko metriketara.

5.5.2. Kalitatezko enplegua

- Tokiko eta eskualdeko garapenari bultzada ematea behar espezifikoak dituzten udalerrietako dinamizazio ekonomikoa eta soziala egiteko: batezbestekoaren azpitik dauden indize sozioekonomikoak langabezia-tasa handiak edo aldaketa eta birmoldaketa industrialeko prozesuen eragina jasan dutenak. Tokiko eta eskualdeko garapen-ekintzen bidez lurraldea orekatuko duten inbertsioen aldeko apustua egitea.
- Babesa ekonomia sozialari hiriko ingurunean enplegua topatzeko faktore gisa eta bereziki honako hauekin lotuta: ekintzailetza soziala, tokiko enplegu-sorgune berriak eta datuen ekonomian, ekonomia berdean edo “silver economy” izenekoan oinarritutako aukera berriak sortzea.
- Ezagutzako, prestakuntzako eta enplegu tokiko sistemen sorkuntza bultzatzea, prestakuntza-eskaintza lurraldearen beharren arabera egokituta honako hauen bidez: birkualifikazio programak, prestakuntza profesional duala, adinekoren eta gazteen artean ekintzailetzaren inguruko know-howa transmititzeko eta trukatzeko guneak sustatzea eta abar.

5.5.3. Tokiko ekonomia erresilientea

- Toki mailan ekintzailetzarako egokiak diren ekosistemak sortzeari bultzada ematea, Euskadiko hirietara proiektu ekintzaileak eta talentua erakartzeko helburuarekin. Hiriko dinamikan txertatutako ekintzailetza-zentroak ezartzea eta proiektu ekintzaile berriak abian jartzeko beharrezkoak diren azpiegitura adimentsuak sustatzea.
- Hirien dimentsio industrialaren aldeko apustua egitea: Industria 4.0ko ekimenen garapena bultzatzeko beharrezkoak diren azpiegiturak optimizatzea eta sortzea, lurzoru industrialaren optimizazioaz eta horren gertutasuna hiriko kokapenetara sustatzeaz gain, produkzioa banatzeko eta garraiatzeko beharrezkoa den logistika-sarea ere bultzatuta.
- Arreta jartzea gutxiegi erabilitako zonalde industrialak sortzeko, leheneratzeko eta modernizatzeko garaian erabilera industrialerako lurzoru berria liberatu aurretik.
- Teknologia- edo industria-parkeak bizitoki eremuetatik gertu dauden eremuetan jartzea, mugigarritasun jasangarriko ekimenen bidez interkonexioa lortzeko.
- Logistikako interkonexio multimodala (portuak, aireportuak, trenak, errepidea) bultzatzea Euskadiko ekonomia mundu mailako balio-kateetan barnera dadin.
- Tokiko merkataritzaren enpleguari eta lehiakortasunari laguntza ematea, gure herri eta hirietako hiriko eta gizarte mailako dinamiketan gertutasuneko sektore gisa betetzen duten rol estrategikoa sendotuz. Lehentasuna ematea hiriko merkataritzari periferiako merkataritzaren aurrean, ekipamendu komertzial handien gehieneko azalera mugatuta. Behiko solairuko lokalak aktibatzea merkataritzako eta zerbitzuetako jarduera berriak irekitzeko erraztasunak emanda eta hori guztia bizkortuta, hala gune publiko seguruak eta jarduera ekonomikoa sortuz.

Garapen ekonomiko
ekitatio

- **Turismoa** Euskadiko hirietako **jarduera ekonomikoa sortzeko iturri** gisa sendotzea, ekonomia eta gizarte mailako eraginetan arreta jarrita eta Turismoaren Lurraldeko Sektore Plana negozio-eredu digital berriek irekitako honen moduko ekimenen bidez aukera ireki berrietara moldatuta: “MiPymes+”.
- Tokiko agintariekin batera elkarlanean aritzea **“Euskadi Basque Country” markaren hiriko dimentsioarekin lotuta** honako hauetarako bektore gisa: nazioartekotzea, ekintzailatza-proiektuak, inbertsioa eta talentua erakartzea, eta ondasun eta zerbitzuen esportazioak bultzatzea.
- Mendeko pertsonen, haurren, adinekoen eta oro har familiaren **zaintza-lanak** eta etxeko lanak **modu ekonomikoan baloratzea eta aitortzea** (kontzientziazio-kanpainen bidez, zaintzekin lotutako erantzunkidetasuna sustatuta, asoziazionismoa sustatuta eta abar).

Ezartzeko tresnak

- Lurralde Antolamenduko Gidalerroak.
- Europako Gizarte Funtsaren Programa Operatiboa.
- Enpleguaren eta Berrindartze Ekonomikoaren Esparru Programa.
- Enpleguaren euskal estrategia.
- Enpresa arloko Nazioartekotze Plana.
- Ekintzailatzari babesa emateko erakunde arteko plana.
- Industrializazio Plana.
- 2017-2020 Merkataritzako Gida Plana.
- Turismo sektorea bultzatzeko euskal estrategia.

Enpleguen etorkizunera
begira dauden hiriak

5.5.4. Ekonomia zirkularra

- **Ekonomia zirkularreko lurralde mailako estrategiak** abian jartzea bultzatzea honako hauen biez: hondakinen gaikako bilketarako, tratamendurako, bereizketarako eta berrerabilerrako azpiegiturak sortuta, ekodiseinua sustatuta eta zerga mailako pizgarriak ezarrita baliabideen kontsumoa gutxitzea bultzatze eta hiriko jardueran sortutako hondakinak berrerabiltzeko. Komunitate mailako tratamenduko eta birziklapeneko ekimenak sustatzea (hondakinen konposta eta abar).
- IKTek baliabideen kontsumoa prebenitzeko eta hondakinen bilketa, tratamendua eta berrerabilera kudeatzeko ireki dituzten aukerak aprobeztatzea.
- **Enplegu berdearen sorkuntza-aukerak eta ekintzailatza bultzatzea gai hauekin lotuta:** eraikinen berritzea, energia mailako produkzioa eta eraginkortasuna, hondakinen berrerabilera, murrizketa eta tratamendua, eta baliabideen berrerabilera (partekatutako baliabideen ekimenak, eta kontsumoko eta produkzioko eredu berriak).

Adierazleak

- Per capita BPG.
- Langabezia-tasa.
- Ingurumeneko kudeaketa-tresnen ezarpen maila.
- Birziklatutako edo berrerabilitako hondakinen ehunekoa.

5.6. Hiri
jasangarriak
eta erresilienteak

Klima aldaketaren
kontrako hiriak

Euskadiko hiriak
erreferente
gisa kokatzea
jasangarritasunerako,
igorpenetan
neutraltasunerako eta
alferrik ez galtzeko
trantsizioaren
abangoardian.

KUTSADURAREN ETA
INGURUMEN KALITATEAREN
KONTROLA

KLIMAREN ALDEKO EKINTZA

BALIABIDE NATURALEN ETA
HONDAKINEN KUDEAKETA

BIOANIZTASUNA ETA
EKOSISTEMAK

Hiri Jasangarriak eta Erresilienteak lehenetsun
estrategikoan jarritako ikuspegia:

- Hiri-ingurune jarduerak jasangarritasuneko ikuspegi integraletik bideratzea, agindu guztietan duen ingurumen-inpaktua gutxituta eta ingurumeneko erronka berrietara egokituta.
- Hirigunean, **Klima 2050 Estrategiaren** baitan ezarritako helburuak betetzea.
- Ingurumen-politika bektore ekonomiko eta hirietan enplegu, ongizateko eta osasuneko aukera berriak sortzeko bektore gisa dimentsionatzea.
- Erantzunkidetasuna, lankidetzeta eta parte-hartzea bultzatzea eragile guztien artean: sektore publikoa, pribatua, soziala eta herritarrak.

Jarduera ardatzak

5.6.1. Kutsadura eta ingurumen-kalitatea kontrolatzea

- **Uraren erabilera gutxitzeko estrategia** aurrera eramatea eta hondakin-uren % 100en tratamendua bermatzea, kudeaketa hori ibaietako ekosistemak zaintzeko ibilgu naturalek dituzten beharrekin bateragarri eginda. Uraren inguruko esparru-direktiba betetzea.
- **Aklimatazioko eta argiztapeneko elementuen inpaktua eta motordun ibilgailuen erabilera mugatu** eta kutsakorra ez den garraioaren erabilera bultzatuko **dituen hiri-plangintza** bultzatzea: gertutasuneko zerbitzuak, hiriguneak oinezkoentzako egitea, merkantzien banaketa garbia eta abar.
- Hiri mailan, **beste baliabide natural batzuen kontsumoa zenbatzeko mekanismoak** ezartzea (horien jarraipena eta kudeaketa egiteko behar adinakoa).

Mendekotasuna eta autosufizientzia

Komunitatea protagonista gisa

5.6.2. Klimaren aldeko ekintza

- 2050. urterako **negutegi-efektua duten gasei dago-kienez neutralak diren eraikinen** aldeko apustu irmoa egitea hiriko birsorkuntzarekin, eraikinen birgaitzearekin eta hiriko azpiegituren energia-eraginkortasunarekin, eta eraikin eta etxebizitzaren birgaitze integralarekin lotutako esku-hartzearen bidez, betiere egoera ahulenean dauden taldeetarako sarbidea kontuan izanda. Hiriko birsorkuntzako eta eraikinen birgaitzeko ekimenetan irizpide bioklimatikoak sartzeari pizgarriak ematea. “Zero igorpeneko” eraikinak bultzatzea. Eraikinen Ikuskapen Teknikoak bultzatzea energia-ziurtagiria barneratuta (industriak barne).
- **Energia garbieraren produkzioko, kontsumoko eta autokontsumoko tokiko sareen sorkuntza** bultzatzea, hiriko bero-sareak sortzea, autohornikuntzako ekimenak, energia berriztagarriarako aldebiko kontratuak eta energia berriztagarrien arloan kooperatibismoa bultzatzea barne. Sare adimentsuen eskemak garatzea eta kontagailu adimentsuak instalatzea Euskadiko udalerrietan. Banatutako eta potentzia baxuko sorkuntza elektriko berriztagarria sustatzea, instalatzeko administrazio-prozedurak soiliduta.
- **Udalerriekin lankidetzaren eta laguntza sustatzea** jasagarritasunerako trantsizioa kudeatzeko garaian: laguntza emateko tresnak eta metodologiak prestatzea (zaugarritasuna alderatzeko mapak, hiriko diseinu erresilienterako estandarrak eta hiriko orban mugatzea, gidak, berriztagarri termikoen sareetarako potentzialaren ebaluazioa, jardunbide egokiak finkatzea eta abar) jardunbide egokiak erabiltzea, Udalsarea2030 sarearekiko elkarbizketa eta abar.
- **Fiskaltate berdeko modalitate berriak aztertzea**, karbono baxuko ekonomiarako trantsizioa modu sistematikoa pizgarrituta.

5.6.3. Baliabide naturalen eta hondakinen kudeaketa

- **Hondakinen berrabilera, murrizketako eta gaitako tratamenduko tokiko ekimenak** babestea ekonomia zirkularraren lurralde mailako estrategien baitan.
- **Herritarren eta enpresa eta industria sektorearen hezkuntza, informazioa, prestakuntza eta parte-hartzea hobetzea** gai hauen inguruko kanpainen bidez: kontsumo arduratsua, energia-eraginkortasuna, bioaniztasunaren babesa eta abar. Hori guztia gizarte zibileko erakundeekin, tokiko agintariekin eta sektore pribatuarekin elkarlanean egin behar da.
- **Hondakinen sorkuntzarekin lotutako zerga-sistemak** ezartzeko aukeretan laguntza teknikoa ematea eta hori aztertzea.

Ezartzeko tresnak

- Lurralde Antolamenduaren Gidalerroak.
- Klima 2050 Estrategia.
- Energia-estrategia.
- Ingurumeneko esparru-programa.
- Lurralde mailako esku-hartze proposamen integratua.
- Bizitokiaren parkean esku hartzeko epe luzerako estrategia.
- EAEko hondakinen kudeaketako eta prebentzioko plana.
- Euskadiko Landatar Garapenerako Programa.
- EGEF Programa Operatiboa.
- Euskadiko babes zibileko plana.
- Bioaniztasuneko Euskadiko estrategia.
- Jasagarritasunerako hezkuntza-estrategia.

5.6.4 Bioaniztasuna eta ekosistemak

- **Hiriko eta landatar inguruneen egituratze egokia** bultzatzea hornikuntza-zerbitzuen oreka egokiaren, gertutasuneko nekazaritzako elikagaien estrategiak sortuta eta azpiegitura berdeen eratzunak kudeatuta.
- **Azpiegitura berdeen eta naturaren oinarritutako irtenbideen** planak prestatzea bultzatzea klima-alaketara egokitzeko eta bioaniztasuna babesteko neurri gisa, eta ekosistemak leheneratzea eta etxadi eta auzoetan berdeguneak ezartzeko aukera sustatzea (plangintza-elementu gisa hiriko baratzeak barne).
- **Belaunaldi arteko ikaskuntza** mantentzea, sustatzea eta hedatzea bioaniztasuna errespetatzen duten eta horren kutsakorrak ez diren erabilera eta ohiturak zabaltzeko.
- **Eraikuntzan bioaniztasunaren kudeaketarekin eta babesarekin** lotutako ikuspegia txertatzea, eraikinetan hiriko bioaniztasuna babesteko guneak sortuta.

Adierazleak

- Parkeek, lorategiek eta hiriko berdeguneek betetzen duten azalera.
- Negutegi-efektuko gasen igorpenak.

5.7. Bizi-kalitatean oinarritutako hiriak

Bizitza-kalitatearen aldeko apustua

Hiri osasungarriak sustatzea, segurtasun-beharrei, herritarrentzako gizarte-ongizateari eta ongizate pertsonalari erantzungo diotenak aldaketa demografikoko testuinguruan.

ESTALDURA UNIBERTSALA ETA OSASUN SISTEMARAKO JASANGARRITASUNA

KALITATEZKOA ETA BERDINA DEN OSASUN ARRETA

BIZITZA ETA AISIALDI OHITURA OSASUNGARRIAK

OSASUN ARLOKO BERRIKUNTZA ETA IKERKETA

Hiri osasungarriak eta ongizatea lehentasun estrategikoaren ikuspegia:

- Ongizate pertsonaleko eta sozialeko kontzeptu integrala sustatzea, herritarrei beren bizitza-ziklo osoan lagun egingo diena.
- Herritarrak aktibatzea guztiontzako bizitza-ohitura osasungarriak elkarrekin sortzeko.
- Zaintzekin bateragarriak eta egoera pertsonal ahulean dauden pertsonetikiko adiskidetsuak diren hiri-planen ezarpena bultzatzea, bizi-tza-kalitate altua Euskadiko hirien nortasun-ezaugarri gisa kontsolidatuta.
- Esku-hartze estrategikoak bizitokiaren gunean kokatzea arreta soziosanitarioaren sistemako ardatz gisa. Arreta-zerbitzuetan eta hornikuntza publikoetan gertutasunari lehentasuna ematea.

Jarduera ardatzak

5.7.1. Estaldura unibertsala eta osasun-sistamarako irisgarritasuna

- Osasunerako sarbide unibertsala bermatzea, pertsonen administrazio-egoera edozein izanda ere, bidai-derik gabeko adingabeetan arreta berezia jarrita.

5.7.2. Kalitatezkoa eta berdina den osasun-arreta

- Gizarte-zerbitzuen, osasun-zerbitzuen eta etxebizitza, hirigintza eta garraio arloetako zerbitzuen arteko koordinazioa hobetzea, pertsona politiken erdigunean kokatuta eta pertsonen eta familien behar eguneroko bizitzarako behar dituzten laguntzak eskuragarri izateko ingurune adiskidetsuak gaituta.

Denetzako autonomía handiagoa

5.7.3. Bizitza- eta aisialdi-ohitura osasungarriak bultzatzea

- Hiri-politikak aldaketa demografikoko testuingurura egokitzea, gertutasuna bultzatuz eta adinekoentzat eta premia bereziak dituzten pertsonentzat barrerak desagerraraziz. Herritarren beharren arabera, zaintza-plan pertsonalizatuak bultzatzea.
- Zaintzaile profesionalen eta ez-profesionalen egoera hobetzen eta erregularizatzen laguntzea.
- Politika publikoen arloan, familien forma ugariak bultzatzea eta aitortzea haien behar espezifikoak kontuan izanda (eta, bereziki, guraso bakarreko familiekin lotuta). Tokiko enprekin batera lan egitea ordutegien malgutasun-aukerak eta kontziliazio-politiken ezarpena ugartzeko.
- Kirol-ohituretarako instalazioak eta guneak bultzatzea, eta herritarrek horiek erabiltzea sustatzea. Horiatarako eta gozatzeko beste gune batzuetarako (berdeguneak, adibidez) sarbidea bermatzea, belau-naldi arteko aprobetxamendu-irizpideak eta egoera ahulenean dauden pertsonen beharrak aintzat hartuta haien erabilera partekatua bultzatuta.
- Hirigintza integratzailea eta segurua, oinez eta bzikletaz egindako joan-etorrien bultzatzailea, erraztea, herritarren segurtasuna hobetuta eta puntu beltzak kenduta. Ingurune horietan esku hartzeko datuak eskaintzen dituzten aukerak aprobetxatzea.
- Sedentarismoaren aurka borroka egitea eta hirietan oinezko ibilbidea bultzatzea. Jardunbide egokien trukea sakontzea eta egituratzea eta, bereziki, oinez ibiltzen diren hirien sarearen baitan.
- Herritarrei zuzendutako sentsibilizazioko, hezkuntzako eta informazioko jardueren bidez, elikadura-ohitura osasungarriak bultzatzea, bereziki haurrei eta gazteei zuzenduta, eragile guztiak aintzat hartuta: familiak, eskolak, zerbitzu publikoak eta abar.

5.7.4. Osasun arloko berrikuntza eta ikerketa

- Ongizate sozialaren komunitate-ikuspegiaren kont-solidazioa babestea honako hauek bultzatuta: bo-luntariora, hirugarren sektorearen eta, oro har, he-rritarren parte-hartzea, plan horiek abian jarri ahal izateko baliabide eta zerbitzuak emanda.
- Ondasun eta zerbitzuen kudeaketako eta hornikun-tzako sareak sustatzea **zero kilometroan**.
- Herritarren beharrei lotutako osasun-ikerketa bultzatzea: zahartze aktiboa eta abar.
- Zahartze aktiboa sustatzearekin lotuta, teknologia berriak aprobetxatzen dituzten zerbitzuen eta jar-dunbide egokien trukea bultzatzea.

Ezartzeko tresnak

- Lurralde Antolamenduaren Gidalerroak.
- Osasun Plana.
- 2017-2020ko arreta soziosanitarioko ildo estrategikoak.
- Ariketa fisikoaren gida-plana.
- Euskadiko Elikadura Osasungarriko ekimenak.
- Haurren obesitatea prebenitzeko Euskadiko estrategia.
- 2015-2020 Zahartze Aktiboaren Euskadiko Estrategia.

Adierazleak

- Emakumeen bizi-itxaropena. Gizonezkoen bizi-itxaropena.
- Bidegorrien sarea (udalerrian hiriko eta hiriarteko bizikletek zirkulatzeko bide espezifikoek luzera).

5.8. Aniztasuna eta inklusioa identitate adierazle gisa

Pertsonak eta komunitateak erdigunean

Herri eta hiri anitzak eta sozialki kohesionatuak direnak finkatzea

GIZARTE KOHESIOA

BELAUNALDIEN ARTEKO BERDINTASUNA ETA ANIZTASUNA

HEZKUNTZA ETA PRESTAKUNTZA EKITATIBOAK ETA INKLUSIBOAK

KULTURA ETA AISIALDIA PERTSONA GUZTIENTZAT

Askotariko Hiri Inklusiboak lehentasun estrategikoaren ikuspegia:

- Inklusio soziala dimentsio anitzeko fenomenotzat har-tzea, pertsonari lehentasuna ematen dion fenomenotzat eta lurraldeari, bizi-kalitateari, errentei eta herritarren es-kubideak erabiltzeko aukera izateari eragiten dion fenome-notzat hartzea.
- Partaidetza soziala sustatzea eta hobetzea.
- Aukera-berdintasunaren, aniztasunaren kudeaketaren eta inklusio sozialaren arloan zeharkako ikuspegiaren alde egitea.
- Askotariko auzoen eta hirien aldeko apustua egitea, ekonomiari, alde sozialari eta jatorriari lotutako arrazoiei lotutako espazio-bereizketa-ren aurka eginez.
- Zaintzen duten hiriak eta komunitateak sustatzea, herritarren bizitza eraikitzeko ardatz gisa.
- Hiriak eraldatzea, batez ere kolektibo zaugarrienei arre-ta eskain diezaien.
- Bizitzearen –habitatzea-ren zentzuan– alde egitea, arkitekturaren eta bizigarrita-sunaren kalitatea bizi-kalita-tearen eta kohesio sozialaren eta kulturalaren ardatz gisa hartuta.

Jarduera-ardatzak

5.8.1. Gizarte-kohesioa

- **Euskararen** alde egitea **integraziorako faktore gisa**, harremanetarako espazioak sustatuz eta eskusibotasun- eta lurralde-zatiketako espazioak saihestuz.
- Eragileen arteko koordinazioaren bidez, **komunitateen garapenerako planen garapena** sustatzea, tokiko agintarien, foru-aldundien, Eusko Jaurlaritzaren eta hirugarren sektoreko erakundeen parte-hartzearekin, elkarrizketa eta koordinazioa indartuz gizarteratzeko eta laneratzeko zerbitzuak eskaintzeko garaian.
- **Arreta sozialaren komunitate-eredua eta eredu pertsonalizatua** garatzeko lana sakontzea, etxebizitzari lotutako baldintza egokiak garatuz eta etxean jarraitzearen alde eginez.

Bizitzeko eta elkarbizitzeko gune publikoak

5.8.2. Belaunaldien arteko berdintasuna, dibertsitate funtzionalaren eta jatorriaren arabera

- **Migratzaileak gizarteratzeko eta lan-munduratzeko tokiko planak** ezartzea, egoera arautzeko, lan-munduratzeko eta negozio berriak abiarazteko laguntza espezifikoa emanda. Sustapen-lana egitea intereseko dituzten gaietan herritar gisa parte har dezaten. Tokiko mailan, zurrumurruen aurkako sarea indartzea. **Hirien ikuspegi kulturantzuna** sustatzea, aniztasuna eta bizikidetzat sustatzeko programak eta ekintzak erabilia.
- **Genero-ikuspegia** zeharka txertatzea hiri-plangintzan eta hiri-plangintzak **neskatilen eta emakumeen beharretan dituen ondorioetan**.
- **Laguntzeko dauden teknologien eta tresnen** ezagutza eta erabilera hobetzea, batez ere, udaletako gizarterzerbitzuen, enplegu-zerbitzuen eta gizarte-ekintzako hirugarren sektorearen artean partekatzen diren datuei dagokienez. Datuen iraultza erabiltzea gizarte-zerbitzuek kasuen diagnostikoa eta akonpainamendua egiteko eta laguntza emateko dituzten gaitasunak hobetzeko.
- **Genero-indarkeriaren aurkako borroka aktiboa**, eta horretarako hauek erabiltzea: sentsibilizazioa eta prebentzioa, kaltea hautematea, arreta eskaintzea eta konpontzea eta erakundeen arteko koordinazioa sustatzea.
- **Tokiko boluntarioak eta hirugarren sektoreko erakundeen lana** babestea, horiekin adostuz tokiko esku-hartze programak, azpiegitura sozialen kudeaketa eta informazioa eta jardunbide egokiak trukatzeko espazioak.
- Haurren hirien sarea indartzea eta dinamizatzea, umeen bazterkeriaren eta pobreziaaren aurka borroka eginez eta tokiko eta erkidegoko zerbitzuak eskainiz; baita hezkuntzari, gizarte arloari, kulturari eta kirolari lotuta beharrezkoak diren azpiegiturak eskainiz ere, haurren gaitasunak ondo garatzeko.

5.8.3. Hezkuntza eta prestakuntza bidezkoa eta inklusiboa

- **Hezkuntza jasotzeko eskubide unibertsala** bermatzea, arreta berezia eskainita pertsona zaurgarrienei; hala adingabeei, nola bakarrik daudenei.
- **Ingurune**ko **hezkuntza-planak** egin daitezzen sustapen-lana egitea, lurraldean hezkuntza aldetik desabantaila-egoeran dauden adingabeekin gizarte eta hezkuntza arloko esku-hartzeak eginez, inplikaturako eragile guztien parte-hartzearekin, hezkuntza-sistema formaletik harago joanda.

Pertsona guztientzako hiriak

Ezartzeko tresnak

- Inklusiorako IV. Euskal Plana
- Berdintasun-plana.
- Gizarte-zerbitzuen plana.
- Boluntariotzaren Euskal Estrategia
- Euskadiko Hirugarren Sektore Soziala Sustatzeko Estrategia
- Euskal Autonomia Erkidegoko familiei laguntzeko erakundeen arteko IV. Plana
- Etxerik gabeko pertsonentzako Euskal Estrategia
- Herritartasun, Kulturartekotasun eta Immigrazioko V Ekintza Plana

Adierazleak

- Gutxienez, bigarren mailako ikasketak gaitututa dituzten pertsonak.
- Emakumeen aurkako indarkeriaren biktima kopurua
- Euskararen ezagutza

5.8.4. Kulturarako eta aisialdirako aukerak pertsona guztientzat

- Lurraldean **horniduren banaketa eta proiektu kulturalak** sustatzea, hirietako erdialdeetan kontzentratzea saihestuz. Kulturara gerturatzen laguntzea, hor sartuta kulturaren osagai arkitektonikoak eta eraikitako espazioaren kalitatea.
- **Pertsona guztientzat eskuragarriak izango diren kulturako eta aisialdiko hornidurak** sustatzea, lurraldean bidezko moduan banatuta.
- **Herritarrek kultura sortzeko eta kulturaz goatzeko ekintzak** egitea sustatzea, kultura herritarren nortasunaren funtsezko elementutzat hartuta, eta kulturara kontsumorako bakarrik ikusten duen ikuspegiaren harago joanda.

Zeharkako Dimentsioak

6.1 Hiri Agendaren maila askotako gobernantza

Hiri Agendaren beste oinarri batzuekin lotuta dagoen oinarria da gobernantza. Hiri-gaietan, Eusko Jaurlaritzaren jarduera estrategikorako arlo bakoitzak bere gobernantza-sistema propioa du eta horrek erraztu egiten du Jaurlaritzako sailen, Foru Aldundien eta udalen arteko elkarlana.

Beraz, **maila askotako gobernantza esparru konplexua** dugu, lurraldean sektorekako esku-hartze arlo asko hartzen dituen eta horiez gain, herritarren partaidetza ere beharrezkoa da, tokiko, foru mailako eta erkidegoko mailetan eratua. Gobernantzarako eremu horietako bakoitzak herritarrek parte hartzeko bere egitura du, Bultzatu 2050 - Basque Urban Agenda delakoaren parte dena, antolamenduen, planen eta batez ere **Irrekiaren** bitartez eginitako ahaleginen bidez.

Bultzatu 2050 - Euskadiko Hiri Agenda ezartzeko prozesuaren partaidetza-gobernantzak udalerrri eta hiri-errealitate bakoitzaren ezaugarriei erantzun behar die, Euskadiko Tokiko Erakundeek 2/2016 Legeak ezartzen duen moduan eta zenbait udalerririk garatu duten moduan. Errealitate horretatik abiatuta, errealitate hori osatu egin behar da Agendaren gobernantza eratuko duen erreferentziazko esparru batekin. Honako hauek ditu oinarriak:

6.1.1. Gobernantza Hiri Agendaren esparruan: Bultzatu 2050 foroa

Hiri Agendak, bere izaera dela-eta, gobernantzarako mekanismo espezifiko bat behar du eta mekanismo horrek honako hauek egiteko aukera eman behar du:

- Hiri Agendaren garapenean inplikaturako eragile guztien parte-hartze aktiboa: Eusko Jaurlaritza, tokiko agintariak, foru-aldundiak, eragile ekonomikoak eta sozialak, unibertsitateak eta hirugarren sektorea.
- Agendaren garapenean ezarritako lehentasunak kudeatzea eta koordinatzea, eta sinergiak sustatzea eta bikoiztasunak edo irizpideak ezartzean dauden ezberdintasunak murriztea.

Agendaren gobernantza egokia lortzeko, **Bultzatu 2050 foroa** sortzea proposatzen dugu, honako hauek partaide direla:

- Agendaren garapenean inplikaturak dauden Eusko Jaurlaritzako sailak.
- Gipuzkoako, Bizkaiko eta Arabako foru-aldundietako ordezkariak.
- Garapen jasangarriaren arloan aktibo diren udalerrien sareak.
- Lurralde historikoetako hiru hiriburuetakordezkariak.
- Lurraldeko eragile ekonomiko eta sozial garrantzitsuen ordezkariak.
- Unibertsitateen ordezkariak.
- Erakundeetako ordezkariak: erakunde sozialak, ekologistak, kontsumitzaileenak eta erabiltzaileenak.

Bultzatu 2050 foroaren helburua da agenda nola ezartzen den monitorizatzea, dagokion jarraipena egitea eta espazio bat sortzea hausnarketarako, iritzien eta esperientzien trukearako eta Hiri Agenda eta haren helburuak behar bezala ezartzeari lotutako proposamen berriak sortzeko.

6.1.2. Euskal Autonomia
Erkidegoko Lurralde
Antolamendurako
Batzordea

Batzordea sortzeko dekretuak ezarria duen moduan, EAE-LAB da Euskal Autonomia Erkidegoko administrazioaren aholku- eta koordinazio-organo gorena lurralde-antolamenduari lotutako jardueretan. Batzorde horretan bil-tzen dira administrazio zentraleko, Eusko Jaurlaritzako, Foru Aldundietako eta Udaletako ordezkariak.

EAELAB maila anitzeko gobernantzaren eredu da. Lu-rralde-antolamendua antolatzen du eta, hala, Euskadiko Bultzatu 2050 Hiri Agendaren lurralde-dimentsioaren funtsezko elementua da.

6.1.3. Open Government
Partnership

Euskadik Open Government Partnership delakoan parte hartzea Eusko Jaurlaritzak, foru-aldundiek eta beste era-gile batzuek, gobernu irekia sustatzeko aliantza bat abia-razte aldera, lankidetzarako eta koordinaziorako egin-dako ekimen berritzaile bat da.

Euskadi OGP ekimena 2019an abiarazi da eta hari dago-kion jarduera-plana bost konpromiso hauekin lotutako ekintzak abiaraztean dago oinarrituta: lankidetzarako eta maila anitzeko ikuspegia, herritarren partaidetza handit-zer a bideratuta, gardentasun eta osotasun handiagoa eta horrela, administrazio publikoen kalitate demokratikoa hobetzea. Gainera, jardunbide egokia da maila anitzeko lankidetzari begira.

Hiri Agendak Euskadiren OGP ekimenaren osagarri iza-ten saiatu behar du tokiko mailan gobernu irekiko eta herritarren partaidetzarako ekimen berriak abiaraztea sustatzeko.

6.1.4. Udalsarea

Udalsarea koordinaziorako eta lankidetzarako foro bat da eta euskal udalerrien Tokiko Agenda 21 direlakoak di-namizatzen ditu eta Ekintza Planak gauzatzea sustatzen du. 183 euskal udalerrik osatzen dute Udalsarea eta ho-riek dira sarearen protagonista nagusiak. Sarean sartuta daude, baita ere, Eusko Jaurlaritzako Ingurumen, Lurralde Plangintza eta Etxebizitza Saila, Garraio Zuzendaritza eta Osasun Saila, Uraren Euskal Agentzia (URA), Energiaren Euskal Erakundea (EEE), Ihobe Ingurumen Jarduketarako Sozietate Publikoa eta Arabako, Bizkaiko eta Gipuzkoako Foru Aldundiak.

Egiten duen lanaren oinarriak erakundeen arteko lanki-detza du funtsezko elementu, esku-hartzeetan koordi-nazio maila eta osagarritasuna hobetzeko. Hiri Agendak Udalsarea 21i dagozkion sareko lana, adostasuna eta koordinazioa sustatuko ditu, tokiko garapen jasangarriari lotutako gaietarako erakunde arteko lankidetzarako sa-rea den neurrian.

6.2. Genero-
ikuspegia
txertatzea

Hiri-garapenerako politikak eraldatzeko duten gaitasuna baliatu behar dute gizonen eta emakumeen berdintasuna jarduera lehenetsi gisa hartuta aurrera egiteko. Progra-metan eta estrategietan ikuspegi hori txertatzeko, jar-dueren xede diren lekuetan dauden talde sozialen arteko aldeei erreparatu behar zaie; baita talde sozial horietako bakoitzak dituen beharrei, arazoei eta itxaropenei ere. Emakumeak talde heterogeneoa dira eta hiri-plangint-zako prozesuetan, tradizionalki, ez da alderdi hori kon-tuan hartu. Emakumeen errealitateari arretarik eskaini ez izanak, genero-desberdintasuna erreproduzitu duten hiri-garapenerako prozesuak ekarri ditu.

Hirigintzako praktikan, hiria eta bertako zerbitzu nahiz ondasun guztiak antolatzean, erabiltzaileen eredu mas-kulinoa lehenestea izan da joera eta horrek ez du lagundu hiri-espazioan emakumeen eskaerak eta nahiak txerta-tzen eta hala, mugak ekarri dizkie horrek emakumeei. **Hi-rien neutraltasun-faltari**, hau da, hiriak ulertzeko moduan ikuspegi androzentrista gailentzeari, aurre egin behar dio garapen urbanistikoa, hori baita herritarren konplexu-tasuna aintzat hartuko duten hiri-espazioak eraikitzeke funtsezko pieza. Espazioak eredu bakarraren oinarrien arabera diseinatzan badira, eredu horren ezaugarriekin bat ez datozen pertsona guztiak aintzat hartu gabe gel-ditzen dira. Emakumeek eta gizonak desberdin bizi dute ingurunearekin duten harremana, esleitzen zaizkien rol sozialen arabera, denbora banatzeko duten moduaren arabera edo egiten dituzten jardueren arabera.

Emakumeek dituzten beharretatik asko zaintza-lanetan duten protagonismoarekin daude lotuta. Arlo pribatuan egiten duten lan hori etxetik kanpo egiten duten jarduera profesionalari gehitzen zaienez, emakume askok lan-kar-ga bikoitza jasaten dute. Horregatik da beharrezkoa hiriei emakumeen errealitate hori kontuan izatea eta hiriak **emakumeen eguneroko jarduerak errazteko eta haien bizi-kalitatea hobetzeko moduan pentsatzea eta diseinatzea**.

Genero-azterlanek hiri berdinzaleak sortzeko funtsezko-tzat jotzen duten beste gaietako bat emakumeek **espazio publikoan duten segurtasunaren pertzepzioa** da. Hiriak eraldatzeko prozesuak gai hori aintzat hartuta garatu be-har dira, hala, emakumeak, espazio publikoa erabiltzean, ez daitezen mugatuta sentitu eta era berean, emakumeek espazio publikoan duten presentzia ziurtatuta egon dadin. Emakumeen presentzia esparru sinbolikoan ere ziurtatu egin behar da eta horretarako, **parte hartzeko prozesue-tan sartzeko eta parte hartzeko** aukera emango dieten baldintzak sortu behar dira.

Agenda 2030ek urrats handia ekarri zuen genero-ikus-pegitik; izan ere, batetik, helburu espezifikotzat du “Ge-nero-berdintasuna lortzea eta emakume zein neskatila guztiak ahalduntzea” (**5. helburua**) eta, bestetik, gene-ro-berdintasuna eta **emakumeen ahalduntzea ezarritako gainerako helburu eta xedeak** lortzeko funtsezko ele-mentutzat daude aitortuta. 5. helburu horrez gain, Agenda 2030ek baditu beste helburu batzuk ere, emakumeen eta gizonen berdintasunean aurrera egiteari lotutako xedeak dituztenak, eta horiekin bat dator Bultzatu 2050-Euska-diko Hiri Agenda ere: 1. GJH (Pobrezia desagerraraztea), 2. GJH (Gosea desagerraraztea), 3. GJH (Osasuna eta ongi-zatea), 4. GJH (Kalitatezko hezkuntza), 8. GJH (Lan duina eta hazkunde ekonomikoa), 10. GJH (Desberdintasunak murriztea), 11. GJH (Hiri eta komunitate jasangarriak).

Hiri Agenda abiapuntu sendoa da, hortik abiatuta, jauzi kuantitatibo zein kualita-tiborako oinarriak finkatzeko eta hala, atea zabal dadin hiri-garapenean esparruan benetako berdintasuna lortzera bideratutako genero-politikak berriak sortzeko.

Horretarako, Hiri Agendak **estrategia duala** du; hau da, batetik, **genero ikuspegia**, gaikako ardatzetan, **zeharkako bihurtzea**, hala, bermatzeko, genero-ikuspegia aintzat hartzen dela ikuspegi horrek garrantzia duen jarduera guztietan; eta bestetik, emakumeei zuzendutako ekintzat espezifikoak garatzea, emakumeei ikusgarritasun eta pro-
tagonismo handiagoa emanez.

Genero-politikek, hiri-garapenean eraginkor izateko, **bal-
dintza** batzuk bete behar dituzte I. Sánchez de Madaria-
gak dioen moduan; besteak beste, hauek:

- a. uztartu egin behar dituzte zeharkako ekintzak eta espezifikoki emakumeei zuzendutako ekintza positi-
boak;
- b. egiten diren prozesu guztietan eta maila guztietan, genero-dimentsioak erakundeen barneko prozedu-
retan txertatzeko aukera emango duten mekanismo
instituzionalak sortu behar dituzte;
- c. egiturazko aldaketak ekarriko dituzten neurri eral-
datzaileak ezarri behar dituzte, hala, aldaketak insti-
tuzionalizatzen eta erakundeetan aldaketa epe luze-
rako egiten laguntzeko, neurri horiek txertatzea, epe
luzera, jasagarria izateko moduan..

Orain arte esperientzia eraginkor gutxi izan badugu ere, Euskal Autonomia Erkidegoan baditugu **ezagutzak eta politikarien zein herritarren bulkada**, feministen erakun-
deen eskutik, Euskal Hiri Agenda-Bultzatu 2050ren garapeneangenero-politikaeraginkorrenbelaunaldi berria abiarazteko.

Euskadi Bultzatu 2050en Hiri Agendaren oinarrietako ba-
tek izan behar du emakumeak ez hartzea pertsona zaur-
garri eta biktima baztertu gisa, **aldaketaren eragile posi-
tibo eta eraldatzaile** gisa baizik.

**Horretarako, Hiri Agenda genero-berdintasuna susta-
tzeko erabilgarri dauden tresnetako oinarriekin antolat-
zeko asmoa dago.** Hor daude, 4/2005 Legea eta VII. Ber-
dintasun Plana, eta oinarri sendoak dira Euskadiko Bult-
zatu 2050 Hiri Agendan genero-ikuspegia aplikatzen dela bermatzeko.

4/2005 Legearen 46.1 artikulua honako hau ezartzen du: “Euskal herri-aginteek beharrezkoak diren neurriak hartuko dituzte beren ingurumen, etxebizitza, hirigintza eta garraioko politiketan zein programetan genero-ikus-
pegia txertatuta dagoela bermatzeko, eta, besteak beste, ondokoak hartuko dituzte kontuan: pertsonen segurtasuna; etxeko lanak egitea eta pertsonak zaintzea erraz-
tea; bizitza pertsonala familia eta lanarekin uztartu ahal izatea erraztea; bai eta politika eta programa horiek di-
seinatu eta betetzerakoan emakumeek partaidetza han-
diagoa izan dezatela bultzatzea ere”.

Era berean, **Emakumeen eta gizonen Berdintasunerako VII. Planak** bere helburuetan ditu Agenda 2030ek ezarri-
tako xedeak eta Euskadi Basque Country 2030 Agendak helburu horiei heltzeko ezarritako plangintza-tresna na-
gusia da.

Azkenik, aipagarria da Lurralde Antolamenduaren Gidale-
rroek genero-berdintasunerako eskaintzen duten lehen-
tasuna ere, eta honako ildo hauek proposatzen ditu:

- 1. *Lurraldearen plangintza erabilerak kokatuta egitea eta, bereziki, eguneroko bizitzarako beharrezkoak diren era-
bilerak kokatuta (laneko eta etxeko kokalekuak), distant-
ziak minimizatuz, ibilgailu bidezko lekualdatzeak egite-
ko beharra murrizteko edo ahal den neurrian denborak
laburtzeko. Lurraldearen izaera polizentrikoa sustatzeko
aukera ematen duen ikuspegia, hala, hiriek, zerbitzuak
biltzen eta eskaintzen dituzten zentro gisa protagonis-
moa berreskura dezaten. Zaintza-lanen garapena erraz-
teko gakoak dira horiek guztiak.*
- 2. *Hiri konplexua eta gertutasunezko hiria sustatzea, eta hi-
riaren oinarrian egotea ondo hornitutako auzo seguruak,
barruan zein kanporako garraio publikoaren bidez ondo
konektatuta. Horretarako, espazio publiko dinamikoak
ere indartu egin behar dira, herritarrek erabiltzeko se-
guruak izango diren espazioak, emakumeen behar es-
pezifikoei arreta eskainita.*
- 3. *Behar adinako dentsitatea izango duen hiri-eredua
sustatzea, eguneroko bizitzan beharrezko diren ekipa-
menduetan erabilera bat baino gehiago nahasteko eta
horietara oinez iristeko aukera emango duena. Garraio
publikoaren eraginkortasuna ere sustatu behar da, ibil-
gailu pribatuen mendekotasuna murriztuta.*

- 4. *Garraio publikoaren kudeaketa planifikatzea gizonen eta
emakumeen mugikortasun-ildo bereizgarriei eta irisga-
rritasun- eta segurtasun-beharrei erreparatuta.*
- 5. *Zaintzei lotutako mugikortasuna bermatzea, lekualdake-
tatarako denborak minimizatuz eta kontziliazioaren alde
eginez.*
- 6. *Lurralde- eta hiri-plangintzan espazio publikoko segurtasuna txertatzea oinarritzeko eskubide gisa*

6.3. Ikuspegia lurraldetik

Bultzatu 2050en abiapuntua, definitzen duen elementua, alegia, bere esku-hartzeen lurraldetasuna da, Lurralde Antolamenduaren Gidalerroek ordezkatzen duten oinarriaren bidez, hori baita abian jartzearen geruza nagusia. Hala, helburuak aintzat hartuko dira eta ahalik eta koherentzia eta osagarritasun handiena izatea bilatuko da. LAG gidalerroak izango dira esku-hartzeak egituratzen dituen oinarria.

6.4. Integraltasuna

Lurralde-ikuspegitik abiatuta, Bultzatu 2050ek bertan aurreikusita dauden esku-hartzeen integraltasuna aitor-tzen du eta horretarako, osagarritasuna, sinergiak sort-zea eta politiken arteko koordinazioa koherentzia lortze-ko elementu garrantzitsua da.

Hirietan bizi diren eta hiriak erabiltzen dituzten pertso-nen zentraltasuna abiapuntu gisa hartuta, hiri-izaera edo dimentsioa duten politika publikoen hirirako eskubidea gauzatzeko beharrezko diren baldintzak eraginkortasu-nez beteta antolatzen dira, kontraesanak, gainjartzeak edo eskumenen arteko gatazkak ekidinez. Horiek behar bezala konpondu behar dira gobernantzaren esparruan.

Proposatuko da Sailetako estrategien berrikuspenetan eta sor litezkeen estrategia berrietan, Hiri Agendan eza-rritako oinarriekin duten koherentzia aztertzea; batez ere tokiko dimentsioari dagokionez, hori esplizitua denean.

6.5. Jarraipena eta ebaluazioa

Bultzatu 2050ek jarraipenerako eta ebaluazioa egiteko mekanismo bat egitaratzen du eta azterketa kuantita-tiboa zein kualitatiboa egiteko modua ematen du, bere adierazle-sistemaren eta kontuak emateko mekanismoen bidez.

Hori horrela, jarraipenerako eta ebaluaziorako honako une jakin hauek proposatzen ditugu:

- **Aldizkako txostenak egitea** Euskadiko hiri-egoera-ri buruz, hiri-behatoki bat sortuta. Aldizkako txos-ten hori agendaren garapenean parte hartzen duten eragile guztien artean eztabaidatuko da eta elkarri dituzten ideiak kontatzeko erabiliko dute, eta hor aipatuko dituzte desbideratzeak, aukera berriak eta agenda birdiseinatzeak behar espezifikoak.
- **Tarteko ebaluazio arina**, 5 urtean behin agenda onartzen denetik hasita. Hor ebaluatuko dira eza-rritako politiken eraginak eta ondorioak eta ebalua-tu egingo da ezarritako helburuak betetzeko bidean zenbat egin den aurrera.
- Dokumentu bizia denez, **hiriaren errealitatera** eta erronken eta gertaeren bilakaerara **egoki daitekeen tresna malgu** gisa hartu behar da Agenda. Horre-tarako, gobernantzaren esparruan, aldatzeko eta errealitate berrietara egokitzeko aukera ere aurrez ikusia dago.

07

KOHERENTZIA AGENDA 2030EKIN ETA GJHAK

7.1. Bat egitearen testuinguru instituzionala

7.1.1. Garapen jasangarrirako 11. helburuarekin bat egitea

Garrantzi berezia duenez, komeni da 11. Garapen Jasangarriaren Helburuaren garapenari patxadaz begiratzea. Aro hiritarraren errealitatea aintzat hartuta, hirien kokapena eta egoera funtsezko elementuak dira Garapen Jasangarriaren Helburuak lortzeko. 2015ean, 4.000 milioi pertsona inguru bizi ziren hirietan eta kopuru hori, 2030ean, 5.000 milioira igotzea dago aurreikusia. Gainerako helburuak lortu nahi badira, hobetu egin behar dira hiri-eremuen plangintza eta kudeaketa, munduko hirietako espazioak inklusiboagoak, seguruagoak, erresilienteagoak eta jasangarriagoak izan daitezen.

Hala ere, erronka asko gainditu behar dira hiriek, lurrari eta baliabideei presioa egin gabe, enplegua sortzen eta oparo izaten jarrai dezaten. Hirien arazo komunak pilaketak, oinarritzko zerbitzuak eskaintzeko funtsen gabezia, lurzoruari eta etxebizitzari lotutako politika egokirik ez

izatea eta azpiegiturak hondatzea dira. Hala, Garapen Jasangarrirako Agendak helburu horren garrantzia nabarmendu eta honako xede hauek ezarri ditu helburuari lotuta:

- 11.1 Hemendik 2030era, ziurtatzea pertsona guztiek izango dituztela eskuragarri etxebizitza eta oinarritzko zerbitzu egokiak, seguruak eta prezioz zentzuzkoak, eta bazterreko auzoak hobetzea
- 11.2 Hemendik 2030era, denei ematea garraio-sistema seguru, arrazoizko, irisgarri eta jasangarria erabiltzeko aukera eta bide-segurtasuna hobetzea, batez ere, garraio publikoa hedatuta, zaurgarritasun-egoeran dauden pertsonen, emakumeen, umeen, desgaitasunak dituztenen eta adinekoen beharrei arreta berezia eskainita

- 11.3 Hemendik 2030era, herrialde guztietan area-gotzea hirigintza inklusiboa eta jasangarria; baita herrialde guztietan giza kokaguneen plangintza eta kudeaketa partaidetzan oinarrituta, modu integratuan eta jasangarrian egiteko gaitasuna ere
- 11.4 Munduko ondare kulturala eta naturala babes-teko eta zaintzeko ahalegin handiagoa egitea
- 11.5 Hemendik 2030era, nabarmen murriztea hondamendiek eragindako heriotzen eta hondamendien ondorioak jasaten dituztenen kopurua, urarekin lotutako hondamendienak barne, eta nabarmen murriztea hondamendiek, munduko barne produktu gordinarekin alderatuta, sortzen dituzten zuzeneko galera ekonomikoak, arreta berezia eskainiz txiroak eta zaurgarritasun-egoeran dauden pertsonak babesteari
- 11.6 Hemendik 2030era, hiriek ingurumenari sortzen dioten per capita kaltea murriztea, airearen kalitateari eta udal hondakinen eta bestelako hondakinen kudeaketari arreta berezia eskainita
- 11.7 Hemendik 2030era, sarbide unibertsala eskaintzea eremu berdeetan eta espazio publiko seguru, inklusibo eta irisgarrietan, bereziki emakumeentzat eta umeentzat, adinekoentzat eta desgaitasunak dituztenentzat
- 11.a Hirien, hiri-inguruen eta landa-eremuen artean lotura ekonomiko, sozial eta ingurumen-lotura positiboak indartzea, garapen nazionalaren eta eskualde-garapenaren plangintza sendotuz
- 11.b Hemendik 2020ra, nabarmen ugaritzea inklusioa, baliabideen erabilera eraginkorra, klima-aldatea arintzea eta klima-aldaketara egokitzea eta hondamendiekiko erresilientzia sustatzeko politika eta plan integratuak egin eta ezarriko dituzten hirien eta giza kokaguneen kopurua eta horrez gain, 2015-2030 aldirako Hondamendi Arriskua Murrizteko Sendai Esparruarekin bat etorrira, hondamendi-arriskuen kudeaketa osoa maila guztietan garatzea eta praktikan jartzea
- 11.c Laguntza ematea aurrerapen maila apaleneko herrialdeei; adibidez, finantza eta teknika arloko laguntza emanez, tokiko materialak erabiliz, eraikin jasangarriak eta erresilienteak eraiki ditzaten

7.1.2. Lotura Basque Country 2030 Agendaren 11. helburuarekin

Xede orokorretatik harago, Bultzatu 2050-Euskadiko Hiri Agenda bat eginda dago 11. Garapen Jasangarriaren Helburuarekin, Basque Country 2030 agendaren esparruan. Honako xede hauek daude hor jasota:

Lurralde-estrategia jasangarri, sozial, inteligente, orekatu eta parte-hartzailea sustatzea
Kultura eta kultura-ondarea dinamizatzeko eta bultzatzeko estrategia bat sustatzea
Euskararen erabilera sustatzea
Larrialdiak direnerako, prebentzio- eta alerta-sistema eta herritarren autobabesa indartzea
Hirien birgaitzea, berroneratzea eta berritzea sustatzea
Etxebizitza eskuratzeko eskubide subjektiboa garatzea
Garraio publiko jasangarria eta intermodala indartzea

Xede horiek lortzeko, Basque Country 2030 Agendak 3 adierazle, plangintzarako 8 tresna eta bi lege-ekimen planteatzen ditu. Hiri Agendak bat egiten du helburu eta xede horiekin, erabat betetzen direla bermatzeko eta betetzen laguntzeko.

7.1.3. Udalerriek Basque Country 2030 Agenda betetzeko egiten duten ekarpena

Euskadi Basque Country 2030 Agenda garatzearekin batera, Udalsarea jasangarritasunaren aldeko udalerrien euskal sareak jarraipena egiteko sistema bat garatu du euskal udalerriek agendaren helburuak betetzeko egin beharreko ekarpena gauza dezaten, eta sistema horrek txertatu ditu jarraipenerako eta kudeaketarako adierazleak. Udalsareak jasangarritasunerako erreferentzia-esparru bat eskaini du tokiko mailarako, baina horrez gain, baita tokiko jasangarritasunaren arloko kudeaketarako, plangintzarako eta tokiko jasangarritasunaren inguruko erreferentziazko politika publikoen diseinurako tresnak ere, Garapen Jasangarriaren Helburuekin eta bereziki 11. helburuarekin bat eginda.

Bultzatu 2050 gauzatzeari dagokionez, Udalsarea planen garapenarekin bat eginda dago, hori baita tokiko mailan GJHetan duen eraginaren erreferentziazko esparrua. Hala, Udalsareak Euskadiko udalerrietan Tokiko Agenda 2030 ezartzeko gida bat planteatu du. Ilidoetan bat eginda daude gida erabiltzea, Bultzatu 2050-Euskadiko Hiri Agenda egitea eta Agendako ekintzak ezartzea.

7.2. Koherentzia-testuingurua

7.2.1. Bultzatu 2050, Agenda 2030 eta Basque Country 2030en Koherentzia Testuingurua

Jarraian, Bultzatu 2050, Agenda 2030 eta Basque Country 2030en arteko koherentzia-testuingurua jartzen da mahai gainean.

Lehentasun Estrategikoa	Jardueren Esparrua	Zerikusia duen Agenda 2030en helburua	Basque Country 2030en helburua
Etxebizitza eta oinarrizko horniketak	Etxebizitzarako sarbidea guztientzat	7.1 Energia-zerbitzu eskuragarri, fidagarri eta modernoetarako sarbide unibertsala bermatzea. 11.1 Etxebizitza eta oinarrizko zerbitzuetarako sarbidea, eta auzo ahulak hobetzea. 11.3 Urbanizazio inklusiboa eta jasangarria ugaritzea.	4. Etxerik gabeko pertsonen arreta eskaintzea 61. Lurralde mailako estrategia jasangarria, soziala, adimentsua, orekatua eta parte hartzailea sustatzea. 63. Etxebizitzarako eskubide subjektiboa garatzea.
	Eraikinak eta etxebizitzak berroneratzea eta birgaitzea	11.1 Etxebizitza eta oinarrizko zerbitzuetarako sarbidea, eta auzo ahulak hobetzea. 11.b Inklusioa, baliabideen erabilera eraginkorra, klima-aldaketa arintzea eta horretara egokitzea sustatzeko politika eta plan bateratuak onartu eta ezarriko dituzten hiriak eta gizakien finkatzeak ugaritzea.	38. Aurrezkiarekin eta energia eraginkortasunarekin lotutako proiektuak bultzatzea. 62. Hiria birgaitzea, birsortzea eta berritzea bultzatzea. 73. Aurrezkia eta energia eraginkortasuna sustatzea 75. Eraikuntza jasangarria, ekodiseinuaren sustapena eta garraio publikoaren erabilera sustatzea.

Lehentasun Estrategikoa	Jardueren Esparrua	Zerikusia duen Agenda 2030en helburua	Basque Country 2030en helburua
Etxebizitza eta oinarrizko horniketak	Oinarrizko horniketak	11.1 Etxebizitza eta oinarrizko zerbitzuetarako sarbidea, eta auzo ahulak hobetzea. 11.7 Eremu berdeetarako eta espazio publikoetarako sarbide unibertsala	61. Lurralde mailako estrategia jasangarria, soziala, adimentsua, orekatua eta parte hartzailea sustatzea.
	Ingurune eta espazio publiko irisgarriak eta kalitate handikoak	11.1 Etxebizitza eta oinarrizko zerbitzuetarako sarbidea, eta auzo ahulak hobetzea. 11.3 Urbanizazio inklusiboa eta jasangarria 11.7 Eremu berdeetarako eta espazio publikoetarako sarbide unibertsala	61. Lurralde mailako estrategia jasangarria, soziala, adimentsua, orekatua eta parte hartzailea sustatzea.
Mugikortasuna eta Garraioa	Mugikortasun jasangarria	7.3 Energia eraginkortasunaren tasa bikoiztea 11.2 Garraio seguru, eskuragarri, irisgarri eta jasangarrien sistemarako sarbidea. 11.3 Urbanizazio inklusiboa eta jasangarria 13.2 Klima-aldaketa nazioko politikan, estrategietan eta planetan txertatzea.	39. Garraioan gasolioa pixkanaka ezabatu eta ibilgailu elektrikoa txertatzea. 64. Garraio jasangarria eta intermodala sustatzea. 73. Aurrezkia eta energia-eraginkortasuna sustatzea 75. Eraikuntza jasangarria, ekodiseinuaren sustapena eta garraio publikoaren erabilera sustatzea.
	Hiri barruko mugikortasuna	11.2 Garraio seguru, eskuragarri, irisgarri eta jasangarrien sistemarako sarbidea. 11.a Hirien, hiri-inguruen eta landa-eremuen artean lotura ekonomiko, sozial eta ingurumen-lotura positiboak indartzea, garapen nazionalaren eta eskualde-garapenaren plangintza sendotuz.	64. Garraio jasangarria eta intermodala sustatzea. 53. Ongizatea eta bizitza-kalitatea hobetzeko teknologia-aukerak aprobetxatzea sustatzea. 75. Ekosistemaren sustapena eta garraio publikoaren erabilera sendotzea.

Lehentasun Estrategikoa	Jardueren Esparrua	Zerikusia duen Agenda 2030en helburua	Basque Country 2030en helburua
Mugikortasuna eta Garraioa	Hiriarteko mugikortasuna	11.2 Garraio seguru, eskuragarri, irisgarri eta jasangarrien sistemetarako sarbidea. 11.3 Urbanizazio inklusiboa eta iraunkorra ugaritzea.	47. Garraio jasangarri multimodala sustatzea. 64. Garraio jasangarria eta intermodala sustatzea.
	Mugikortasun multimodala	9.1 Azpiegitura fidagarriak, jasangarriak, erresilienteak eta kalitatezkoak garatzea. 11.2 Garraio seguru, eskuragarri, irisgarri eta jasangarrien sistemetarako sarbidea.	47. Garraio jasangarri multimodala sustatzea. 64. Garraio jasangarria eta intermodala sustatzea.
Hiri-plangintza jasangarria	Ondare kulturala eta naturala babestea	11.4 Ondare kulturala eta naturala babestea 11.6 Ingurumen-inpaktu negatiboa murriztea 11.7 Eremu berdeetarako eta espazio publikoetarako sarbide unibertsala 11.b Inklusioa, baliabideen erabilera eraginkorra, klima-aldaketa arintzea sustatzeko politika eta plan bateratuak onartuko hiriak ugaritzea. 15.5 Biodibertsitatearen degradazioaren eta galeraren kontrako neurriak. 15.9 Ingurumenarekiko sentsibleak diren planak txertatzea.	61. Lurralde mailako estrategia jasangarria, soziala, adimentsua, orekatua eta parte hartzailea sustatzea. 65. Ondare kulturala eta kultura dinamizatzeko eta sustatzeko estrategia bultzatzea. 83. Bioaniztasuna babestea.
	Lurraldearen eta ondare naturalaren erresilientzia	11.4 Ondare kulturala eta naturala babestea 11.5 Hondamendi naturalen eraginez gertatutako heriotzak eta kalteak murriztea 11.6 Ingurumen-inpaktu negatiboa murriztea 13.1 Erresilientzia eta klimarekin zerikusia duten arriskueta egokitzeko gaitasuna sendotzea 13.2 Politiketan, estrategietan eta plan nazionaletan klima-aldaketarekin lotutako neurriak txertatzea.	67. Prebentzio- eta alerta-sistema sendotzea larrialdien eta herritarren autobabesaren aurrean. 81. Lurreko ekosistemen erabilera iraunkorra sustatzea lurzorua erabileren erregulazio bidez.

Lehentasun Estrategikoa	Jardueren Esparrua	Zerikusia duen Agenda 2030en helburua	Basque Country 2030en helburua
Hiri-plangintza jasangarria	Lurzorua erabilera jasangarria	11.3 Urbanizazio inklusiboa eta jasangarria 11.6 Ingurumen-inpaktu negatiboa murriztea 15.5 Biodibertsitatearen degradazioaren eta galeraren kontrako neurriak.	61. Lurralde mailako estrategia jasangarria, soziala, adimentsua, orekatua eta parte hartzailea sustatzea. 76. LAGetan klima-aldaketara egokitzeko ikuspegia txertatzea 81. Lurreko ekosistemen erabilera iraunkorra sustatzea lurzorua erabileren erregulazio bidez.
	Espazio-berdintasuna	11.3 Urbanizazio inklusiboa eta jasangarria	59. Aniztasunaren eta solidaritatearen kudeaketa positiboa elkarbizitzaren erronken aurrean 61. Lurralde mailako estrategia jasangarria, soziala, adimentsua, orekatua eta parte hartzailea sustatzea.
Hiri Berritzaileak	Ikerketa, berrikuntza eta teknologia	4.3 Kalitatezko prestakuntza teknikorako sarbide berdintzailea. 9.5 Ikerketa zientifikoa eta gaitasun teknologikoa ugaritzea. 9.B Teknologiaren, ikerketaren eta berrikuntzaren garapena.	22. Kualifikazioa eta birziklapen profesionala sustatzea, betiere, enprekin elkarlan estua mantenduz 28. Bilkaintasuneko lanbide profesionala sendotzea 37. Garapen teknologikoa eta enpresariala babestea energia-iturri berriztagarriak erabiltzeko. 48. Berrikuntzaren, fabrikazio adimentsuan lidergoaren eta industriara zerbitzu aurreratuak txertatzaren aldeko apustua egitea.
	Konektagarritasuna	8.2 Dibertsifikazioa, teknologia-modernizazioa eta berrikuntza. 9.1 Azpiegitura jasangarriaren garapena. 9.3 ETEak finantza-zerbitzuetara eta balio-kateetara dute sarbidea ugaritzea 9. c IKTetarako eta Internetarako sarbidea ugaritzea.	53. Informazioaren gizartea eta ezagutza sustatzea, teknologiaren aukerak aprobetxatzeko.

Lehentasun Estrategikoa	Jardueren Esparrua	Zerikusia duen Agenda 2030en helburua	Basque Country 2030en helburua
Hiri Berritzaileak	Smart City-ak	9.1 Azpiegitura jasangarriaren garapena. 9.4 Azpiegitura modernizatzea, teknologia garbia. 11.3 Urbanizazio inklusiboa eta jasangarria	53. Informazioaren gizartea eta ezagutza sustatzea, teknologiaren aukerak aprobetxatzeko.
	Teknologikoa ez den berrikuntza	8.3 Ekoizpen-jardueri, ekintzailtzari, sormenari eta berrikuntzari babesa emateko politikak. 9.5 Ikerketa zientifikoa eta gaitasun teknologikoa ugaritzea. 9.B Teknologiaren, ikerketaren eta berrikuntzaren garapena.	52. Teknologikoa ez den berrikuntza eta enpresa-kudeaketa aurreratua garatzea. 56. Hirugarren sektore soziala babestea.
Garapen Ekonomikoa eta Enplegua	Produkzio eta kontsumo jasangarriak	8.4 Ekoizpena hobetzea eta kontsumo eraginkorra eta errespetuzkoa 8.5 Guztizko enplegua eta lan duina lortzea. 12.1 Kontsumo- eta ekoizpen-testuinguru jasangarriak aplikatzea. 12.6 Enpresetan praktika jasangarriak aplikatzea 12.7 Politika publiko jasangarriak erdiestea	44. Erantzukizun sozial enpresariala sustatzea. 69. Ingurumenarekin lotutako administrazio publiko eredugarria osatzen aurrera egitea. 70. Informazio eta prestakuntza bizkorra eta eraginkorra eskaintzea kontsumitzaileak konprometituagoak eta arduratsuagoak izan daitezen.
	Kalitatezko enplegua	4.4 Enplegurako sarbidea izateko konpetentziak ugaritzea. 8.3 Ekoizpen-jardueri, ekintzailtzari, sormenari eta berrikuntzari babesa emateko politikak. 8.5 Guztizko enplegua eta lan duina lortzea. 8.8 Lan-eskubideak eta lan segurua babestea.	28. Bikaintasuneko lanbide profesionala sendotzea 30. Lan arloan emakumeen eta gizonen berdintasuna sustatzea. 42. Gazteen lan-munduratzeari bultzatzea eta ekintzailtza babestea. 45. Ekonomia Sozialeko enpresak sustatzea.

Lehentasun Estrategikoa	Jardueren Esparrua	Zerikusia duen Agenda 2030en helburua	Basque Country 2030en helburua
Garapen Ekonomikoa eta Enplegua	Tokiko ekonomia erresilientea	8.1 Hazkunde ekonomikoa mantentzea. 8.3 Ekoizpen-jardueri, ekintzailtzari, sormenari eta berrikuntzari babesa emateko politikak. 8.9 Turismo jasangarria sustatzera bideratutako politikak egitea	30. Lan arloan emakumeen eta gizonen berdintasuna sustatzea. 42. Gazteen lan-munduratzeari bultzatzea eta ekintzailtza babestea. 45. Ekonomia Sozialeko enpresak sustatzea. 49. ETEak eta zailtasunak dituzten enpresen leheneratzea babestea. 50. Industria-proiektu estrategikoak sustatzea.
	Ekonomia zirkularra	8.4 Ekoizpena hobetzea eta kontsumo eraginkorra eta errespetuzkoa 12.2 Baliabide naturalen erabilera eraginkorra lortzea 12.3 Elikagaien hondakinak murriztea 12.4 Hondakinen eta produktu kimikoen kudeaketa 12.5 Hondakinen prebentzioa, murrizketa, birziklatzea eta berrerabilera. 13.2 Politikan, estrategietan eta plan nazionalen klimataldaketaekin lotutako neurriak txertatzea.	68. Ekonomia zirkularra bultzatzea.
Hiri jasangarriak eta erresilienteak	Kutsaduraren eta ingurumen-kalitatearen kontrola	3.9 Kutsadura kimikorengatik eta kutsaduraren ingurumen-heriotzak murriztea 6.3 Uraren kalitatea hobetzea. Kutsadura eta hondakin-urak murriztea. 6.4. Baliabide hidrikoen erabilera eraginkorra nabarmen ugaritzea 11.6 Hirietako ingurumen-inpaktua murriztea. 12.4 Hondakinen eta produktu kimikoen kudeaketa. 13.2 Politikan, estrategietan eta plan nazionalen klimataldaketaekin lotutako neurriak txertatzea.	33. Kalitatea bermatuko duen uraren politika bultzatzea. 39. Garraioan gasolioa ezabatzea, garraioaren gasifikazioa eta ibilgailu elektrikoaren sarrera bultzatuz.

Lehentasun Estrategikoa	Jardueren Esparrua	Zerikusia duen Agenda 2030en helburua	Basque Country 2030en helburua
Hiri jasangarriak eta erresilienteak	Klimaren aldeko ekintza	7.7.3 Energia eraginkortasunaren tasa bikoiztea 11.6 Hirietako ingurumen-inpaktua murriztea. 13.2 Klima-aldaketa nazioko politiketan, estrategietan eta planetan txertatzea.	38. Aurrezkiarekin eta energia eraginkortasunarekin lotutako proiektuak bultzatzea 72. Karbono gubxiko ekonomia lehiakorra bultzatzea. 73. Aurrezkia eta energia eraginkortasuna sustatzea 75. Eraikuntza jasangarria, ekodiseinuaren sustapena eta garraio publikoaren erabilera sustatzea. 76 LAGetan klima-aldaketa txertatzea
	Baliabide naturalen eta hondakinen kudeaketa	6.5 Baliabide hidrikoen osoko kudeaketa ezartzea 12.2 Baliabide naturalen erabilera eraginkorra lortzea 12.3 Elikagaien hondakinak murriztea 12.4 Hondakinen eta produktu kimikoen kudeaketa 12.5 Hondakinen prebentzioa, murrizketa, birziklatzea eta berrerabilera. 12.8 Garapen jasangarrirako eta naturarekin harmonian egoteko bizitza-estiloak 15.1 Ekosistemak mantentzea eta erabilera jasangarria izatea bermatzea. 15.2 Biodibertsitatearen degradazioaren eta galeraren kontrako neurriak.	34. Azpiegitura hidraulikoen garapenari eta exekuzioari ekitea. 68. Ekonomia zirkularra bultzatzea. 70. Informazio eta prestakuntza bizkorra eta eraginkorra eskaintzea kontsumitzaileak konprometituagoak eta arduratsuagoak izan daitezen. 81. Lurreko ekosistemen erabilera jasangarria sustatzea lurzoruaeren erabileren erregulazioaren bidez. 82. Ingurumen-hezkuntzako politikak sustatzea herritarren erantzukidetasunean aurrera eginez.
	Bioaniztasuna eta ekosistemak	11.4 Ondare kulturala eta naturala babestea 11.7 Eremu berde eta eremu publikoetarako sarbide unibertsala 15.1 Ekosistemen erabilera jasangarria eta mantentzea bermatzea. 15.2 Biodibertsitatearen degradazioaren eta galeraren kontrako neurriak.	70. Informazio eta prestakuntza bizkorra eta eraginkorra eskaintzea kontsumitzaileak konprometituagoak eta arduratsuagoak izan daitezen. 82. Ingurumen-hezkuntzako politikak sustatzea herritarren erantzukidetasunean aurrera eginez. 83. Bioaniztasuna babestea

Lehentasun Estrategikoa	Jardueren Esparrua	Zerikusia duen Agenda 2030en helburua	Basque Country 2030en helburua
Osasuna eta ongizatea	Estaldura unibertsala eta irisgarritasuna osasun-sistemara	3.8 Botiketarako estaldura unibertsala eta sarbidea erdiestea.	12. Osasun-sistemarako estaldura unibertsala eta irisgarritasuna bermatzea.
	Osasun-arreta ekitatiboa eta kalitatezkoa	3.8 Botiketarako estaldura unibertsala eta sarbidea erdiestea. 5.6 Sexu-osasunerako eta ugalketa-osasunerako sarbidea, eta ugalketa-eskubideak bermatzea.	13. Osasun-sistemarako estaldura unibertsala eta irisgarritasuna bermatzea. 14. Osasun-arretan berdintasuna zaintzea. 16 Osasun publikoa bultzatzea, instituzio arteko koordinazio- eta elkarlan-formulak ezarri, eta koordinazio soziosanitarioa sustatzea. 55. Pertsonak zaintzeko zerbitzu publikoa optimizatzea.
	Bizitzako eta aisialdiko ohitura osasungarriak bultzatzea	3.4 Kutsakorrak ez diren eta buruko osasuneko gaixotasunak murriztea. 3.5 Droga- eta alkohol-gehiegikerien prebentzioa eta tratamendua. 3.a Tabakoaren kontrola 3.d. Alerta goiztiarra sendotzea, arriskuak murriztea eta osasunerako arriskuen kudeaketa. 5.6 Sexu-osasunerako eta ugalketa-osasunerako sarbidea, eta ugalketa-eskubideak bermatzea. 10.3 Aukera berdintasunak bermatzea. 12.8 Garapen jasangarrirako eta naturarekin bat datozen bizitza-estiloetarako informazioa eta ezagutzak bermatzea.	12. Osasun-sistemarako estaldura unibertsala eta irisgarritasuna bermatzea. 13. Osasunaren zaintzan pertsonen erantzukidetasuna sustatzea 14. Osasun-arretan berdintasuna zaintzea, genero-ikuspegian eta talderik ahulenetan, eta kalitatezko arretan nabarmenduz. 15. Komunitate-ingurunean osasuna sustatzea, jarduera fisikoa eta elikadura osasungarria sustatuz. 19. Adikzioak saihestu eta tratatzea, gazteenen artean jarduera sendotuz. 57. Boluntarioen lana bultzatzea
	Osasun-ikerketa eta berrikuntza	3.b Txertoen eta oinarritzko botiken I+G-ri babesa ematea 3.d Osasun-arriskuen kudeaketan ahalegintzea.	21. Osasun-berrikuntzan ikerketa sustatzea. 51. Ikerketa, berrikuntza eta teknologiaren aldeko apustua egitea. 54. Zahartze aktiboa eta solidarioa sustatzea.

Lehentasun Estrategikoa	Jardueren Esparrua	Zerikusia duen Agenda 2030en helburua	Basque Country 2030en helburua
Hiri anitzak eta inklusiboak	Gizarte-kohesioa	3.d Osasun-arriskuen kudeaketan ahalegintzea. 5.1 Bereizkeriari amaiera ematea 5.3 Zaintza-lana eta etxeko lanak aitorzea 5.5. Emakumeek guztiz parte har dezaten eta aukera-berdintasunak bermatzea. 10.1 Biztanleria txiroaren % 40ren diru-sarrerak handitzea. 10.2 Inklusio soziala, ekonomikoa eta politikoa sustatzea. 10.3 Aukera berdintasunak bermatzea.	1. Txiroasun-egoerei erantzutea. 2. Gizarte-laguntzen erabilera egokia bermatzea. 3. Gizarte-larrialdiko Laguntzak bermatzea. 6. Enplegarritasun zaileko pertsonen arreta optimizatzea. 16. 16 Osasun publikoa bultzatzea, instituzio arteko koordinazio- eta elkarlan-formulak ezarri, eta koordinazio soziosanitarioa sustatzea. 29. Balio-aldaketak sustatzea, emakume eta gizonen arteko berdintasun erreala lortzeko. 66. Euskararen erabilera sustatzea.
	Belaunaldien arteko berdintasuna, funtzio aniztasunaren eta jatorriaren arabera	5.c Genero-berdintasuna eta emakume eta neskato guztien ahalduntzea sustatzeko politikak sendotzea. 5.2 Emakumeen eta neskatoen kontrako indarkeria-modu guztiei amaiera ematea 10.2 Inklusio soziala, ekonomikoa eta politikoa sustatzea. 10.3 Aukera berdintasunak bermatzea. 10.7 Migrazioa eta migrazio politika ordenatuak erraztea 16.2 Haurren tratatu txarrak, salerosketa eta esplotazioa ezabatzea.	6. Enplegarritasun zaileko pertsonen arreta optimizatzea. 20. Osasun-arreta eta arreta kirurgikoa eskaintzea txirotutako herrialdeetatik edo gatazketan murgildutako herrialdeetatik datozen adingabekoei eta aldi baterako harreran dauden adingabekoei. 32. Emakumeen kontrako indarkeria errotik kentzea 54. Zahartze aktiboa eta belaunaldien arteko solidaritatea sustatzea. 57. Boluntarioen lana bultzatzea 58. Immigrazioaren aldeko eta arrazakeriaren eta xenofobiaren kontrako Gizarte Hitzarmena sustatzea 59. Aniztasunaren eta solidaritatearen kudeaketa positiboa elkarbizitzako sortu berri diren erronken aurrean

Lehentasun Estrategikoa	Jardueren Esparrua	Zerikusia duen Agenda 2030en helburua	Basque Country 2030en helburua
Hezkuntza eta prestakuntza ekitatiboak eta inklusiboak	Hezkuntza eta prestakuntza ekitatiboak eta inklusiboak	4.2 Arreta- eta garapen-zerbitzuetarako sarbidea bermatzea lehen haurtzaroan eta kalitatezko eskolaurreko hezkuntzan. 4.3 Gizonen eta emakumeen kalitatezko prestakuntza tekniko, profesionala eta goi mailakoa jasotzeko aukera berdintasuna bermatzea. 4.4 Enplegurako sarbidea izateko kompetentziak ugaritzea. 4.5 Genero eta talde zaurgarrien desberdintasuna ezabatzea 4.A Hezkuntza instalazio inklusiboak eta seguruak hobetzea 10.2 Inklusio soziala, ekonomikoa eta politikoa sustatzea.	22. Eskola inklusiboak sustatzea. 23. Gure ikastetxeetan oreka, gizarte-koherio, kulturartekotasun eta elkarbizitza handiago bultzatzea. 25. Hezkuntza-azpiegiturak eraiki eta egokitzea. 27. Elkarbizitzan eta giza eskubideen arloan hezkuntza sustatzea.
	Kulturarako eta aisialdirako aukerak pertsona guztientzat	4.A Hezkuntza instalazio inklusiboak eta seguruak hobetzea 11.4 Munduko ondare kulturala eta naturala babesteko eta zaintzeko ahalegin handiagoa egitea 16.7 Herritarren parte-hartzea sustatzea 16.10 Oinarriko informaziorako eta askatasunetarako sarbidea.	65. Ondare kulturala eta kultura dinamizatzeko eta sustatzeko estrategia bultzatzea. 66. Euskararen erabilera sustatzea.
Zeharkako ardatzak	Generoko zeharkako ikuspegia Gobernantzako zeharkako ikuspegia	Garapen Jasangarriko Helburua 5 Garapen Jasangarriko Helburua 16	5. helburua 16. helburua

Adierazle Sistema

Adierazle-sistemaren ezarpenean, Bultzatu 2050 Euskadiko Hiri Agenda Tokiko Agenda 2030eko testuinguruan emandako adierazleen erabileran eta Basque Country 2030ean oinarritzen da, betiere, jarraipena eta monitorizatzea sinplifikatzeko helburuarekin. Jarraian, Bultzatu 2050-Euskadiko Hiri Agendaren jarraipeneko oinarrizko adierazleak planteatzen dira. .

Lehentasun Estrategikoa	Jardueren Esparrua	Aukeratutako adierazleak	Iturria/Erreferentzia
Etxebizitza eta oinarrizko horniketak	Etxebizitzarako sarbidea guztientzat Eraikinak eta etxebizitzak berroneratzea eta birgaitzea Oinarrizko horniketak Ingurune eta espazio publiko irisgarriak eta kalitate handikoak	Babestutako etxebizitzaren parkea. Etxerik gabeko pertsonen zuzendutako laguntza	Tokiko Agenda 2030 Tokiko Agenda 2030
Mugikortasuna eta Garraioa	Mugikortasun jasangarria Hiri barruko mugikortasuna Hiriarteko mugikortasuna Mugikortasun multimodala	Ibilgailu elektrikoen parkea. Oinezkoen erabilerako azalera. Motordun ibilgailu pribatuetan egindako ibilbideen %.	Tokiko Agenda 2030 Tokiko Agenda 2030 Eusko Jaurlaritzaren Mugikortasun Inkesta
Hiri-plangintza jasangarria	Ondare kulturala eta naturala babestea Lurraldearen eta ondare naturalaren erresilientzia Lurzuaren erabilera jasangarria Espazio-berdintasuna	Kutsatuta egon daitezkeen lurzorua. Artifizializatutako lurzorua	Tokiko Agenda 2030 Tokiko Agenda 2030

Lehentasun Estrategikoa	Jardueren Esparrua	Aukeratutako adierazleak	Iturria/Erreferentzia
Hiri Berritzaileak	Ikerketa, berrikuntza eta teknologia Konektagarritasuna Smart City-ak Teknologikoa ez den berrikuntza	Ingurumeneko kudeaketa-tresnen ezarpen maila (enpresa pribatuetan, administrazio publikoan eta udalekoak ez diren beste erakunde eta elkarte batzuetan). Edukiera handiko banda-estaldura (zuntza eta 5G) duten herritarren %. Smart City plana duten hirien kopurua.	Tokiko Agenda 2030 Eusko Jaurlaritzaren Datuak Udal-datuak
Garapen Ekonomikoa eta Enplegua	Produkzio eta kontsumo jasangarriak Kalitatezko enplegua Tokiko ekonomia erresilientea Ekonomia zirkularra	Per capita BPG. Langabezia-tasa. Ingurumeneko kudeaketa-tresnen ezarpen maila. Birziklatutako edo berrerabilitako hondakinen ehunekoa.	Tokiko Agenda 2030 Tokiko Agenda 2030 Tokiko Agenda 2030 Tokiko Agenda 2030
Hiri jasangarriak eta erresilienteak	Kutsaduraren eta ingurumen-kalitatearen kontrola Klimaren aldeko ekintza Baliabide naturalen eta hondakinen kudeaketa Bioaniztasuna eta ekosistemak	Parkeek, lorategiek eta hiriko berdeguneek betetzen duten azalera. Negutegi-efektuko gasen igorpenak.	Tokiko Agenda 2030 Tokiko Agenda 2030

Lehentasun Estrategikoa	Jardueren Esparrua	Aukeratutako adierazleak	Iturria/Erreferentzia
Osasuna eta ongizatea	Estaldura unibertsala eta osasun-sistamarako irisgarritasuna Kalitatezkoa eta berdina den osasun-arreta Bizitza- eta aisialdi-ohitura osasungarriak bultzatzea. Osasun arloko berrikuntza eta ikerketa	Emakumeen bizi-itxaropena. Gizonezkoen bizi-itxaropena. Bidegorri-sarea	Tokiko Agenda 2030 Tokiko Agenda 2030
Hiri anitzak eta inklusiboak	Gizarte-kohesioa Belaunaldien arteko berdintasuna, dibertsitate funtzionalaren eta jatorriaren arabera Hezkuntza eta prestakuntza ekitatiboak eta inklusiboak Kulturarako eta aisialdirako aukerak pertsona guztientzat	Gutxienez, bigarren mailako ikasketak gaindituta dituzten pertsonak. Emakumeen aurkako indarkeriaren biktima kopurua Euskararen ezagutza	Tokiko Agenda 2030 Tokiko Agenda 2030 Tokiko Agenda 2030

BULTZATU 2050
HIRI-AGENDA EGITEKO AHOLKU
BATZORDEA

Matxalen Acasuso	COAVN
Iñigo Ansola	EVE
Jon Ansoleaga	CLUSTER CONSTRUCCIÓN
Olga Martin	CLUSTER ACLIMA
Asis Canales	IBERDROLA
Joan Clos	
Ignacio De La Puerta	DIRECCIÓN PT, URBANISMO Y REGENERACIÓN URBANA
Marian Elorza	AGENDA 2030
Jesús María Erquicia	DEPARTAMENTO MV, PT Y VIV - PLANIFICACIÓN TERRITORIAL
José Ignacio Hormaeche	CLUSTER ENERGÍA
Tomás Iriondo	CLUSTER GAIA
Arantza Leturiondo	VICECONSEJRIA PLANIFICACIÓN TERRITORIAL
Emiliano López Achurra	PETRONOR
Jesús Losada	IHOBE
Alfonso Martínez Cearra	BM30
Roberto San Salvador Del Valle	DEUSTO CITIES LAB UNIV DEUSTO
Carmen Sánchez Miranda	ONU HABITAT
Marijose Sanz	BC3
Mario Yoldi	OBSERVATORIO DE LA VIVIENDA

BULTZATU 2050 HIRI-AGENDAREN
PRESTAKETAN PARTE HARTU DUTEN
ERAKUNDEAK ETA ADITUAK

Mikel Abascal Somocueto	AYUNTAMIENTO LEIOA
Matxalen Acasuso Atutxa	COAVN
Juan Alvaro Alayo Azcarate	ARQUITECTO / URBANISTA
Danel Alberdi	COACH AND PLAY
Iker Aldazabal Basauri	AYUNTAMIENTO SORALUZE
Borja Alea Del Cura	AYUNTAMIENTO MUSKIZ
Mª Mar Alonso Martín	IHOBE
Leticia Alvarez Mendoza	AYUNTAMIENTO BERGARA
Pilar Amenabar Zabala	AYUNTAMIENTO ORDIZIA
Ibone Ametzaga Arregui	UPV/EHU
Paula Amuchastegui Moreno	
Virginia Andrés Aranberri	HAZI
Maite Andrés Larrea	HAZI
M. Yolanda Armentia Fdez. De Ocáriz	UAGA
Mikel Arruabarrena Azpitarte	PARLAMENTO
Amaia Asua	AYUNTAMIENTO BILBAO
Goizalde Atxutegi	INNOBASQUE
Mikel Barturen	SAREENSAREA
Maider Basurto Arraztio	AYUNTAMIENTO DE IRÚN
Gotzon Bernaola Ariño	INNOBASQUE
Amaia Betolaza	PARLAMENTO
Javier Cortés	UNGLOBAL CONTACT
Ignacio De La Puerta	EUSKO JAURLARITZA
Geana De Miranda Leschko	UNIVERSIDAD DE DEUSTO
Mireia Elkoroiribe	AYUNTAMIENTO DE DURANGO
Maria Ángeles Elorza Zubiria	EUSKO JAURLARITZA
Jesús María Erquicia Olaciregui	EUSKO JAURLARITZA
Beatriz Fernández De Manuel	UPV/EHU
Javier García Gómez	AYUNTAMIENTO MUSKIZ
Mikel Gargallo	AYUNTAMIENTO DE IRÚN
Javier Goikoetxea Seminario	BIKONSULTING
Alfredo Gómez Arrieta	INNOBASQUE

BULTZATU 2050 HIRI-AGENDAREN
PRESTAKETAN PARTE HARTU DUTEN
ERAKUNDEAK ETA ADITUAK

Inma Hernandez León	AYUNTAMIENTO LEGAZPI
Andoni Hidalgo	EUROIKER
Oscar Íñiguez Heras	ERAIKUNE
Marta Iturribarria	EUSKO JAURLARITZA
Aitor Jauregi Larrañaga	AYUNTAMIENTO SORALUZE
Gonzalo Lacurcia	ONU HABITAT
Arantza Leturiondo	EUSKO JAURLARITZA
Natividad López De Munain	DIPUTACIÓN FORAL DE ALAVA
Gonzalo López Revuelta	EUSKO JAURLARITZA
Gorka López Zabalbeitia	AYUNTAMIENTO BALMASEDA
Jesús Losada Besteiro	IHOBE
Olga Martin	ACLIMA
Jose Moises Martin Carretero	RED2RED
Alfonso Martinez Cearra	BM30
Milica Matovic	UNIVERSIDAD DE DEUSTO
Leire Méndez-Fernández	UPV /EHU
Ane Mendinueta	AYUNTAMIENTO LEGAZPI
Maite Mendizabal	EUSKO JAURLARITZA
Uralde Montón	EUSKO JAURLARITZA
Juan Luis Moragues Oregui	MAS ABOGADOS
Natxo Moreno	AYUNTAMIENTO SOPELA
Judith Moreno Zumalde	DONOSTIA FUTURA
Marcos Muro Nájera	EUSKO JAURLARITZA
Aitor Nafarrete	EUSKO JAURLARITZA
Beatriz Nuin González	EUSKO JAURLARITZA
Sara Ojeda	AYUNTAMIENTO DE DURANGO
Francisco Olarreaga Tellechea	IBERDROLA
Oliden Oliden Antia	AYUNTAMIENTO ZUMAIA
Nerea Ollokiegi	AYUNTAMIENTO ZARAUTZ
Miren Onaindia	UPV/EHU
Eduardo Ortíz De Arri	GABINETE SEIS
Maider Otamendi Tolosa	PARLAMENTO

BULTZATU 2050 HIRI-AGENDAREN
PRESTAKETAN PARTE HARTU DUTEN
ERAKUNDEAK ETA ADITUAK

Carlos Peña	EUSKO JAURLARITZA
Santiago Peñalba Garmendia	ARQUITECTO
Idoia Postigo Fuentes	BM30
Asier Salaberria	AYUNTAMIENTO ZALDIBAR
Miguel Salaverria Monfort	SALABERRIA INGENIERITZA
David Salso	AYUNTAMIENTO SESTAO
Roberto San Salvador Del Valle Doistua	UNIVERSIDAD DE DEUSTO
Elena Sánchez	EUSKO JAURLARITZA
Paola Sangalli	SANGALLI PAISAJE
Asier Santos Pérez	AYUNTAMIENTO GALDAKAO
Anabel Suso	RED2RED
Itziar Vidorreta Herran	GAIA
Jon Zuazagoitia	EUSKO JAURLARITZA
Josu Zubiaga Nieva	EUSKO JAURLARITZA

